Inhoudsopgave

1. JAARVERSLAG OP HOOFDLIJNEN 3

1.1 Inleiding 3
1.2 Resultaat op hoofdlijnen 5
1.3 Analyse resultaten 9

2. PROGRAMMAVERANTWOORDING 15

2.1 Steenwijkerlanders voelen zich welkom 15
2.2 Steenwijkerlanders voelen zich thuis 20
2.3 Steenwijkerlanders doen het samen 32
2.4 Steenwijkerlanders zijn actief 38
2.5 Financiën en bedrijfsvoering 44

1. SPECIFIEKE PARAGRAFEN 49

3.1 Lokale heffingen 49
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 53
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen 64
3.4 Financiering 71
3.5 Bedrijfsvoering 74
3.6 Verbonden partijen 77
3.7 Uitvoering grondbeleid 2016 91

1. Jaarverslag op hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Door Mensen voor Mensen

Met deze vier woorden geven we de kern van ons collegeprogramma 'Verantwoord Anders' weer. Een kernwaarde die voor ons leidend is. Want we vinden het belangrijk dat u, als inwoner en ondernemer van Steenwijkerland, invloed heeft op het beleid dat wij opstellen en hoe de uitvoering ervan gebeurt. En dat geldt niet alleen voor de invulling van de openbare ruimte, maar ook voor de leefbaarheid, de werkgelegenheid, de zorg of op het gebied van toerisme en cultuur. Wij vinden dat niet meer dan vanzelfsprekend.
Zo onderhouden in Kallenkote de inwoners zelf het openbaar groen en de bermen. In de wijk Torenlanden in Steenwijk hebben de bewoners hun eigen plannen gemaakt voor de herinrichting van hun wijk. Of wat te denken van het nieuwe beleidsplan voor het nationaal park Weerribben-Wieden. Opgesteld door een kerngroep van ondernemers, bewoners, agrariërs en diverse natuurorganisaties.

Transparantie
Transparantie is eveneens een groot goed. Geen achterkamertjespolitiek maar u meenemen in, zeg maar, wat ons beweegt. Dit geven we weer in visies die wij samen met onze diverse stakeholders opstellen. Zo hebben wij onder meer een actuele woonvisie opgesteld, een omgevingsvisie geschreven, zijn we bezig met een cultuurvisie en gaan we een visie voor Recreatie en Toerisme opstellen. Maar we brengen ook het huidige maatschappelijk vastgoed van Steenwijkerland in beeld. Dat is een behoorlijke klus waardoor u inzicht krijgt in welke gebouwen wij als gemeente (willen) beheren, welke energiestatus hier bijvoorbeeld aan hangt, wat de huren zijn enzovoort. Daarnaast zijn we bezig met de visie onderwijshuisvesting. Hierin geven we, in gezamenlijkheid met de schoolbesturen, aan hoe we omgaan met onze scholen. Wat is er nodig gezien onze demografische ontwikkeling, op welke locatie moeten ze staan, welk label van duurzaamheid moet er op enzovoort.

Mensen gaan voor stenen
Voordat u nu denkt dat alles bij ons om stenen draait….. niets is minder waar. Integendeel.
Stenen zijn voor ons bijzaak. Mensen staan voorop! Wij zijn een gemeente met oog en oor voor de medemens, een gemeente waar inwoners elkaar kennen en helpen.
Zoals u weet hebben wij vanaf 1 januari 2015 extra taken op het gebied van zorg, jeugd en werk erbij gekregen. Destijds hebben wij ervoor gekozen eerst de overgang van die taken vanuit het Rijk naar de gemeente goed te organiseren. Pas daarna hebben we gekeken of en zo ja, welke veranderingen nodig waren Dit hebben we verwoord in het beleidsplan Sociaal Domein 2017-2020, dat we met inwoners en tal van (zorg)organisaties hebben opgesteld. De hoofddoelstelling van ons sociaal domein is dat alle inwoners van Steenwijkerland kunnen deelnemen aan het sociale, maatschappelijke en economische verkeer. Daarbij zijn inwoners in staat zijn om hun eigen keuzes te maken en in principe zonder hulp van de overheid deel te nemen aan de samenleving. Mocht dat niet lukken, dan zorgen wij uiteraard voor vangnetvoorzieningen. Dat is voor ons een logische gedachte. Dat u dit waardeert blijkt uit het WMO-tevredenheidsonderzoek dat wij vorig jaar hebben uitgevoerd.

Geen lastenverhoging
Veel hebben we dus samen met u kunnen realiseren. Onze financiën hebben we op orde en dat vertaalt zich onder meer in een positief financieel resultaat aan het eind van het jaar en een sluitende begroting. Een begroting die niet is aangevuld door bijvoorbeeld het verhogen van de gemeentelijke belastingen. En ook dat is een mooi gegeven dat we samen met u hebben bereikt. Wij hopen uiteraard dat deze ontwikkeling zich doorzet. Maar we zien ook dat er een aantal financiële onzekerheden op ons afkomt, zoals financiële wetswijzigingen (BBV) en de onzekere geldstroom uit Den Haag. Kortom: behaalde resultaten uit het verleden, bieden geen garantie voor de toekomst. Maar ongetwijfeld kunnen we deze, samen met u, ook het hoofd bieden!

1.2 Resultaat op hoofdlijnen

Dit hoofdstuk toont het totaaloverzicht van de behaalde en niet behaalde doelstellingen. In hoofdstuk 2 zijn deze resultaten per bestuursprogramma gegroepeerd en voorzien van een toelichting.

❖ **Totaal gerealiseerde doelstellingen**

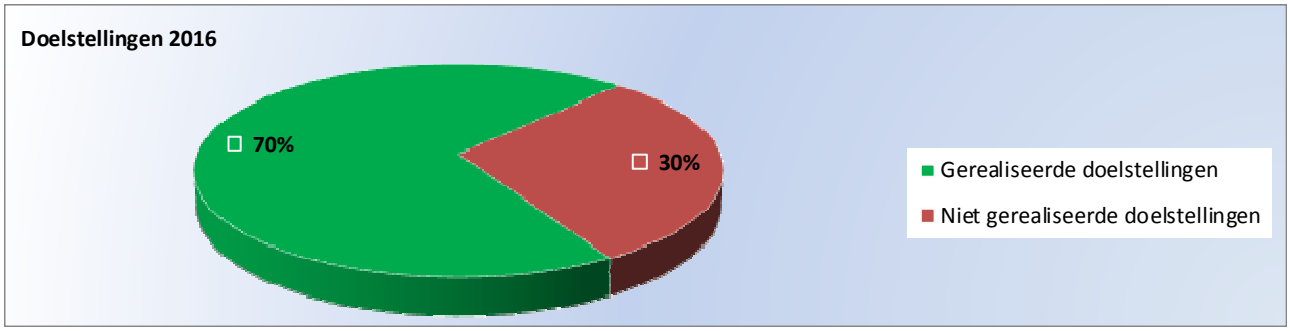

Het totaal gerealiseerde doelstellingen in 2016 bedraagt afgerond 70%. Ten opzichte van de prognose in de najaarsnota is dat een verschil van 3%. In de najaarsnota is gerapporteerd dat 73% van de doelstellingen zou worden gehaald.

Totaaloverzicht realisatie ambities en doelstellingen 2016

Aangegeven is of een doelstelling is gerealiseerd of niet is gerealiseerd. In het programma is deze voorzien van een toelichting.

Doelstellingen 2016	Doelstelling	Resultaat	
Programma: Steenwijkerl*anders* voelen zich welkom			
Ambitie 1: Goed bereikbaar			
❖ Aanvragen gebeuren digitaal	-	35%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners vinden de informatie op onze site actueel en gemakkelijk vindbaar	≥65 %	80%-85%	Gerealiseerd
❖ Efficiënt en robuust georganiseerd KCC	Start inrichting KCC	met Zwartewaterland	Gerealiseerd
Ambitie 2: Prettig contact			
❖ Inwoners en ondernemers zijn tevreden over de dienstverlening van onze gemeente met betrekking tot burgerzaken	Klant Contact Monitor	7,5	Gerealiseerd
❖ Bij negatieve beschikkingen zoeken onze medewerkers persoonlijk contact (bv. weigering bouwvergunning, verzoek om handhaving, afwijzing WMO)	≥40%	NB	
❖ Jaarlijkse relatieve toename van het aantal mediation trajecten ten opzichte van het aantal conflicten (in wording) tussen burger en gemeente	+5%	NB	
Ambitie 3: Gemakkelijk en duidelijk			
❖ De inwoner wordt binnen 2 werkdagen teruggebeld	≥90 %	NB	
❖ Briefafhandeling vindt plaats binnen 5 werkdagen	≥90 %	81,4%	Niet Gerealiseerd
❖ Inwoners hebben via Mijn overheid.nl inzicht in hun contacten met de gemeente	Mijn Overheid	Nog geen koppeling	Niet Gerealiseerd
Programma: Steenwijkerl*anders* voelen zich thuis			
Ambitie 4: Passend en betaalbaar wonen voor iedereen			
❖ In 2020 wordt een volume aan nieuwe energie opgewekt ter grootte van het huishoudelijke energiegebruik binnen de gemeente	7%	2%	Niet Gerealiseerd
❖ Stijging CPO (collectief particulier opdrachtgeverschap) naar 2 per jaar	2	2	Gerealiseerd
❖ Verkoop gemeentekavels ten behoeve van zelfbouwers	40	41	Gerealiseerd
❖ Stabilisatie van het aantal sociale huurwoningen als saldo van	4.900	4.960	Gerealiseerd

Doelstellingen 2016	Doelstelling	Resultaat	
verkoop, sloop en nieuwbouw			
❖ Realisatie 125 woningen per jaar	125	76	Niet Gerealiseerd
❖ Toepassen gedifferentieerde welstand op basis van nieuwe welstandsnota	vastgesteld	2017	Niet Gerealiseerd
Ambitie 5: Gastvrije en betaalbare ploatsen			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de sportvoorzieningen	≥82%	83%	Gerealiseerd
❖ Toename opgewaardeerde sportaccommodaties (NOC*NSF)	2	3	Gerealiseerd
❖ Duurzame exploitatie maatschappelijk vastgoed (waaronder MFC's)	-	2017	Gerealiseerd
❖ Herbestemming leegstaand maatschappelijk vastgoed	30%	50%	Gerealiseerd
Ambitie 6: Thuis in de openbare ruimte			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de afhandeling van de Meldingen Openbare Ruimte (MOR)	≥6,5	6,1	Niet Gerealiseerd
❖ Binnen 5 werkdagen zijn de Meldingen Openbare Ruimte verholpen	75%	56%	Niet Gerealiseerd
❖ Toename aantal burgerschouwers	>34	25	Niet Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het schoonhouden van de buurt	≥51%	54%	Gerealiseerd
❖ De overlast van rommel op straat neemt af	<26%	24%	Gerealiseerd
❖ Terugdringen energieverbruik openbare verlichting	Monitor	Pilot ledverlichting	Gerealiseerd
❖ Bewonersbetrokkenheid bij inrichting/onderhoud groen in de buurt (projecten per jaar	2	2	Gerealiseerd
❖ Uitbreiding aandeel social return bij werkzaamheden in de openbare ruimte	Stijging t.o.v. monitoring	opgenomen bij aanbestedingen	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de speelmogelijkheden voor kinderen	≥64%	66%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de groenvoorzieningen in de gemeente	≥57%	58%	Gerealiseerd
❖ Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden van de gemeentelijke begraafplaatsen	74%	74%	Gerealiseerd
Ambitie 7: Veiligheid voorop			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de verkeersveiligheid in de buurt	≥47%	49%	Gerealiseerd
❖ De overlast door te hard rijden neemt af (% dat overlast ervaart)	<45%	43%	Gerealiseerd
❖ Basisscholen nemen deel aan verkeerseducatieprogramma	450	450	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners voelen zich veilig	>86%	85%	Niet Gerealiseerd
❖ Onze inwoners doen mee met Burgernet	>20%	9,6%	Niet Gerealiseerd
❖ Het aantal misdrijven in Steenwijkerland ligt blijvend onder het gemiddelde van de politieregio IJsselland	S < IJ	S 1.661 IJ 1.725	Gerealiseerd
Ambitie 8: Goed toegankelijk			
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het onderhoud van wegen en fietspaden	≥58%	59%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het aanbod van fietspaden in de gemeente	≥75%	78%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de toegankelijkheid van de openbare ruimte	≥78%	79%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over de parkeermogelijkheden in de gemeente	≥61%	76%	Gerealiseerd
❖ Onze inwoners zijn tevreden over het openbaar vervoer in onze gemeente	≥48%	50%	Gerealiseerd
Ambitie 9: Initiatiefrijk			
❖ Betrokken bewoners zijn tevreden over de mate van burgerparticipatie bij projecten in de openbare ruimte	Monitor	NB	
❖ Faciliteren dorpsplannen	10	11	Gerealiseerd
❖ PBW's zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente	7	tevreden	Gerealiseerd
❖ Kernen/wijken hebben (deel van) de openbare ruimte in zelfbeheer	2	1	Niet Gerealiseerd

Doelstellingen 2016	Doelstelling	Resultaat	
Programma: Steenwijkerland*anders* doen het samen			
Ambitie 10: Een leefbaar Steenwijkerland			
❖ Inwoners beoordelen de toegang via de gemeente tot gemeentelijke- en maatwerk- voorzieningen Wmo	7,0	7,4	Gerealiseerd
❖ Inwoners beoordelen de toegang via het CJG tot jeugdhulp met een nog nader te bepalen cijfer	nulmeting	6,7	Gerealiseerd
❖ Een nog nader te bepalen % van de inwoners weet waar zij terecht kunnen met vragen over participatie of zelfredzaamheid	nulmeting	39% en 46%	Gerealiseerd
❖ De inwoners weten waar zij terecht kunnen met vragen over opgroeien en opvoeden	80%	89%	Gerealiseerd
❖ Het percentage vrijwilligers dat zich voldoende ondersteund voelt	85%	92%	Gerealiseerd
❖ Het percentage mantelzorgers dat zich voldoende ondersteund voelt	70%	745	Gerealiseerd
❖ Aantal laaggeletterden dat een taalcursus of een programma met taalcoach heeft gevolgd	230	206	Niet Gerealiseerd
❖ % ingezette schuldhulp-verleningstrajecten succesvol afgesloten	nulmeting	65%	Gerealiseerd
Ambitie 11: Zorg voor en met elkaar			
❖ Het rapportcijfer voor de tevredenheid over de maatwerkvoorzieningen	≥7,0	7,6	Gerealiseerd
❖ Een nog nader te bepalen % inwoners mist geen hulp- of ondersteuningsaanbod in Steenwijkerland	nulmeting	NB	
Ambitie 12: Gezond en veilig opgroeien			
❖ Geen doelstellingen	-	-	-
Programma: Steenwijkerland*anders* zijn actief			
Ambitie 13: Behoud en ontwikkeling werkgelegenheid in Steenwijkerland			
❖ Revitalisering bedrijventerreinen “2.0” is omgezet in duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de gebieden.	40%	100%	Gerealiseerd
❖ Ondernemers zijn tevreden over het ondernemersklimaat	nulmeting	5,9	Gerealiseerd
❖ Plaatsen mensen met een arbeidsbeperking (ex-Wajong en Wsw)	100	27	Niet Gerealiseerd
❖ Jaarlijks stromen gemiddeld 50 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de WWB naar betaald werk.	50	166	Gerealiseerd
❖ Alle cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt verrichten naar vermogen een tegenprestatie voor hun uitkering in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of anderszins maatschappelijk nuttige activiteiten.	85%	57%	Niet Gerealiseerd
❖ Efficiënte en robuuste uitvoering van de Participatiewet	Samenwerking	Onderzoek	Niet Gerealiseerd
❖ Het werkloosheidspercentage in de gemeente Steenwijkerland (10,6%, bron UWV) groeit dichter toe naar het werkloosheidspercentage in de Werkbedrijf regio Zwolle* (bron UWV 9,0%,)	<1,6%	1,3%	Gerealiseerd
Ambitie 14: Meer kansen voor vrije tijdseconomie			
❖ We streven naar een groei van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector.	+2%	+ 15%	Gerealiseerd
❖ We streven naar een jaarlijkse toename van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt	25	25	Gerealiseerd
Ambitie 15: Vitaliteit en leefbaarheid centraal			
❖ Nationaal Park Weerribben Wieden is een door gebiedspartners gedragen zelfstandige gebiedsentiteit	Gebiedsproces	Niet afgerond	Niet Gerealiseerd
❖ Nominatie van Koloniën van Weldadigheid voor aanwijzing tot Unesco Werelderfgoed	Nominatiedossier	Aangeboden	Gerealiseerd
❖ Toename van het aantal groen/blauwe diensten	Toename 10% toc 2015	Voorstel 2017	Niet Gerealiseerd
❖ Investeringen in leefbaarheid vergroten (m.b.v. investeringen Leader programma)	Leaderstructuur geïnstalleerd	Lokaal actiegroep gestart	Gerealiseerd
❖ Ruimte voor herbestemming leegstand vastgoed	Inventarisatie	Nov. 2016	Gerealiseerd
❖ Buitengebied Steenwijkerland ontsloten met snel internet	Intentieuitspraak	Overleg i.v.m.	Niet

Doelstellingen 2016	Doelstelling	Resultaat	
	CIF / Rendo	financiële haalbaarheid	Gerealiseerd
Programma: Financiën en bedrijfsvoering			
Ambitie 16: Verantwoorde gemeentefinanciën			
❖ De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reëel in evenwicht	Structureel evenwicht	Score Provincie	Gerealiseerd
Ambitie 17: Wendbare bedrijfsvoering			
❖ Inkoop efficiënt en robuust georganiseerd	Organisatievorm samenwerking inkoop	Per 1-1-2017	Gerealiseerd
❖ Uitvoering Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) efficiënt en robuust georganiseerd	Vormgeving samewerking BGT met Zwartewaterland	Zelf in staat voor de organisatie	Niet Gerealiseerd
❖ Verminderen kwetsbaarheid op het gebied van ICT	Uitwijk met Meppel operationeel	Verbinding niet operationeel	Niet Gerealiseerd
❖ Beheersing van interne werkprocessen (zelfcontrolerend)	11	13	Gerealiseerd
❖ Informatiebeveiligingsrisico's geminimaliseerd	Informatie beveiligingsplan uitgevoerd	Deel niet uitgevoerd	Niet Gerealiseerd
❖ Rapportcijfer gemeentelijke organisatie	6,5	NB	
❖ Dynamische, plezierige en gezonde werkomgeving	Tevredenheid 7,5 Ziekteverzuim 4,5%	NB 5,26%	Niet Gerealiseerd
❖ Geen gemelde integriteitsschendingen	0	0	Gerealiseerd
❖ Evenwichtige leeftijdsopbouw van de organisatie	Instroom 4 medewerkers < 30 jaar	5	Gerealiseerd

1.3 Analyse resultaten

Het jaar 2016 sluit financieel met een positief rekeningsaldo van € 4.042.000.

Het totaaloverzicht van de onder- en overschrijdingen is opgenomen in onderstaande tabel:

bedragen x € 1.000

	Analyse afwijkingen t.o.v. actuele begroting (> € 50.000)	PPN	NJN	Jaarrekening	Totaal
	Saldo begroting 2016	36 V			36 V
	Raadsbesluiten voorafgaand aan de PPN				
	Najaarsnota 2015	19 V			19 V
	Trendmatige aanpassing OZB	36 V			36 V
	Nota Grond- en Ontwikkelbeleid	- 25 N			- 25 N
	Opheffen reserve onderwijshuisvesting	- 278 N			- 278 N
	Exploitatie Zwembaden	- 100 N			- 100 N
	Rente De Meenthe	- 6 N			- 6 N
		- 318 N			- 318 N
	Steenwijkerlanders voelen zich welkom				
1	Burgemeester en Wethouders	- 43 N	- 530 N	- 526 N	- 1.099 N
2	Verkiezingen		60 V		60 V
	Steenwijkerlanders voelen zich thuis				
3	Grondexploitatie (rente)	- 624 N			- 624 N
4	Algemene reserve grondexploitatie	500 V		- 2.150 N	- 1.650 N
5	Voorbereiding Omgevingsvergunning	- 50 N			- 50 N
6	Verkoop Onroerende zaken	450 V	195 V		645 V
7	Herstel kadermuur Blokzijl	- 50 N			- 50 N
8	Voorbereiding herinr. Mr. Z. ter Steghestraat	- 70 N			- 70 N
9	Onkruidbestrijding		- 120 N		- 120 N
10	Veiligheidsregio		87 V		87 V
11	Leges bestemmingsplannen		- 113 N		- 113 N
12	Planschade		- 93 N		- 93 N
13	Openbare verlichting			- 78 N	- 78 N
14	Openbaar groen			- 57 N	- 57 N
15	Speelvoorzieningen			68 V	68 V
16	Kernenbeleid			56 V	56 V
17	Milieubeheer			226 V	226 V
18	Leges Omgevingsvergunningen			- 149 N	- 149 N
19	Grondzaken			- 67 N	- 67 N
20	Maatschappelijk vastgoed			- 239 N	- 239 N
	Steenwijkerlanders doen het samen				
21	Leerlingenvervoer	60 V			60 V
22	BUIG middelen	676 V			676 V
23	Rijksbijdrage WWB (vangnet en bezwaar 2011)		1.392 V		1.392 V
24	Sociaal domein	1.500 V	150 V	2.589 V	4.239 V
25	Pilot Jeugdzorg		59 V		59 V
26	Sport			86 V	86 V
27	Zwembaden			148 V	148 V
28	Minimabeleid / bijzondere bijstand		- 200 N	- 11 N	- 211 N
28	Bijstandsverlening			- 137 N	- 137 N
	Steenwijkerlanders zijn actief				
	Financien en bedrijfsvoering				
29	Individueel Keuzebudget	- 720 N			- 720 N

30	Verkoop Rams Woerthe incl bez. taakstelling	- 95 N			- 95 N
31	Algemene uitkering	494 V	- 29 N	334 V	799 V
	Algemene uitkering (sept / dec. circulaire)			63 V	63 V
32	Dividend BNG / Enexis / Vitens / Verkoop CBL / ROVA	256 V	54 V		310 V
33	Rentelasten	462 V		- 36 N	426 V
34	Bedrijfsvoering		340 V	497 V	837 V
35	Onroerende-zaakbelasting			- 162 N	- 162 N
36	Toeristenbelasting			54 V	54 V
37	Diversen < € 50.000	- 123 N	27 V	99 V	3 V
Subtotaal		**2.305 V**	**1.279 V**	**608 V**	**4.192 V**
38	Amendement Najaarsnota		- 150 N		- 150 N
Totaal afwijkingen		**2.305 V**	**1.129 V**	**608 V**	**4.042 V**

Saldo van de rekening:

De begroting en rekening van de gemeente Steenwijkerland bestaan uit 5 programma's. De mutaties van en naar de reserves maken integraal onderdeel uit van de rekening 2016. Ook de investeringen die uitgevoerd zijn ten laste van reserves maken hier onderdeel van uit. Dit geeft het resultaat weer over het jaar.

Het saldo van de baten en lasten (inclusief mutaties aan en van reserves) bedraagt ruim € 4,0 miljoen positief.

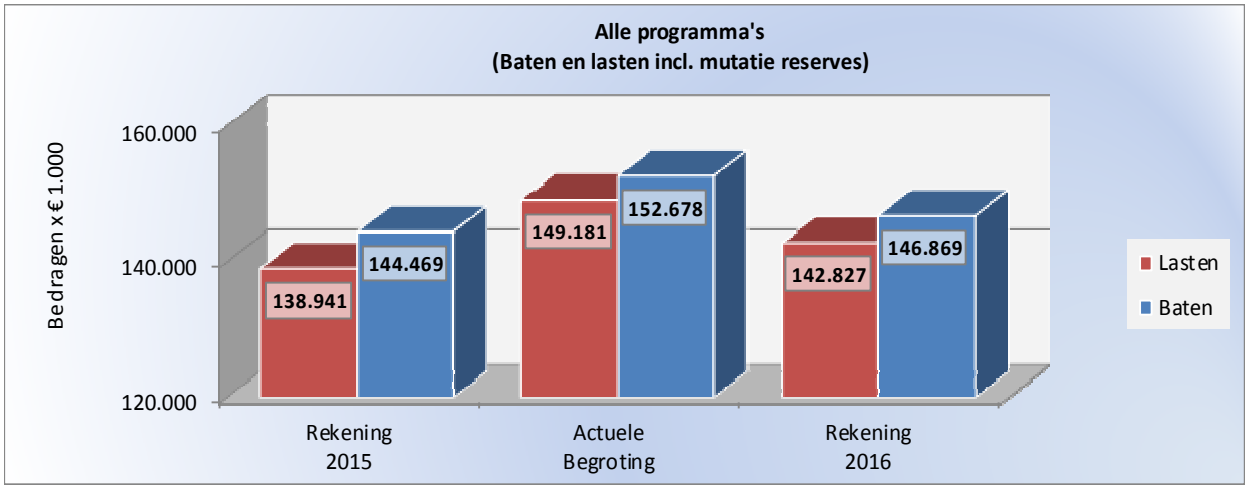

In bovenvermelde tabel zijn de mutaties aan en van reserves meegenomen. Als we deze uitzonderen krijgen wij een beeld van het effect op onze reservepositie. Onze reserves nemen af omdat we tal van investeringen uit reserves afdekken. De baten en lasten exclusief de mutaties in de reserves bedraagt bijna € 1,9 miljoen negatief.

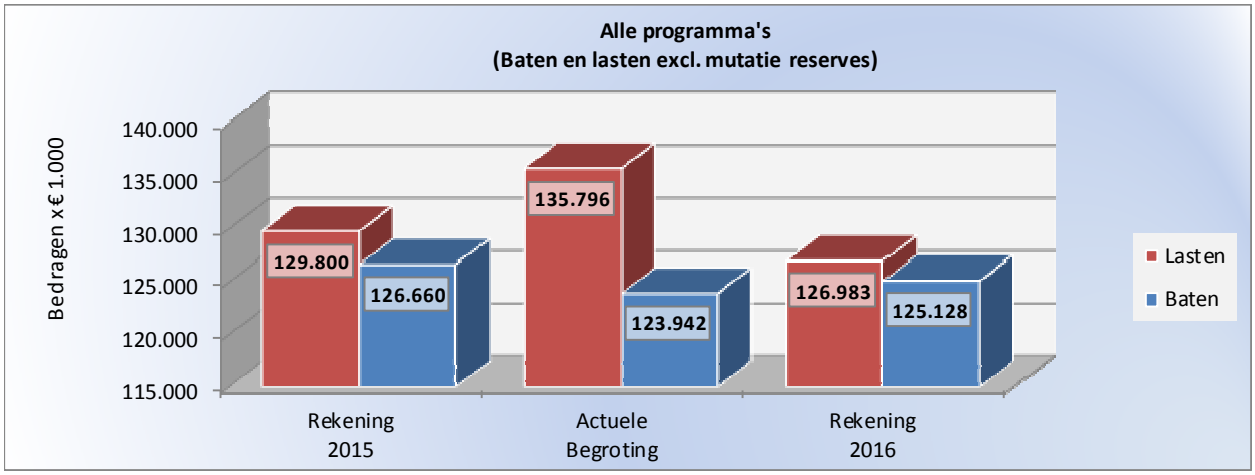

We hadden de investeringen niet kunnen realiseren zonder een beroep te doen op onze reserves. Dit komt overeen met de verlaging van de omvang van onze reservepositie ultimo 2016.

Aandeel van de lasten per programma:

De begroting is opgebouwd uit 5 programma's overeenkomstig het collegeprogramma 2014-2018 (verantwoord anders).
Om u een beeld te geven op welk gebied / programma de bestedingen in 2016 zijn gerealiseerd is een verdeling van de lasten per programma in onderstaande grafiek weergegeven.

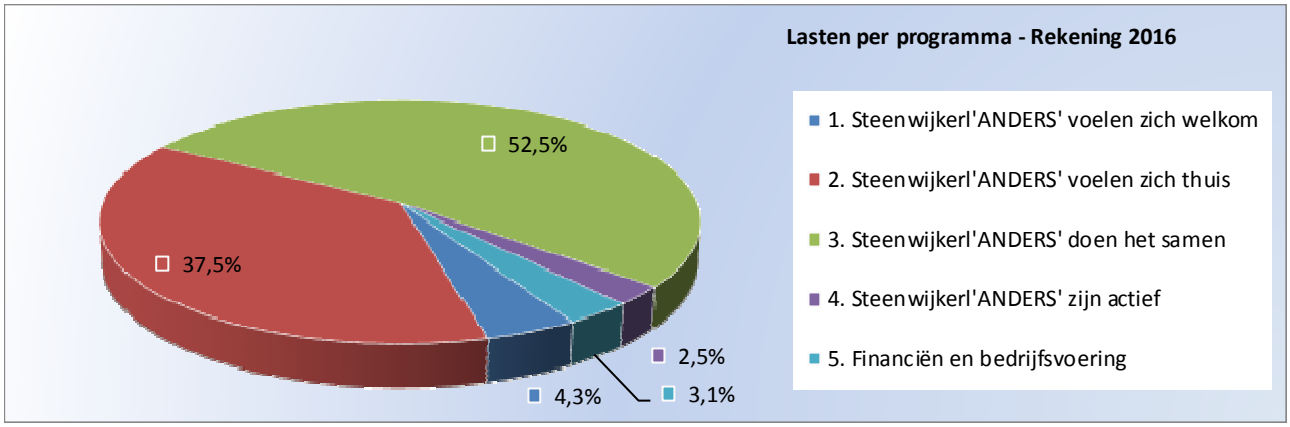

Aandeel van de baten per programma:

Zoals u kunt zien wordt het overgrote deel van de inkomsten van de gemeente Steenwijkerland gerealiseerd in het programma Financiën en bedrijfsvoering. In dit programma zijn de lokale belastingen (OZB, toeristenbelasting, forensenbelasting en hondenbelasting) en de Algemene uitkering van het rijk verantwoord.

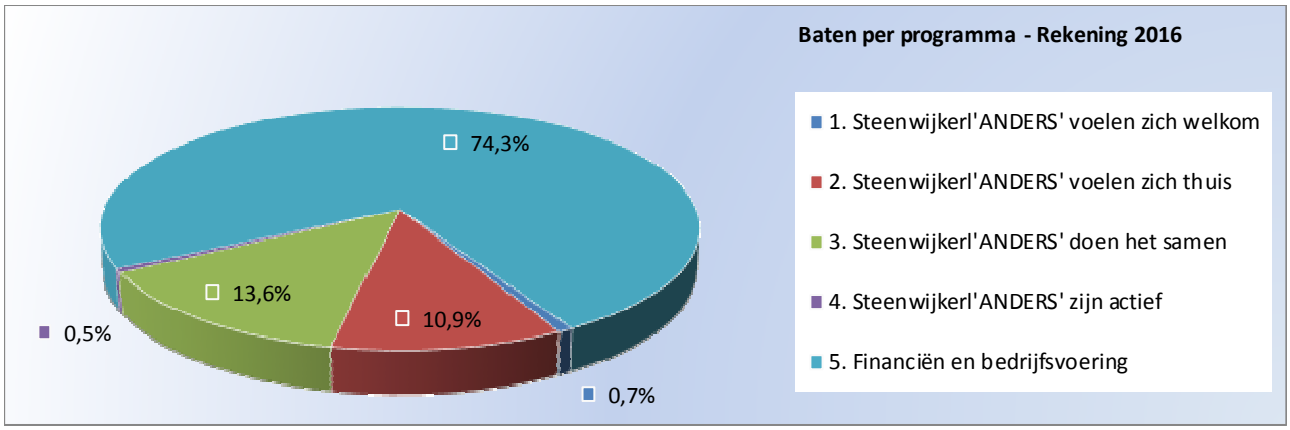

De lokale heffingen maken deel uit van programma "Financiën en bedrijfsvoering". Het aandeel van deze heffingen in de inkomsten van het programma kunnen onderstaand als volgt worden weergegeven:

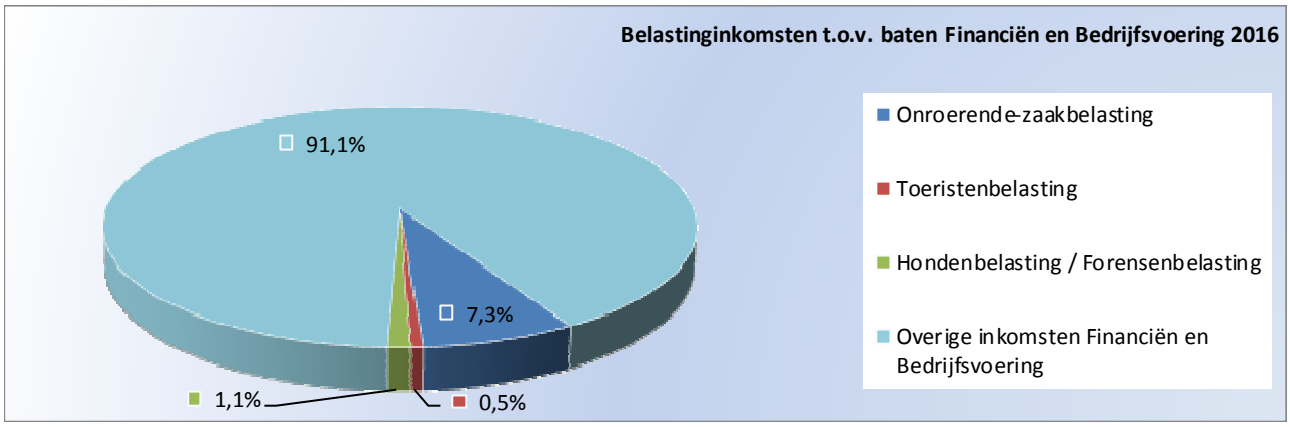

De overige inkomsten omvatten de inkomsten uit het gemeentefonds. Duidelijk wordt hiermee dat de afhankelijkheid van de Algemene uitkering vele malen groter is dan van de lokale heffingen.

Kengetallen
Vanaf 2015 zijn voor gemeenten nieuwe kengetallen ingevoerd. Dit om inzicht te geven in de ontwikkeling van geldstromen en de hoogte van onze schuldpositie.

1. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen.
2. Solvabiliteit
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

Het rijk hanteert een drietal categorieën voor de beoordeling van de financiële positie, categorie A (groen), B (oranje) , C (rood). Categorie C is daarbij het meest en categorie A het minst risicovol.

Onze kengetallen 2016:

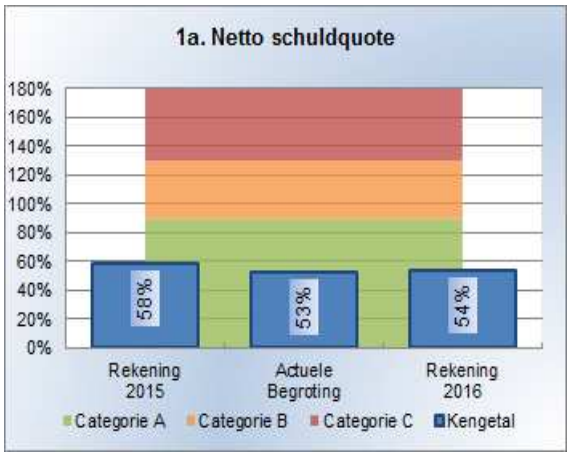

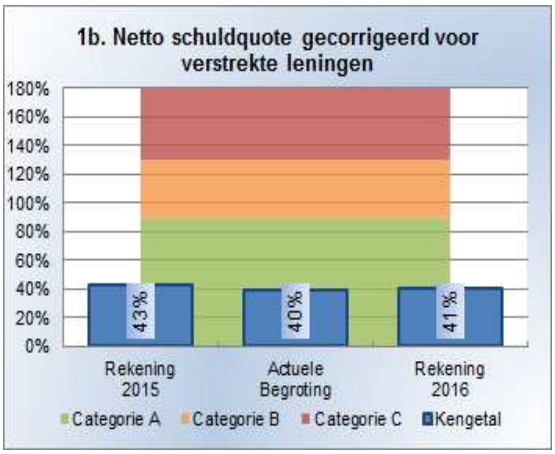

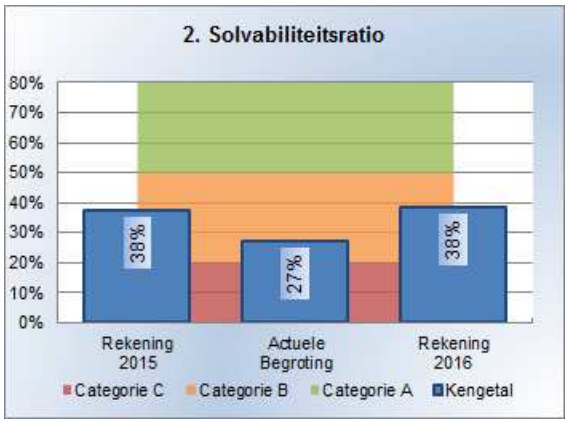

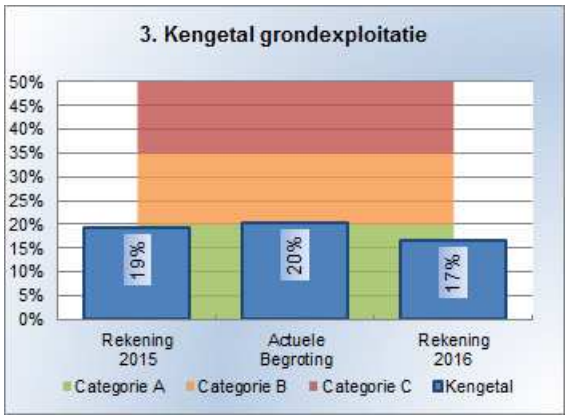

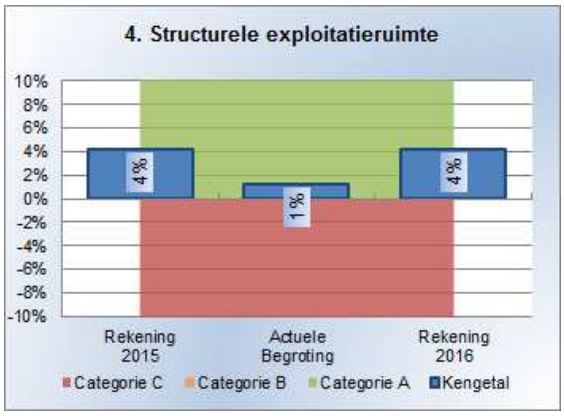

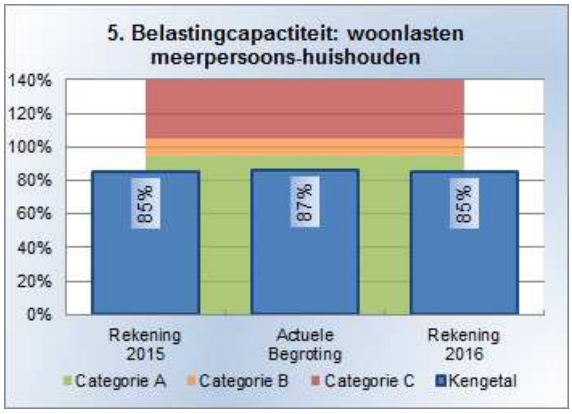

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geven wij een nadere toelichting op deze kengetallen.

Verder wordt nog verwezen naar de databank van de provincie Overijssel voor informatie over de kengetallen van alle gemeenten in onze provincie.
De databank is te vinden op https://overijssel.databank.nl/jive/?cat_show=Gemeentefinanci%C3%ABn.
Ook kunt u deze gegevens van de programmabegroting 2017 op de site van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) bij de houdbaarheidstest gemeentefinanciën versie 2017 raadplegen.

Dit jaarverslag blikt terug op 2016. Vele projecten vorderen en/of zijn afgesloten. In bijlage 6 van de jaarrekening is een totaaloverzicht weergegeven van de afgesloten projecten. Gelijktijdig wordt in bijlage 7 de beschikbaar gestelde kredieten dieper ultimo 2016 (€ 9,713 miljoen, ultimo 2015 € 10,684 miljoen) “nog op de plank” liggen.

2. Programmaverantwoording

2.1 Steenwijkerl*anders* voelen zich welkom

Waar gaan we voor?

Leidend voor de dienstverlening is de visie die in 2015 is vastgesteld door de raad.

Centraal daarin staat dat de inwoner:
als gast wordt ontvangen bij de gemeente Steenwijkerland;
ervaart dat zijn vraag en bedoeling centraal staan;
vertrouwt op een goede afhandeling met de juiste kwaliteit.

Wij willen een lerende organisatie zijn, die als gastheer haar inwoners en ondernemers ontvangt, met één stem spreekt en haar kanalen flexibel inzet. De inwoner of ondernemer voelt zich welkom en merkt dat onze dienstverlening duidelijk, gemakkelijk en op maat is.
Voor drie aspecten zijn kwantitatieve doelen opgenomen (goed bereikbaar, prettig contact en gemakkelijk en duidelijk). Daarnaast zijn diverse onderdelen in de visie verder uitgewerkt. Zo is er geëxperimenteerd op het gebied van dienstverlening, door inwoners en ondernemers op te zoeken. Hier zetten we onder andere de klantcontactmonitor voor in. Hierdoor wordt er continu informatie verzameld over de tevredenheid van onze inwoners en ondernemers over onze dienstverlening. Ook het doen van klantreizen levert direct feedback van onze inwoners en ondernemers op over de wijze waarop de dienstverlening plaatsvindt. Op dit moment wordt de tevredenheid op het gebied van klantcontact gemiddeld beoordeeld met een 7,9 . We willen het meten van de tevredenheid en beleving van inwoners en ondernemers verder uitrollen. Het komende jaar kunnen we blijven leren en onze dienstverlening verbeteren aan de hand van nieuwe experimenten en de inzichten die we opdoen uit klanttevredenheidsonderzoeken.
Dienstverlening omvat ook digitale dienstverlening. Steeds meer diensten en producten zijn of komen (ook) digitaal beschikbaar. Daarmee sluiten wij steeds beter aan bij de vraag van inwoners en ondernemers die digitaal zaken met ons willen doen. Dat is een belangrijk uitgangspunt voor het programma: (meer) aansluiten bij de Steenwijkerlandse inwoner en ondernemer.

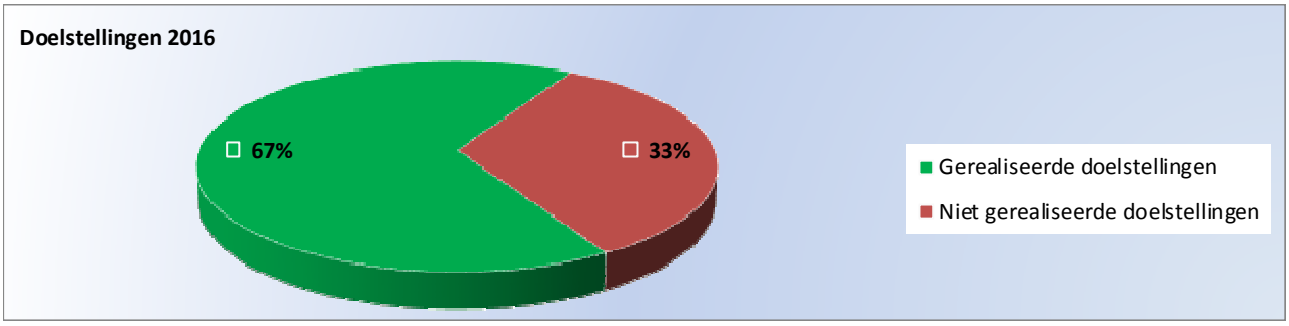

❖ Trends en ontwikkelingen

- Meer mensen willen zelf regie houden/Netwerksamenleving
  Dat kan alleen als wij ervoor zorgen dat informatie helder is (taal), (aan)vragen eenvoudig is en op maat aangeboden wordt (kanaal) aan mensen die zelfstandig zaken willen regelen.
  Steeds meer mensen ontplooien zelf initiatieven (in hun omgeving) en houden op die manier zelf de regie. Onze rol als gemeente is dan meer faciliterend.
  De Omgevingswet past binnen deze ontwikkeling.
- Mensen willen plaats- en tijdsonafhankelijk zaken kunnen doen (ook met de overheid)
  Dat betekent dat wat digitaal kan, wij ook digitaal moeten aanbieden. Technologische ontwikkelingen zorgen ervoor dat er steeds meer mogelijk is.
  Het zou ook kunnen betekenen, dat de openingstijden ruimer moeten zijn. Denk aan de klantenservice van organisaties als NS, reisorganisaties en telecomproviders, die tot 's avonds laat en in het weekend bereikbaar zijn.
- Mensen willen kunnen kiezen via welk kanaal ze zaken doen voor welk product (fysiek, telefonisch, digitaal,

meerdere digitale varianten!).
Per product, per persoon of groepen personen kan de voorkeur verschillen.
Het betekent dat je als gemeente je producten via meerdere kanalen aan moet bieden.
Het is de vraag of alleen digitaal zaken doen via de gemeentelijke website in de toekomst voldoende is. Sociale media spelen nu al een grote rol in de klantenservice bij diverse (grote) bedrijven. Inwoners merken wat daar mogelijk is en verwachten dat (in de toekomst) ook van de gemeente.

▲▼ Mensen delen informatie en meningen snel en veel o.m. dankzij social media.
Omdat (negatieve) informatie snel verspreid wordt, is het zaak snel en adequaat te reageren op klachten die via social media worden geuit.

▲▼ De hoeveelheid informatie die digitaal beschikbaar is, is gigantisch en neemt exponentieel (buitensporig) toe.
Veel mensen gebruiken zoekmachines om informatie makkelijker te kunnen vinden op internet. Digitale vindbaarheid is daarmee steeds belangrijker (SEO, Search Engine Optimization).
Met de informatie die wij als gemeente beschikbaar hebben, kunnen we dienstverlening verbeteren (gegevens die wij hebben hoef je niet uit te vragen en 'big data' kan helpen bij beleidsontwikkeling).

▲▼ Jongeren ontvangen hun informatie niet via de traditionele kanalen (geen radio, tv of kranten). Daarmee samenhangend is de trend dat steeds meer mensen in een 'informatiebubble' zitten. Dat wil zeggen dat zij alleen of voornamelijk informatie zien die past bij hun voorkeuren.
Bij onze communicatie zullen we daar rekening mee moeten gaan houden en ook andere media inzetten.

▲▼ Digitale vaardigheden
Een groeiend gebruik van digitale toepassingen betekent niet automatisch dat daarmee ook de digitale vaardigheden toenemen. Dat geldt niet alleen voor laaggeletterden, mensen die opgegroeid zijn met een andere taal of ouderen. Ook jongeren en hoger opgeleiden zijn niet allemaal voldoende digitaal vaardig. We zullen daarom altijd oog moeten blijven houden voor hen en maatwerk leveren waar dat nodig is.

▲▼ Zie ook 'Toekomstverkenning gemeentelijke dienstverlening 2020' van de VDP (vereniging directeuren publieksdiensten).

Dit bevestigt alleen maar dat we ons moeten inzetten om aan te (blijven) sluiten bij de behoeften van onze inwoners en ondernemers, door naar ze te luisteren, open te staan voor nieuwe inzichten en hiervan te leren.

Ambitie 1: Goed bereikbaar

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Aanvragen gebeuren digitaal	-	Volop in ontwikkeling, zit een stijgende lijn in. Inmiddels is 35% gerealiseerd.	●
Onze inwoners vinden de informatie op onze site actueel en gemakkelijk vindbaar	≥65 %	Dit is een continu proces (lijnproces) waarbij we monitoren op de score van onze website, en zo nodig aanpassingen doen. Met het inzetten van toptaken bedienen we ongeveer 80% – 85% van onze bezoekers zo snel en efficiënt mogelijk.	●
Efficiënt en robuust georganiseerd KCC	Start inrichting gezamenlijk KCC telefonie met Zwartewaterland	Is inmiddels gerealiseerd.	●

Gezamenlijk KCC logische stap
'De samenwerking van KCC Steenwijkerland met – kleinere buurgemeente - Zwartewaterland is een logische. Als gemeente moeten we met minder geld meer taken uitvoeren en invoering van het Klant Contact Centrum is kostbaar. Steenwijkerland is al ver in dat proces. Onze geschoolde KCC-medewerkers slagen er in om meer dan de helft van alle binnenkomende vragen direct te beantwoorden. Onze ervaring is dat veel van die vragen – bijvoorbeeld over de openbare ruimte – in essentie overeen komen, of je als burger nu uit Steenwijkerland of Zwartewaterland belt.

Sinds kort regelen we de inkoop met Zwartewaterland en Staphorst; dat is efficiënt, je deelt de kennis en bewaakt de continuïteit.'
Dieke Frantzen

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Er zijn steeds meer producten digitaal beschikbaar of aan te vragen. Steeds meer inwoners en ondernemers maken daar gebruik van. Daarmee sluiten we met onze dienstverlening aan bij die inwoners en ondernemers die tijd- en plaats onafhankelijk zaken willen doen met de overheid.
Deze producten worden aangeboden via de website, die volgens het principe van toptaken is ingericht om het navigeren op de website zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de klantvragen. Informatie uit de continue monitoring van de feedback op de website, het bezoek aan de website en het zoekgedrag wordt gebruikt om de website te verbeteren.
Het gezamenlijke KCC telefonie Steenwijkerland-Zwartewaterland is op 16 januari 2017 live gegaan.

Ambitie 2: Prettig contact

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Inwoners en ondernemers zijn tevreden over de dienstverlening van onze gemeente met betrekking tot burgerzaken	Toetsen d.m.v. een KCM en de Omnibus enquête.	De uitkomsten van de continu lopende KCM burgerzaken en van de Omnibus enquête bevestigen het onderstaande cijfer.	●
Bij negatieve beschikkingen zoeken onze medewerkers persoonlijk contact (bv. weigering bouwvergunning, verzoek om handhaving, afwijzing WMO)	≥40%	Momenteel kunnen we het exacte percentage niet melden, wordt nog onvoldoende gemeten. Steeds vaker vindt persoonlijk contact plaats.	NB
Jaarlijkse relatieve toename van het aantal mediation-trajecten ten opzichte van het aantal conflicten (in wording) tussen burger en gemeente	+5%	Wordt niet gemeten. Er wordt vooral ingezet gepleegd in pre-mediation, zodat mediation wordt voorkomen.	NB

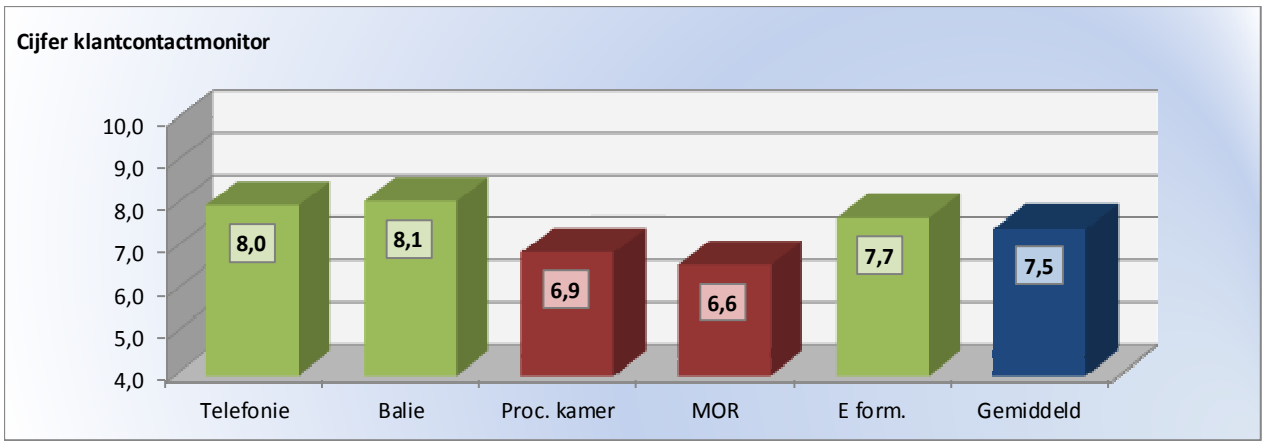

❖ Ontwikkeling doelstellingen

In de omnibusenquête zijn vragen opgenomen over de dienstverlening. Er is een klantcontactmonitor ingericht voor telefonie, balie (grotendeels burgerzaken), proceskamer, MOR en E-formulieren. De scores staan in de tabel hierboven.

Bij negatieve beschikkingen wordt steeds meer persoonlijk contact opgenomen met de aanvrager voordat de beschikking verstuurd wordt. Hierdoor wordt voorkomen dat een aantal negatieve beschikkingen tot een juridisch geschil leiden. We registreren op dit moment onvoldoende om cijfers te kunnen geven. Ook de inzet van mediation vermindert het aantal juridische geschillen. Dat betekent dat inwoners en ondernemers tevredener zullen zijn over de uitkomst, ook als we niet aan de wensen van de inwoner tegemoet kunnen komen (bijvoorbeeld: vergunning die niet verleend wordt).

Ambitie 3: Gemakkelijk en duidelijk

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
De inwoner wordt binnen 2 werkdagen teruggebeld	≥90%	We kunnen het exacte percentage niet melden omdat het niet voldoende wordt gemeten. De implementatie van het systeem om te meten is nog niet gerealiseerd.	NB
Briefafhandeling vindt plaats binnen 5 werkdagen	≥90%	81,4 % wordt binnen 2 werkdagen in behandeling genomen. 94,4 % van de afgehandelde zaken vindt plaats binnen de wettelijk gestelde termijn. Deze termijn is afhankelijk van het zaaktype en dit kan variëren tussen 4 en 365 dagen.	X
Inwoners hebben via Mijn overheid.nl inzicht in hun contacten met de gemeente	De digitale toegang tot zaken in het zaaksysteem is geregeld via Mijn overheid. Telefonisch contact met de gemeente is vastgelegd en digitaal inzichtelijk gemaakt.	Er is nog geen koppeling met MijnOverheid. Wel zijn bepaalde zaken te volgen via de persoonlijke internetpagina van Steenwijkerland. Telefonische contacten worden nog niet (allemaal) vastgelegd in het zaaksysteem en zijn daarom ook niet digitaal inzichtelijk.	X

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Wij kunnen niet meten hoeveel % binnen 2 werkdagen teruggebeld wordt, omdat de terugbelnotities nog niet in het zaaksysteem geregistreerd worden. Het is belangrijk om als er een terugbelnotitie gemaakt is, de klant snel te bellen, maar het is nog beter om ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk terug gebeld moet worden, door enerzijds te investeren in kennis bij en voor het KCC telefonie en anderzijds een goede telefonische bereikbaarheid van de medewerkers.
Brieven kunnen niet allemaal binnen 5 werkdagen afgehandeld worden, wel moeten brieven binnen de wettelijke gestelde termijn afgehandeld worden. Ruim meer dan 90% wordt ook binnen die termijn afgehandeld. Ruim 80% van de brieven wordt binnen 2 werkdagen in behandeling genomen: de medewerker gaat er mee aan de slag.
Op dit moment is de digitale toegang tot het zaaksysteem geregeld via de persoonlijke internetpagina voor die producten die als edienst worden aangeboden. Aansluiten op MijnOverheid zal in 2017 plaats vinden. Wanneer telefonische contacten ook structureel in het zaaksysteem worden opgenomen, zijn deze ook inzichtelijk.

Overzicht baten en lasten programma: Steenwijkerl*anders* voelen zich welkom

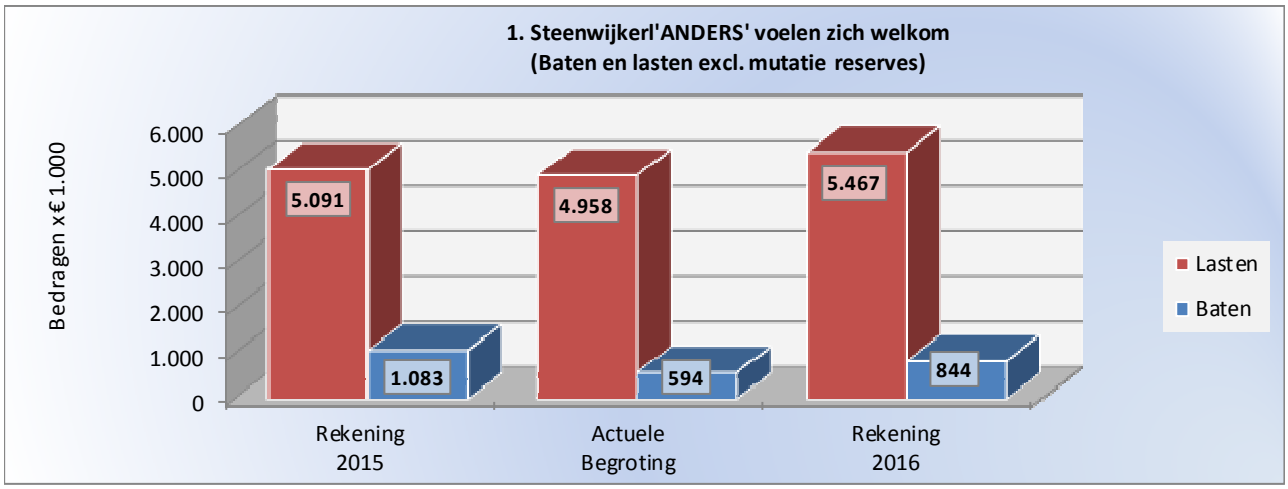

Waaraan is het geld besteed?

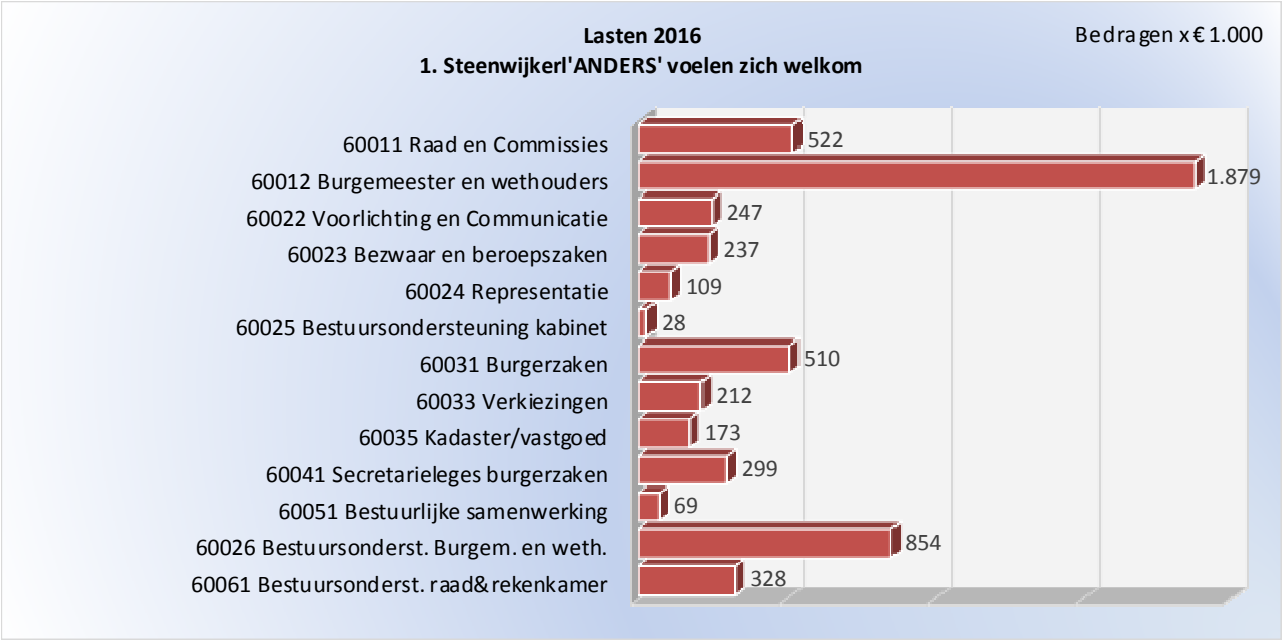

2.2 Steenwijkerl*anders* voelen zich thuis

Waar gaan we voor?

We vinden het belangrijk dat onze inwoners zich thuis voelen in hun leefomgeving. Een aantrekkelijke, vitale en veilige woonomgeving draagt daaraan bij. Evenals een goede woning. Samen werken aan een schone, hele en veilige openbare ruimte is ons motto. Ook wordt het steeds belangrijker om goed contact te hebben met de buurt, elkaar te ontmoeten en te helpen als dat nodig is. Wij leveren hiervoor de randvoorwaarden, maar geven graag mét onze inwoners kleur en levendigheid aan de openbare ruimte.

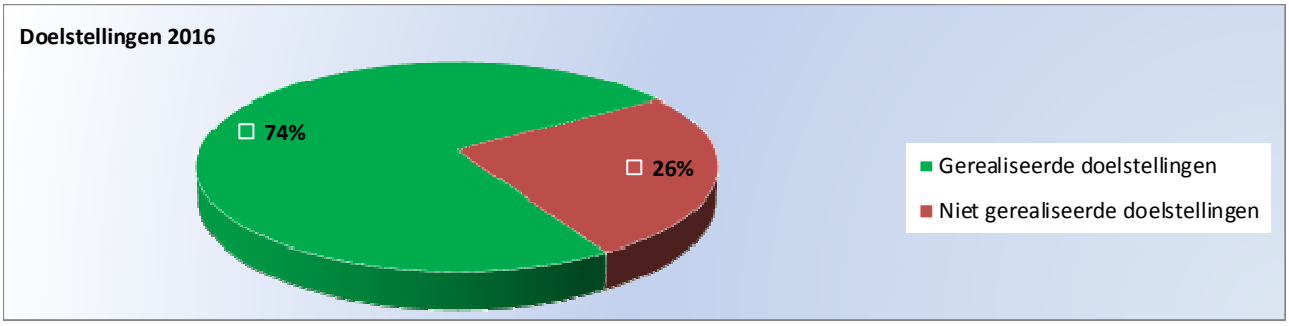

❖ Trends en ontwikkelingen

- ▲ Inwoners zijn én worden meer en meer betrokken bij de inrichting en het beheer van hun leefomgeving.
- ▲ Toenemende kansen voor mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt in de openbare ruimte.
- ▲ Maatschappelijke aandacht voor dienstverlening en participatie vraagt om een heldere sturingsfilosofie.
- ▲ Nieuwe Omgevingswet vraagt om andere werkhouding en werkgedrag.
- ▲ De samenleving wordt zich bewust van de noodzaak van nieuwe energie, maar ook van de impact daarvan.
- ▲ Met de woningcorporaties en de regio worden prestatie-, programmerings- en monitoringsafspraken gemaakt.
- ▼ De indeling van de woningmarktregio zorgt voor nieuw partnerschap met woningcorporaties.
- ▼ De realisatie van geformuleerde duurzaamheidsdoelstellingen vraagt om grotere inspanning.
- ▼ Druk op reguliere onderhoudsbudgetten openbare ruimte (o.a. wegen en kunstwerken).

Ambitie 4: Passend en betaalbaar wonen voor iedereen

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ●= gehaald X = niet gehaald
In 2020 wordt een volume aan nieuwe energie opgewekt ter grootte van het huishoudelijke energiegebruik binnen de gemeente	7%	Op basis van indicatieve berekeningen is de score ongeveer 1%, dit is inclusief de aanwezige PV-panelen op huishoudens. Gecombineerd met bijvoorbeeld de aanwezige biovergister komt de gemeente op indicatief 2% in 2016.	X
Stijging CPO (collectief particulier opdrachtgeverschap) naar 2 per jaar	2	In Sint Jansklooster zijn binnen het plan Molenkampen III twee CPO-initiatieven gestart.	●
Verkoop gemeentekavels ten			●

behoeve van zelfbouwers	40 kavels	In 2016 zijn 41 gemeentelijke kavels uitgegeven.	
Stabilisatie van het aantal sociale huurwoningen als saldo van verkoop, sloop en nieuwbouw.	4.900 huurwoningen	Het aantal sociale huurwoningen in Steenwijkerland in het bezit van woningcorporaties ligt rond de 4.960 woningen.	●
Realisatie 125 woningen per jaar	125	In 2016 zijn er 76 woningen toegevoegd aan de voorraad, waarvan 4 door woningsplitsing.	X
Toepassen gedifferentieerde welstand op basis van nieuwe welstandsnota.	Welstandsnota vastgesteld met toepassing gedifferentieerde welstand	In 2016 is de nieuwe welstandsnota voorbereid.	X

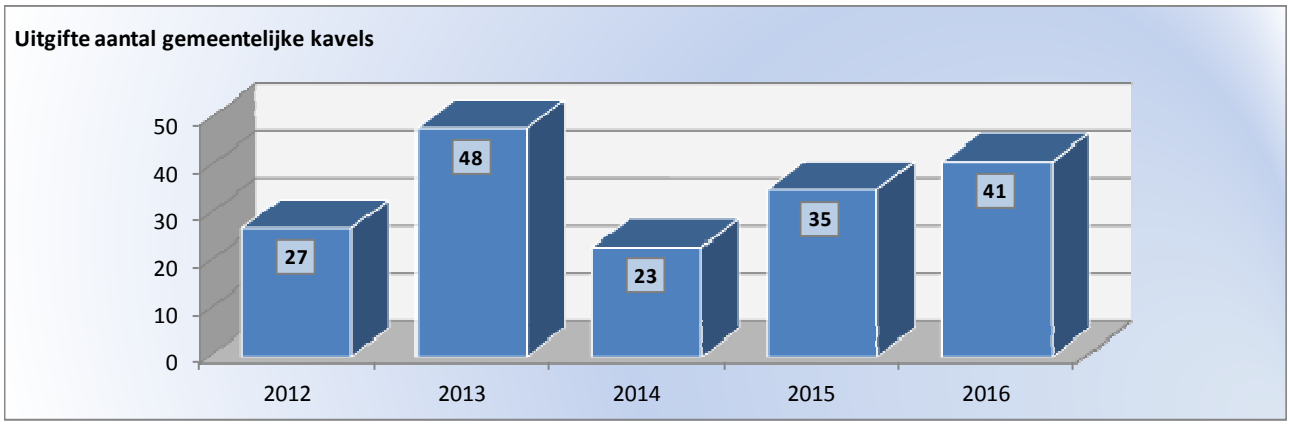

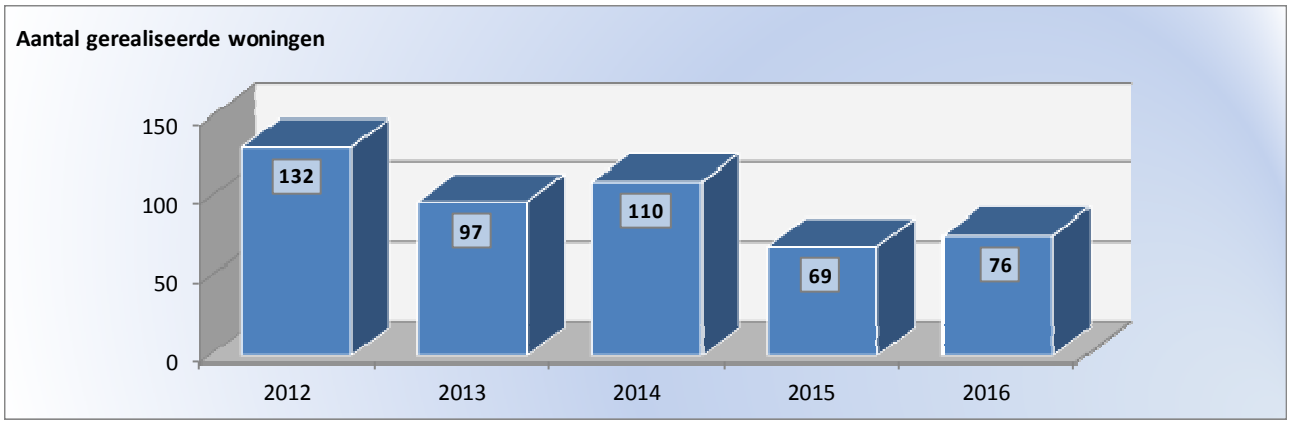

Duurzame dorpen actief
'Nul op de meter is ons streven: geen gas- en energieverbruik. Wijken waar op termijn geen gasbuis meer onder de grond ligt, die kant moeten we op. Alles elektrisch – met bijvoorbeeld een warmtewisselaar - is het ideaal. De ontwikkeling van "duurzame dorpen" (er loopt een pilot in Belt-Schutsloot en Willemsoord) past daar goed bij. Het idee is dat dorpen zelf met duurzame voorstellen en maatregelen komen. Variërend van de realisatie van een zonnepark of de oprichting van een energiecoöperatie tot het terugdringen van huishoudelijk energieverbruik. Een prachtige ambitie.'

Bert Dedden

❖ Ontwikkeling doelstellingen

De duurzaamheidsdoelstelling is niet gehaald. Gezocht wordt naar nieuwe bronnen van Nieuwe energie, te denken valt aan energiebesparing, grootschalige zonneparken, wind en innovatie. In 2016 is in samenspraak met de BCS gestimuleerd dat bedrijven zich inschrijven op de SDE+ voor zon PV op daken, daarnaast hebben bedrijven zelfstandig geïnvesteerd in zon op dak. Het creëren van ruimte ten behoeve van zonneparken is nog niet gelukt. In januari 2016 is de raad met een notitie geïnformeerd over de moeizame realisatie van doelstellingen. In 2017 wordt een beleidskader opgesteld voor zonneparken. Tot dit moment zijn de ontwikkelingen in het ruimtelijke domein vanuit de energietransitie geparkeerd.

In 2016 zijn er 76 woningen gereed gemeld in Steenwijkerland. Dit is lager dan de gestelde norm van 125 woningen maar iets hoger dan de 69 gereed gemelde woningen in 2015. Het aantrekken van de woningmarkt in Steenwijkerland komt op gang, maar verloopt trager dan in ons omringende gemeenten. Bovendien verloopt er veelal enige tijd tussen bouw en gereed melding van woningen. Na vaststelling van de nieuwe woonvisie in 2017 wordt gemonitord op basis van gerealiseerde woningbouwplannen. Dit is afgesproken met de provincie en de andere West-Overijsselse gemeenten. Bij deze bredere monitoring ligt de focus op de restcapaciteit van de gemeente: de ruimte die er nog is om woningen toe te voegen. Het aantal jaarlijks toegevoegde woningen wordt hierin vanaf 2017 ook meegenomen.

De Woonvisie, Omgevingsvisie en Visie op de binnenstad zijn in concept met de raad besproken. In 2017 volgt definitieve besluitvorming. Het actualiseren van de bestemmingsplannen is een vast onderdeel van de werkzaamheden geworden en bestemmingsplannen worden voor het einde van de 10-jaars termijn vervangen door een nieuw juridisch kader. Bestemmingsplan Giethoorn wordt volgens de huidige planning in 2017 vastgesteld, evenals het pilot omgevingsplan voor het buitengebied (ter vervanging van het bestemmingsplan buitengebied).
De voorbereiding is gestart voor het bestemmingsplan van de nieuwe school in Giethoorn.

De kaders voor welstand zijn belangrijk onderdeel van het pilot omgevingsplan voor het buitengebied. Met het pilotplan en welstandsbeleid anticiperen we op de Omgevingswet. Volgens planning is het nieuwe toetsingskader voor welstand eind 2017 gereed.

Upgrade voor én door binnenstad
'Steenwijks stadshart staat aan de vooravond van een stevige upgrade. De visie op de binnenstad is geschreven voor én door de stad zelf. Inwoners, de bewonersvereniging, de ondernemersvereniging; ze hebben samen hun zegje gedaan, plannen gemaakt. Het resultaat is een breed gedragen aanpak, met een gemeentelijke injectie van 3,1 miljoen euro. We kiezen voor stedelijke herverkaveling, zo creëer je een compacte stad. Oorspronkelijke "woonstraten" zoals de Gasthuisstraat krijgen hun oude functie terug, winkels worden meer gecentreerd. We verwachten daarmee ook de leegstand in de binnenstad terug te dringen.'

Wim Brus

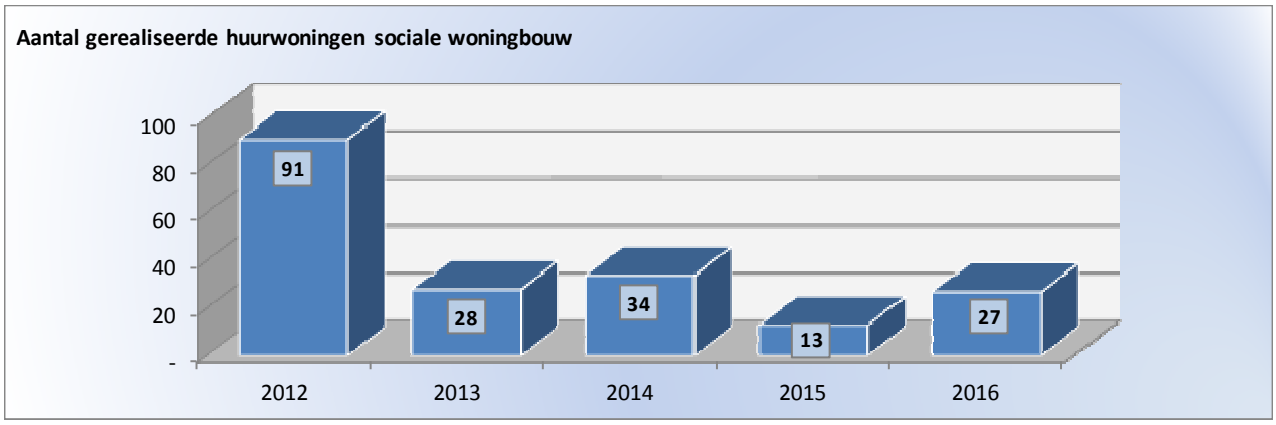

Maatwerk in woningbouw
'De Woonvisie die we in 2016 hebben vastgesteld sluit naadloos aan op de veranderde maatschappij waarin we nu leven. Dus geen grootschalige woningbouwprojecten in tijden van bevolkingskrimp. Meer zoeken naar maatwerk in de kernen. Dus als er aantoonbaar behoefte blijkt aan een blokje van vier huizen, dan zetten we daarop in met de buurt. Ook kijken we naar mogelijkheden van woonruimte in leegkomend vastgoed, bijvoorbeeld bij de "verkaveling" van de stad, in vrijkomende boerderijen of leegstaande scholen. En er is bewust veel aandacht voor wonen met zorg; seniorenwoningen, aangepaste

huizen.'

Bert Dedden

Plannen Oldemarkt in de lift
'Lang gewacht, dan toch gestart: plan Oosterbroek in Oldemarkt. De grond was jaren geleden al door de gemeente aangekocht en in 2016 heeft de eerste bewoner – van in totaal 43 woningen in de vrije sector - er de eerste steen kunnen leggen. Ik ben hartstikke blij dat het eindelijk van de grond is gekomen.
Ook de sanering van en planvorming voor de "locatie Heutink" in Oldemarkt is gestart, de voormalige smederij die een rotte plek in het dorpshart vormde en door de gemeente is teruggekocht van de projectontwikkelaar. Hier komt ruimte vrij voor enkele appartementen of een vrijstaande woning. Het oude pand van de drukkerij in Oldemarkt wordt eveneens herontwikkeld tot woningbouw voor starters of juist voor senioren.'

Bert Dedden

Ambitie 5: Gastvrij en betaalbare ploatsen

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over de sportvoorzieningen	≥82%	In 2015 is 83% van onze inwoners tevreden over de sportvoorzieningen	●
Toename opgewaardeerde sportaccommodaties (NOC*NSF)	2	In 2016 zijn de sportaccommodaties bij v.v. Kuinre, k.v. Samen Een Giethoorn en v.v. Oranje Zwart in Wanneperveen opgewaardeerd. In 2016 is gestart met de renovatie en uitbreiding van de kleedkamers bij SV Belt-Schutsloot.	●
Duurzame exploitatie maatschappelijk vastgoed (waaronder MFC's)	Nog geen norm	Accommodatiebeleid is in de afrondende fase (besluitvorming begin 2017). Een van de maatregelen heeft betrekking op verbetering van de duurzame exploitatie van o.a. MFC's.	●
Herbestemming leegstaand maatschappelijk vastgoed	30 %	Van de 8 panden op de lijst is een pand gesloopt (gymzaal Oostermeenthe), 1 pand verkocht (peuterspeelzaal in Tuk) en zijn 2 panden onder voorbehoud verkocht (Pereboom Vollenhove en OBS Zuidveen). Het pand Stationsstraat 38 is toegevoegd (voormalige VSO Ambelt).	●

Sportaccommodaties op peil
'De renovatie van sportaccommodaties is op een haar na voltooid. Een traject dat al met al bijna acht jaar heeft geduurd en in 2017 kan worden afgerond. Het resultaat: veertien sportaccommodaties in Steenwijkerland zijn op NOC/NSF-niveau gebracht. Fasegewijs zijn jaarlijks velden, sportzalen en kleedruimtes op peil gebracht, met bij álle verenigingen hulp van heel veel vrijwilligers. Inmiddels zien we dat steeds meer clubs ook aangeven te willen privatiseren, zelf zorg te dragen voor beheer en onderhoud. In Oldemarkt bijvoorbeeld. Ook in Steenwijk, Sint Jansklooster en Giethoorn uiten sportverenigingen die wens. Samen zoeken we nu uit wat de financiële (on)mogelijkheden zijn.'

Jacques Wagteveld

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Na een lange voorbereiding is in 2016 De Buuzepolle in Giethoorn uiteindelijk gerenoveerd. Hierbij is het oude gymlokaal gesloopt en is het asbestdak vervangen voor een nieuw dak. Gecombineerd met de werkzaamheden is de kleedaccommodatie van korfbalvereniging Samen Eén op NOC*NSF niveau gebracht. De combinatie van de werkzaamheden en sloop van het gymlokaal heeft uiteindelijk ook geresulteerd in een mooie nieuwe gezamenlijke entree.

De kleedaccommodatie van v.v. Kuinre (4 kleedkamers, één scheidsrechterskleedkamer en enkele aanverwante ruimtes) is volledig gestript. Daarna zijn alle voorzieningen weer opnieuw opgebouwd, waarbij e.e.a. is uitgebreid zodat er uiteindelijk vier volwaardige kleedkamers met een compleet nieuwe entree overblijven.

Ook in Wanneperveen, bij v.v. Oranje Zwart, is de kleedaccommodatie in 2016 op NOC*NSF niveau gebracht. Wat betreft de werkzaamheden valt te denken aan een nieuwe verwarmingsinstallatie, douchevoorzieningen, wand- en vloertegels, plafonds en verlichting. Ook is de dakbedekking vervangen en zijn energiebesparende voorzieningen meegenomen. Alle werkzaamheden zijn in goed overleg met en ondersteund door een grote mate van zelfwerkzaamheid van de vereniging, uitgevoerd.

Ambitie 6: Thuis in de openbare ruimte

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over de afhandeling van de Meldingen Openbare Ruimte (MOR)	≥6,5	In 2016 waarderen inwoners de afhandeling van de meldingen met een 6,1	X
Binnen 5 werkdagen zijn de Meldingen Openbare Ruimte verholpen	75%	In 2016 is 56% binnen 5 werkdagen verholpen	X
Toename aantal burgerschouwers	>34	Het aantal burgerschouwers neemt af	X
Onze inwoners zijn tevreden over het schoonhouden van de buurt	≥51%	54% van onze inwoners is in 2015 tevreden het schoonhouden van de buurt	●
De overlast van rommel op straat neemt af	<26%	24% van onze inwoners heeft in 2015 last van rommel op straat.	●
Terugdringen energieverbruik openbare verlichting	Volgt uit monitoring	In 2016 is een pilot met ledverlichting en dimmen uitgevoerd. Het energieverbruik is hiermee teruggedrongen en de weg gebaand voor vervolgprojecten. Ook wordt de St. Clemenstoren uitgelicht door led	●
Bewonersbetrokkenheid bij inrichting/onderhoud groen in de buurt (projecten per jaar	2	In 2016 zijn inwoners o.a. erg actief betrokken bij de herinrichting van de Torenlanden en de Tukseweg	●
Uitbreiding aandeel social return bij werkzaamheden in de openbare ruimte	Stijging t.o.v. monitoring	Bij de meeste aanbestedingen voor werkzaamheden in de openbare ruimte is een aandeel social return opgenomen. Voor iedere aanbesteding is onderzocht welk aandeel passend en proportioneel is. In aanvulling op het gemeentelijk beleid wordt ook bij kleinere werken een eis voor social return opgenomen.	●
Onze inwoners zijn tevreden over de speelmogelijkheden voor kinderen	≥64%	66% van onze inwoners is in 2015 tevreden over speelvoorzieningen voor kinderen.	●
Onze inwoners zijn tevreden over de groenvoorzieningen in de gemeente	≥57%	58% van onze inwoners is in 2015 tevreden over de groenvoorzieningen in onze gemeente.	●
Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden van de gemeentelijke begraafplaatsen	74%	74% van onze inwoners is in 2015 tevreden over de mogelijkheden van de gemeentelijke begraafplaatsen.	●

Meer fleur in de wijk
'In de Steenwijker wijk Oostermeenthe is het complete groen gerenoveerd. Ook zo'n operatie waarbij een hele wijk op de schop gaat en dat is in nauw overleg met de buurt gebeurd. Een staaltje duurzame groenontwikkeling, goed voor de leefbaarheid. Dat

zie je; de wijk heeft zichtbaar meer fleur gekregen, er is minder onderhoud nodig aan de perken, bomen zijn vervangen, op een aantal plaatsen is gekozen voor andere bodembedekkers.'

Jack Wagteveld

Samen werken aan leefbaarheid
'De leefbaarheid van een wijk vergroten, dat doe je met de wijk samen. De Torenlanden is een mooi voorbeeld van een project waarbij bewoners van A tot Z betrokken zijn. Elke straat vanaf het station tot aan de Dolderbrug gaat op de schop; er komt een nieuw rioleringsstelsel, het hemelwater wordt straks gescheiden opgevangen, de indeling van straten wijzigt, er komen meer speelparkjes, er wordt gekeken naar de groenvoorziening, naar verlichting. Ingrepen waarbij bewust de wijkvereniging betrokken wordt, er is een aantal informatieavonden op touw gezet en we zijn zelf de wijk in geweest om met verschillende groepen bewoners te spreken: wat willen zij graag in hun wijk verbeterd zien?'

Jacques Wagteveld

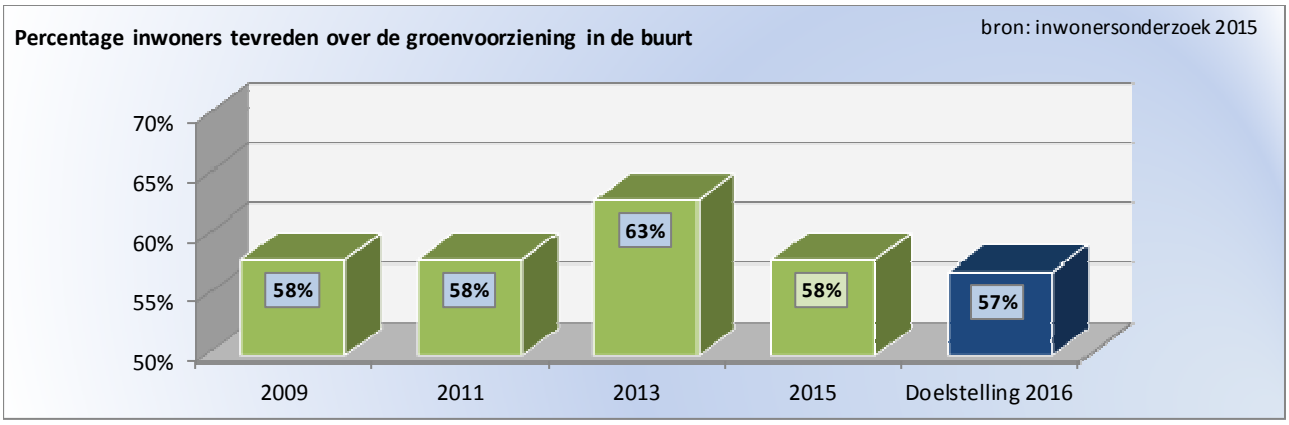

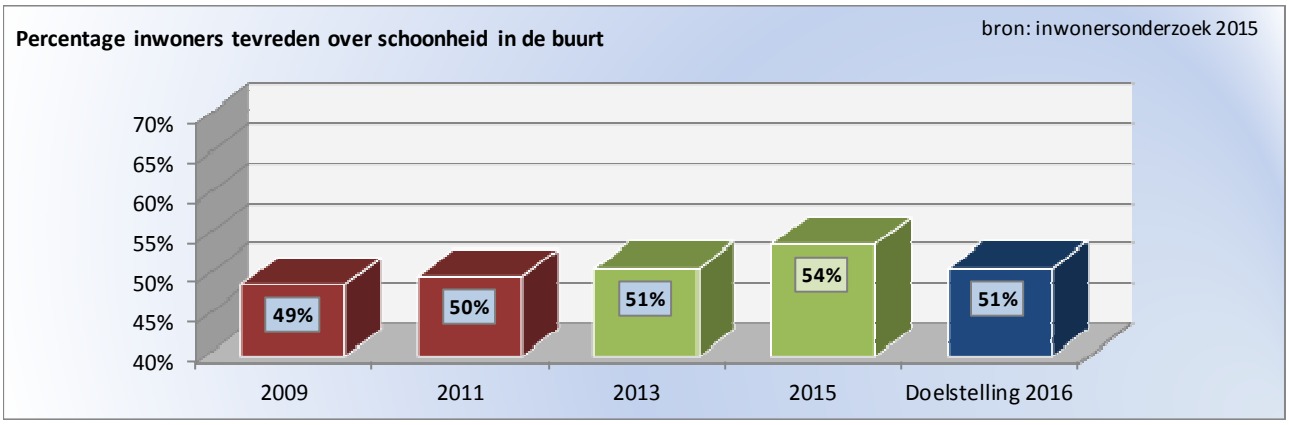

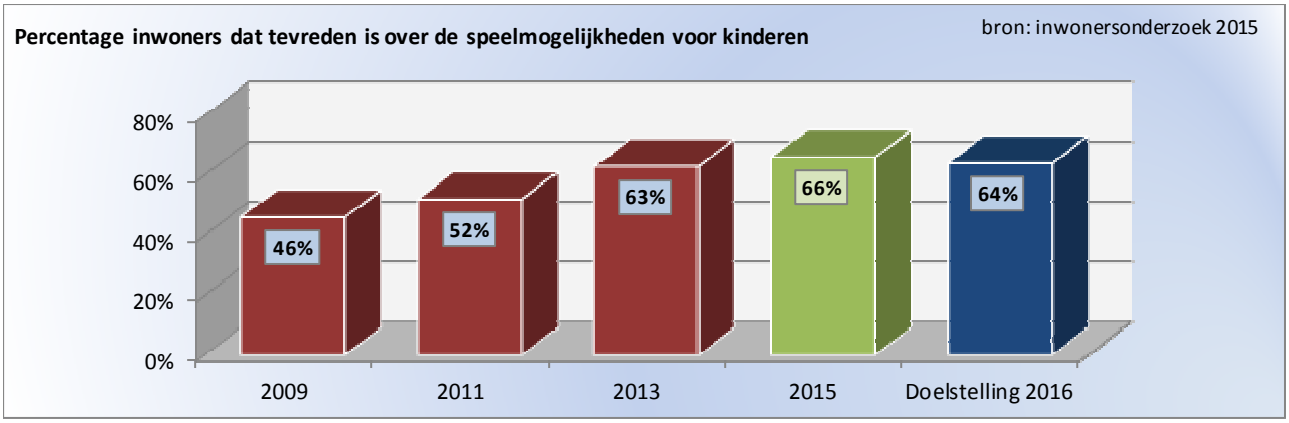

❖ Ontwikkeling doelstellingen

In de wijk Oostermeenthe is met Social Return de kwaliteit van het straatwerk naar acceptabel (basis) niveau gebracht. Inwoners hadden de mogelijkheid om met de aannemer in overleg te gaan over de inzet van de stratenmakers. Hierbij zijn twee langdurig werklozen ingezet.

De pilots in woonstraten in Steenwijkerwold en op bedrijventerrein de Weijert in Vollenhove zijn afgerond met het plaatsen van nieuwe verlichting. Inwoners hebben daar vrijwel unaniem gekozen voor verlichting met een bijzondere, groenige kleur. Alle geplaatste nieuwe verlichting is voorzien van dimmers.

"Op papier" zijn er meer burgerschouwers, maar executief is er sprake van afnemende deelname. De oorspronkelijke opzet van de burgerschouw verliest draagvlak onder inwoners; er is een toenemende behoefte om buiten de vastgestelde schouwpunten om opmerkingen te maken over de openbare ruimte.

Het denken vanuit de klant is nog niet op orde als het gaat om de meldingen openbare ruimte. Er kan meer en beter in het be- en afhandelingsbericht gecommuniceerd worden. Door daarin altijd een toelichting te geven over het hoe, wat, waarom, wie, en wanneer kan de tevredenheid gaan stijgen. De ambities met betrekking tot het tijdig afhandelen van meldingen worden niet gehaald omdat veel meldingen in het systeem geen Meldingen Openbare Ruimte (= schade, kapot of storing) zijn, maar beleidsvragen, wensen of handhavingsverzoeken. Deze horen niet in de categorie MOR. Daarmee vervuilt het systeem en zijn de ambities niet reëel. In 2017 worden deze categorieën uit de MOR verwijderd.

Begin dit jaar is de nieuwe beheerverordening begraafplaatsen 2016 in werking getreden. De nieuwe verordening biedt vooral meer mogelijkheden voor uitgifte- en verlengingstermijnen. Een tussentijdse inventarisatie laat zien dat hier in de praktijk ook gebruik van wordt gemaakt. Ook de mogelijkheid om – in overleg met de beheerder – graven te reserveren, vult een behoefte.

Ambitie 7: Veiligheid voorop

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over de verkeersveiligheid in de buurt	≥47%	49% van onze inwoners is in 2015 tevreden over de verkeersveiligheid in de buurt.	●
De overlast door te hard rijden neemt af (% dat overlast ervaart)	<45%	43% van onze inwoners zegt in 2015 dat hard rijden 'vaak' voorkomt.	●
Basisscholen nemen deel aan verkeerseducatieprogramma	450 leerlingen doen praktijkexamen	In 2016 hebben 450 basisschoolleerlingen het praktijkexamen verkeer op de fiets gedaan.	●
Onze inwoners voelen zich veilig	>86%	85% van onze inwoners voelt zich veilig in onze gemeente.	X
Onze inwoners doen mee met Burgernet	>20%	9,6% van onze inwoners doet in 2016 mee met Burgernet.	X
Het aantal misdrijven in Steenwijkerland ligt blijvend onder het gemiddelde van de politieregio IJsselland	S < IJ	Het aantal misdrijven in Steenwijkerland ligt lager dat het gemiddelde van de politieregio IJsselland.	●

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Het percentage inwoners dat overlast heeft van te hard rijden in de wijk is al jaren stabiel en schommelt rond de 44%. Het is dan ook een constant aandachtspunt. In 2016 is een integraal plan opgesteld om de verkeersveiligheid en de kwaliteit van de omgeving rondom de Clausschool te verbeteren. Dit plan wordt in 2017 uitgevoerd.

Het landelijk gemiddelde van deelname aan Burgernet ligt rond de 10%. Op dit moment zitten we op 14,6%, na een forse investering. Het gemiddelde in Overijssel is 9%.

Deelname Burgernet verdubbeld
'In 2016 is de deelname aan Burgernet verdubbeld ten opzichte van het jaar ervoor; 14,6% van de inwoners van Steenwijkerland doet nu mee en dat is winst. In een persoonlijke brief heb ik iedereen opgeroepen om vooral "in te loggen". Hoe hoger de deelname, hoe veiliger de leefomgeving. Als instrument voor de openbare orde en veiligheid kan Burgernet leiden tot het snel oplossen van een misdrijf. Dat bleek vorig jaar na de overval op een tankstation in Vollenhove; dankzij het signalement op Burgernet was de dader binnen een halve dag gepakt.'

Rob Bats

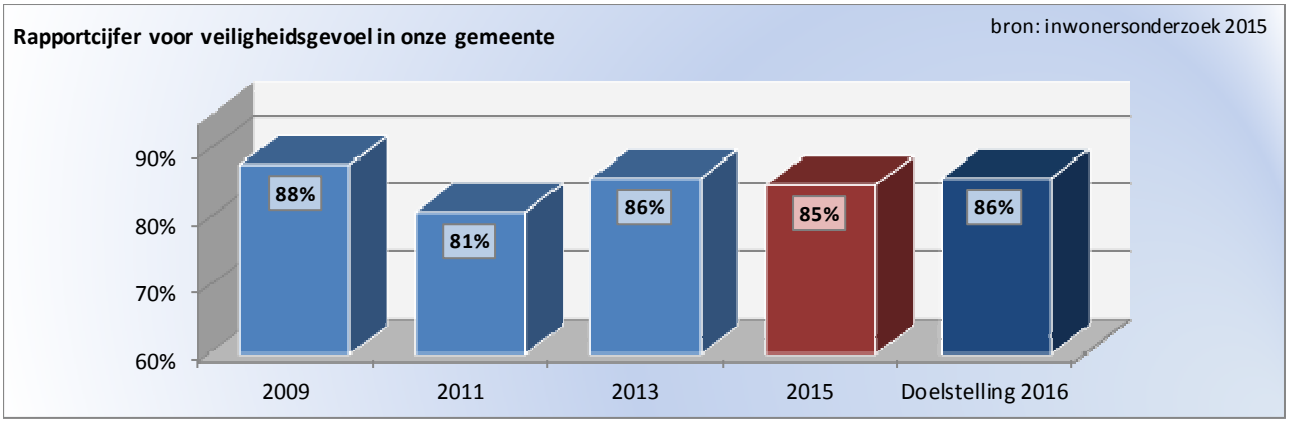

Hulp bieden als de nood hoog is
'We kunnen tevreden terugkijken op de samenwerking met politie en brandweer. Dynamische diensten in een geografisch soms lastige gemeente; met veel meren en grachten, kwetsbare rietgedekte boerderijen. Niet alle percelen zijn altijd even toegankelijk en dat vergt creatief optreden. Je ziet dat burgers beter zelfredzaam zijn en dat flink geïnvesteerd is in bijzondere hulpmiddelen, zoals quads met bluskarren die geschikt zijn voor smalle paadjes, speciale snelle blusboten. Zodat we dorpskernen als Giethoorn, Dwarsgracht, Belt-Schutsloot en Kalenberg toch die zorg kunnen bieden die nodig is.'

Rob Bats

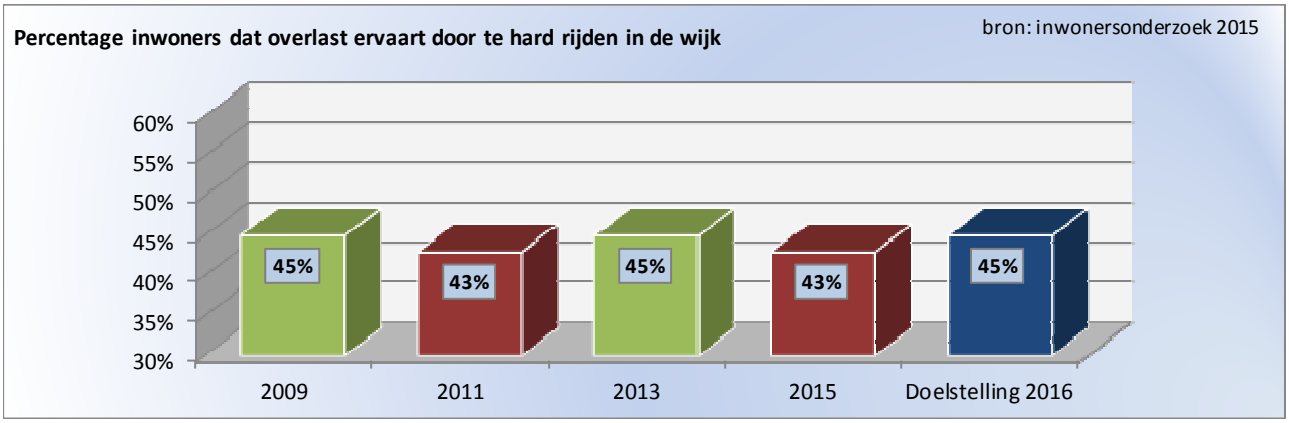

Ambitie 8: Goed toegankelijk

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Onze inwoners zijn tevreden over het onderhoud van wegen en fietspaden	≥58%	59% van onze inwoners is in 2015 tevreden over het onderhoud van wegen en fietspaden	●
Onze inwoners zijn tevreden over het aanbod van fietspaden in de gemeente	≥75%	78% van onze inwoners is in 2015 tevreden over het aanbod van fietspaden in onze gemeente.	●
Onze inwoners zijn tevreden over de toegankelijkheid van de openbare ruimte	≥78%	79% van onze inwoners is in 2015 tevreden over de toegankelijkheid van onze openbare ruimte.	●
Onze inwoners zijn tevreden over de parkeermogelijkheden in de gemeente	≥61%	76% van onze inwoners is in 2015 tevreden over de parkeermogelijkheden in onze gemeente.	●
Onze inwoners zijn tevreden over het openbaar vervoer in onze gemeente	≥48%	50% van onze inwoners is in 2015 tevreden over het openbaar vervoer in onze gemeente.	●

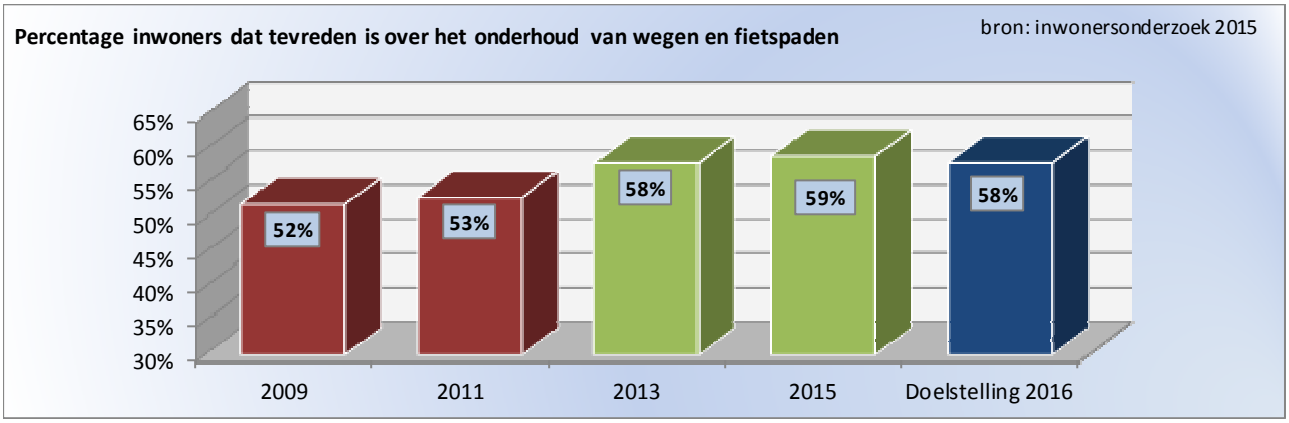

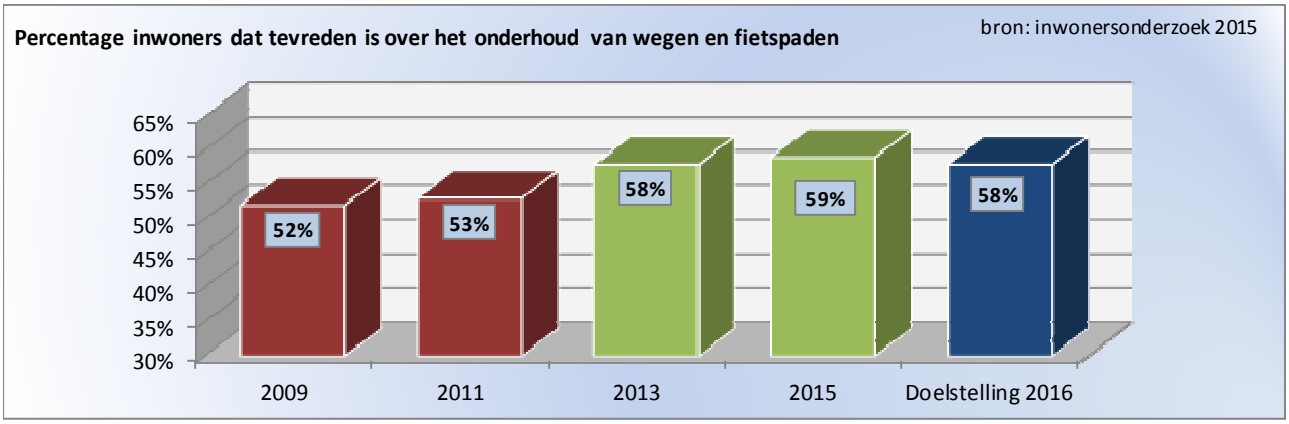

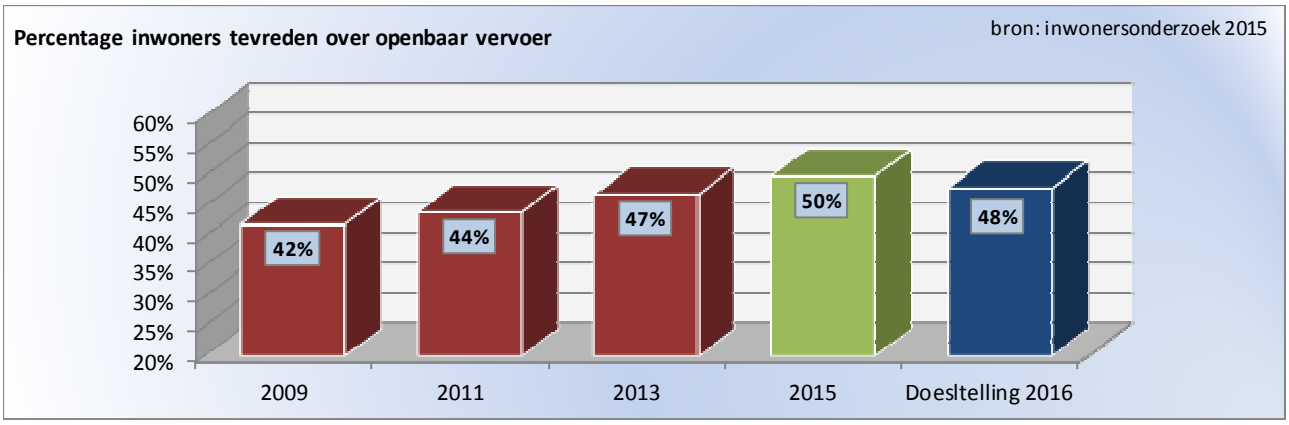

In Top 5 afvalreductie
'Steenwijkerland voldoet ruimschoots aan de doelstellingen op gebied van afval. We zitten ruim onder de landelijke afvalnorm, scoren hoog in de nationale Top 5 en hebben de recycling goed op orde. Zo'n 84% van ons afval wordt op een goede manier gescheiden. Daarmee zitten we nu al ruim boven de landelijke norm van 75% voor 2020. In 2016 is, na een geslaagde pilot, de inzameling van kunststof gemeentebreed uitgebreid met verpakkingen van karton (zuivel, frisdrank) en blik. Het resultaat is hoopgevend: nog minder restafval in de grijze bak. Met de inzameling van oud papier – daar wordt in 2017 een plan voor opgesteld – zijn alle afvalstromen op orde.'

Jacques Wagteveld

❖ Ontwikkeling doelstellingen

De regiotaxi is per 31 december 2016 gestopt. In 2015 heeft de provincie het proces in gang gezet om, samen met belanghebbenden, een andere invulling van het openbaar vervoer te onderzoeken. Dit proces heeft tot een aantal ideeën geleid die zijn uitwerkt. Opvallend is dat het tevredenheidscijfer over het openbaar vervoer niet daalt.

Om de toegankelijkheid van onze openbare ruimte te verbeteren zijn in overleg met de gehandicaptenraad Steenwijkerland diverse knelpunten aangepakt. Op een aantal plaatsen zijn oversteekplaatsen en geleidelijnen voor visueel gehandicapten aangelegd en verbeterd. Rolstoel opritten zijn uitgebreid en in een enkel geval is voortijdig onderhoud uitgevoerd n.a.v. een verzoek van een rolstoelgebruiker.

Palen in fietspaden zijn niet overal wenselijk. Op verschillende punten is de functie van een paal kritisch bekeken en eventueel maatregelen voorgesteld. Zo zijn er maatregelen getroffen om de zichtbaarheid van de paal in het Woldmeenthepad te vergroten. Daarnaast is in beeld gebracht welke smalle (voornamelijk recreatieve) fietspaden prioriteit krijgen als de kans zich voordoet. Het gaat o.a. om het verbreden van de paden en het bieden van meer comfortabele verharding.

Ambitie 9: Initiatiefrijk

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Betrokken bewoners zijn tevreden over de mate van burgerparticipatie bij projecten in de openbare ruimte	Volgt uit monitoring	Bij projecten zoals herinrichting Tukseweg en herinrichting Torenlanden in Steenwijk is participatie/co-creatie een essentieel onderdeel van het proces. In Steenwijkerwold hebben initiatiefnemers de regie bij de herinrichting van de Oldemarktseweg.	NB
Faciliteren dorpsplannen	10 projecten	11 plannen vanuit de matrix dorpsplannen worden gefaciliteerd.	●

PBW's zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente (cijfer)	7,0	Niet gemeten. Over het algemeen heerst er een tevreden stemming.	●
Kernen/wijken hebben (deel van) de openbare ruimte in zelfbeheer	2	Naast Kallenkote zijn we in gesprek met Wanneperveen en Dwarsgracht over zelfbeheer.	X

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Voor 2016 staan er elf projecten op de lijst/dorpsplannen. Eigenlijk is dit een vertekend beeld. Er gebeurt veel meer in de kernen en wijken. Zo zijn er projecten die (mede) gefinancierd worden door het koppengeld waarover het PBW snel kan beschikken. Ook projecten waarbij alleen (kortdurende) ambtelijke expertise/begeleiding wordt gevraagd, zien we niet terug op deze matrix dorpsplannen.

Trots op onze identiteit
'De identiteit van Steenwijkerland is zeer divers en daar mogen we trots op zijn. Leefbaarheid is maatwerk in elke kern. Dus moet je als gemeente oog houden voor de verscheidenheid. Mooi om te zien vind ik dat burgers daarin zo initiatiefrijk zijn. Er gebeurt heel veel. Die sociale cohesie en samenwerking vinden vaak plaats op kleine schaal; in buurten en wijken. Belangenverenigingen maken zich sterk voor de positieve *vibe* van hun leefomgeving. Kijk naar de ontwikkeling van de binnenstad in Steenwijk; een goed voorbeeld van buiten de kaders denken. Mensen weten zelf écht wel wat goed voor ze is. Die trots en slagkracht zijn me uit het hart gegrepen.'

Rob Bats

Overzicht baten en lasten programma Steenwijkerl*anders* voelen zich thuis

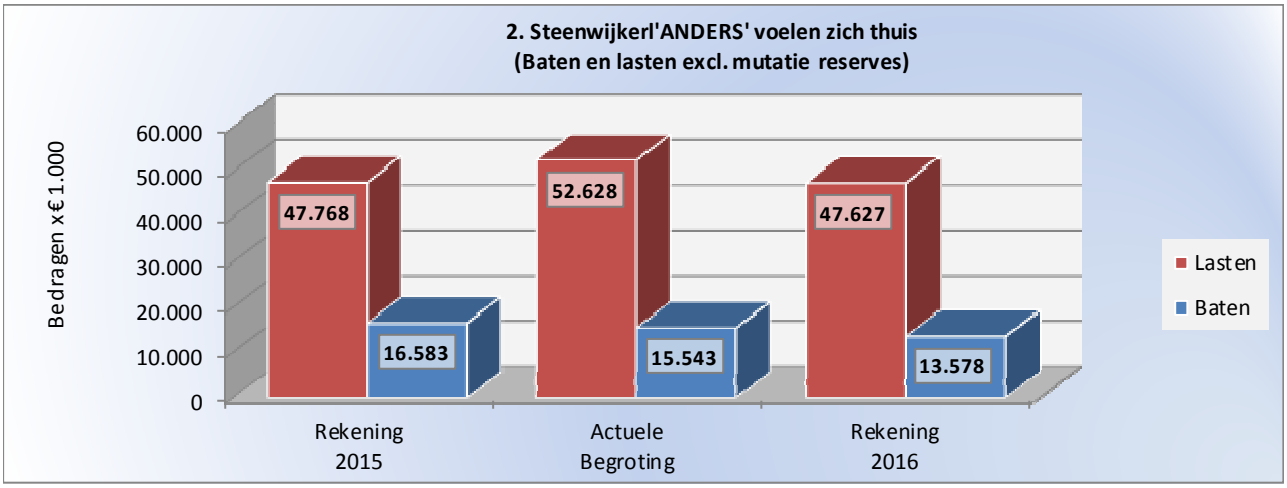

Waaraan is het geld besteed?

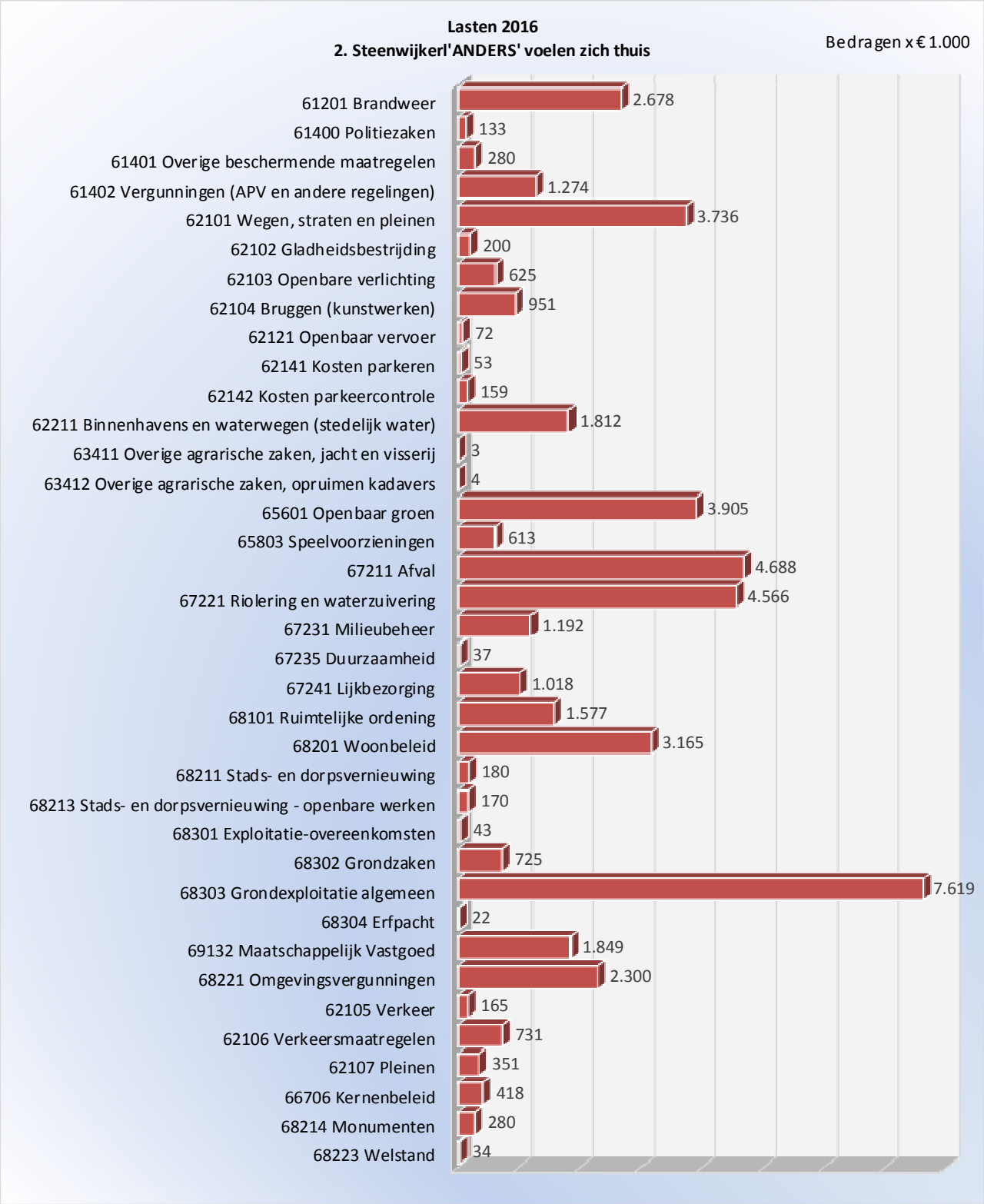

2.3 Steenwijkerl*anders* doen het samen

Waar gaan we voor?

De grote stelselherziening binnen het sociaal domein per 2015 betekende voor de gemeente een groot aantal verantwoordelijkheden erbij. Nadat 2015 gebruikt is om de basis op orde te krijgen, stond 2016 in het teken van verdere inbedding van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden in de organisatie en het optreden als aanspreekpunt. We zijn trots op hetgeen we in 2015 en 2016 hebben gerealiseerd. Inwoners krijgen de ondersteuning die ze nodig hebben, we hebben de toegang naar Jeugdzorg en Wmo voorzieningen samengevoegd en we werken verder aan een integrale toegang. We zijn in gesprek met inwoners, zorgpartijen en organisaties in het maatschappelijk middenveld en onderwijs over hun ervaringen en hoe we zaken anders kunnen of moeten organiseren (transformatie). Hoe en in welke richting we willen transformeren hebben we vastgelegd in het in 2016 door de gemeenteraad vastgestelde beleidsplan Sociaal Domein 2017-2020. Het beleidsplan schetst niet alleen de samenhang van de drie transities onderling, maar ook die met de verschillende beleidsterreinen op het gebied van maatschappelijke ontwikkeling, zoals armoedebestrijding, voortijdig schoolverlaten, sport, cultuur of gezondheid.
Een van de pijlers van de transformatie is integraliteit: het leggen van verbindingen tussen hulpverleners, tussen formele- en informele hulp, tussen levensdomeinen, tussen beleidsterreinen en tussen sectoren. We gaan voor een samenleving waarin onze inwoners kunnen meedoen aan het sociale- , maatschappelijke- en economische verkeer en daarbij in staat zijn om hun eigen keuzes te maken. Het vermogen van inwoners om zonder hulp van de overheid mee te doen aan de samenleving (zelfredzaamheid) staat centraal, met aanvullend samenredzaamheid: met behulp van het eigen netwerk, zonder de overheid, meedoen. Wanneer dit niet (helemaal) lukt, zorgt de gemeente voor vangnetvoorzieningen. In eerste instantie gericht op het vergroten van de vaardigheden van inwoners zodat zij weer op eigen kracht kunnen meedoen en waar dit niet mogelijk is ondersteuning voor langere tijd. Om deze ondersteuning ook op de langere termijn te kunnen bieden, willen we de komende vier jaar de zelfredzaamheid van inwoners versterken en de vangnetvoorzieningen op een effectievere en efficiëntere manier organiseren. We willen daarbij zoeken naar oplossingen die passen bij de mogelijkheden van het individu/gezin en gebruik maken van de kracht van de samenleving. We onderzoeken wat nodig is om zelfredzaam te kunnen blijven en zorgen dat we hiertoe de juiste ondersteuning kunnen bieden. Dit doen we niet alleen, maar samen met inwoners en organisaties.

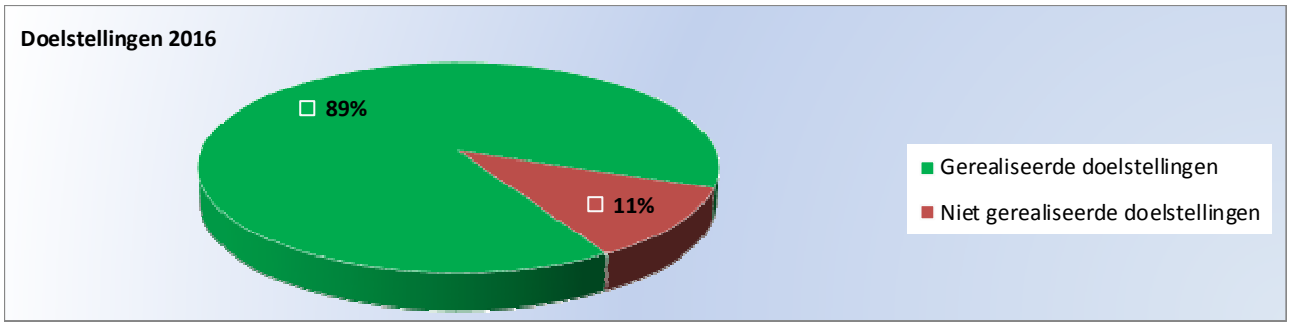

Trends en ontwikkelingen

- ▲ Integratie toegang Wmo en Jeugd eind 2016
- ▲ Licht herstel van de arbeidsmarkt
- ▼ Hogere eisen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt
- ▼ Rijksbeleid van extramuralisering van de zorg
- ▼ Vergrijzing en ontgroening

Ambitie 10: Een leefbaar Steenwijkerland

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Inwoners beoordelen de toegang via de gemeente tot gemeentelijke- en maatwerk-voorzieningen Wmo met een 7,0 of hoger	7,0	In het cliënttevredenheidsonderzoek over het jaar 2015 hebben de cliënten de toegang beoordeeld met een rapportcijfer 7,4.	●
Inwoners beoordelen de toegang via het CJG tot jeugdhulp met een nog nader te bepalen cijfer (afhankelijk nulmeting)	6,7 = nulmeting	In het cliënttevredenheidsonderzoek over het jaar 2015 hebben de cliënten de toegang tot de jeugdhulp beoordeeld met een rapportcijfer 6,7.	●
Een nog nader te bepalen % van de inwoners weet waar zij terecht kunnen met vragen over participatie of zelfredzaamheid (afhankelijk nulmeting)	Zelfredzaamheid /participatie 39% Mantelzorg 46% = nulmeting	Het % inwoners dat weet waar zij terecht kan met vragen over zelfredzaamheid en participatie is bij het 2-jaarlijks inwonersonderzoek over 2015 uitgekomen op 39%. Bij mantelzorgers is dit 46%. Het eerstvolgende inwoners-onderzoek zal betrekking hebben op 2017 en beschikbaar komen in 2018.	●
De inwoners weten waar zij terecht kunnen met vragen over opgroeien en opvoeden.	80%	Uit het inwonersonderzoek over 2015 is gebleken dat 89% van de ouders weet waar zij terecht kunnen met vragen over opgroeien en opvoeden. Er is niet specifiek gemeten hoeveel % van de inwoners weet waar zij terecht kunnen. Het eerstvolgende inwonersonderzoek zal betrekking hebben op 2017 en beschikbaar komen in 2018.	●
Het percentage vrijwilligers dat zich voldoende ondersteund voelt ligt op 85% of hoger	85%	Uit het inwonersonderzoek over 2015 is gebleken dat 92% van de vrijwilligers zich ondersteund voelt. Het eerst-volgende inwonersonderzoek zal betrekking hebben op 2017 en beschikbaar komen in 2018.	●
Het percentage mantelzorgers dat zich voldoende ondersteund voelt ligt op 70% of hoger	70%	Uit het inwonersonderzoek over 2015 is gebleken dat 74% van de mantelzorgers zich ondersteund voelt. Het eerstvolgende inwonersonderzoek zal betrekking hebben op 2017 en beschikbaar komen in 2018.	●
Aantal laaggeletterden dat een taalcursus of een programma met taalcoach heeft gevolgd	230	In 2016 hebben 206 laaggeletterden een taalcursus of programma met taalcoach gevolgd. Dit is niet de beoogde 230 maar meer dan de in de Najaarsnota genoemde 150.	x
% ingezette schuldhulp-verleningstrajecten succesvol afgesloten (afhankelijk nulmeting)	65% = nulmeting	De nulmeting is uitgevoerd.	●

Onderstaande tabel geeft de budgetten en bestedingen van het sociale domein over de jaren 2015 en 2016 weer.

Onderdeel	2.015 Begroting na wijziging	Realisatie	bedragen x € 1.000 Saldo
Jeugd	8.557	8.481	76
Wmo			
nieuw	6.376	4.186	2.191
oud	1.754	1.792	- 38
schoonmaak	3.492	2.727	766
Escalatie jeugd/wmo			
jeugd	500	146	354
wmo	223	111	112
Overige taken			
toegang	812	1.227	- 415
alg. voorzieningen	889	598	291
Participatie			
Participatie	1.268	807	461
wsw	9.286	9.093	192
Eigen bijdrage	- 200	- 492	292
afronding			
TOTAAL	**32.957**	**28.676**	**4.281**
			13%

Onderdeel	2.016 Begroting na wijziging	Realisatie	bedragen x € 1.000 Saldo
Jeugd	8.241	8.316	- 75
Wmo			
nieuw	4.791	3.990	801
oud	1.996	1.603	393
schoonmaak	2.656	2.076	580
escalatie jeugd/wmo			
jeugd	205	159	46
wmo	155	- 124	279
Overige taken			
toegang	1.330	1.126	203
alg. voorzieningen	1.756	1.159	517
Participatie			
Participatie	1.282	1.099	183
wsw	8.427	8.764	- 338
Eigen bijdrage	- 500	- 500	0
afronding	-	- 1	- 1
	30.338	**27.668**	**2.589**
			9%

De uitkomsten van de cliënttevredenheidsonderzoeken WMO en Jeugd over het jaar 2016 zullen naar verwachting, mits de verplichte vragen van het Rijk snel ter beschikking komen, in het tweede kwartaal van 2017 verwerkt en gereed zijn.

Verbeterslag in de zorg
'De gemeente raakte in 2016 beter ingespeeld op haar nieuwe WMO- en jeugdzorgtaken. Dat blijkt ook uit de tevredenheidsonderzoeken. Steenwijkerland krijgt een 7,4 (de landelijke norm is 7,0) voor de wijze waarop burgers de toegang tot voorzieningen beleven en de manier waarop ze behandeld worden. Liefst 89% van de inwoners weet waar ze met vragen over "opgroeien en opvoeden" terecht kunnen, 92% van de vrijwilligers en 74% van de mantelzorgers is tevreden. Sinds de gemeente de toegang organiseert, is een verbeterslag gemaakt; minder wachtlijsten, kortere procedures.
De raad heeft in 2016 extra budget (Impulsgelden) beschikbaar gesteld voor diverse projecten zoals de Blijf Mobiel-beurs, de digitale jeugdwerkplaats (FabLab), interventie kwetsbare jongeren, Lang zult u wonen. Er is ook meer aandacht voor preventie.'

Dieke Frantzen

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Uit het beeld, zoals dat uit het inwoners- en cliënttevredenheidsonderzoek naar voren komt, kan de conclusie getrokken worden dat de 'zachte landing' die werd nagestreefd is gerealiseerd. Inwoners geven de toegang tot voorzieningen een (ruime) voldoende. Met het fysiek samenvoegen van de toegang Wmo en jeugd per 1 januari 2017 bij de gemeente hebben we één loket voor ondersteuningsvragen jeugd en Wmo en verwachten we door verbeteringen in de werkprocessen en directe aansturing bij volgende onderzoeken een hoger 'rapportcijfer'.

In de Najaarsnota is aangegeven dat de norm die was gesteld voor het aantal laaggeletterden dat een taalcursus of een programma met een taalcoach zou volgen in 2016 (namelijk 230) niet gehaald zou worden. Er werd toen verwacht dat een aantal van 150 reëel zou zijn. Doordat er in september met diverse partijen de prioriteiten opnieuw bepaald zijn is er is een grote inhaalslag gemaakt en werd uiteindelijk de voor 2016 gestelde norm toch nog bijna gehaald!

In 2016 is de wijze van schuldhulpverlening, 'IGSD aan de poort' die in 2015 is gestart, geëvalueerd. De aanpak, die zich vooral richt op preventie, leidt tot een professionalisering en een besparing. Dat deze besparing niet direct zichtbaar is heeft te maken met tegelijkertijd een toename in de kosten van bewindvoering. Dit is een landelijke trend.

Ambitie 11: Zorg voor en met elkaar

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Het rapportcijfer voor de tevredenheid over de maatwerkvoorzieningen* is 7,0 of hoger	≥7,0	In het cliënttevredenheidsonderzoek over het jaar 2015 hebben de cliënten de maatwerkvoorzieningen Wmo beoordeeld met een rapportcijfer 7,6. De maatwerkvoorzieningen jeugd zijn beoordeeld met een cijfer 7,4.	●
Een nog nader te bepalen % inwoners mist geen hulp- of ondersteuningsaanbod in Steenwijkerland	Nulmeting	In het laatste inwonersonderzoek (2015) werd deze vraag nog niet meegenomen. In het eerstvolgende onderzoek, over het jaar 2017 zal er een vraag over 'sluitend aanbod' geformuleerd worden.	NB

De uitkomsten van de cliënttevredenheidsonderzoeken WMO en Jeugd over het jaar 2016 zullen naar verwachting, mits de verplichte vragen van het rijk snel ter beschikking komen, in het tweede kwartaal van 2017 verwerkt en gereed zijn.

❖ Ontwikkeling doelstellingen

In 2016 is het contractmanagement en inkoop van maatwerkvoorzieningen verder opgepakt en geprofessionaliseerd. De huishoudelijke hulp is opnieuw aanbesteed, nu als maatwerkvoorziening.
In de 2e helft van 2016 zijn alle cliënten die gebruikt maakten van de compensatieregeling huishoudelijk hulp, bezocht. Al deze cliënten, rond de 900, hebben een nieuwe indicatie gekregen en vallen vanaf 1 januari 2017 weer onder een maatwerkvoorziening.
Per januari 2017 hebben ruim 2.100 cliënten, ruim 3.800 voorzieningen.

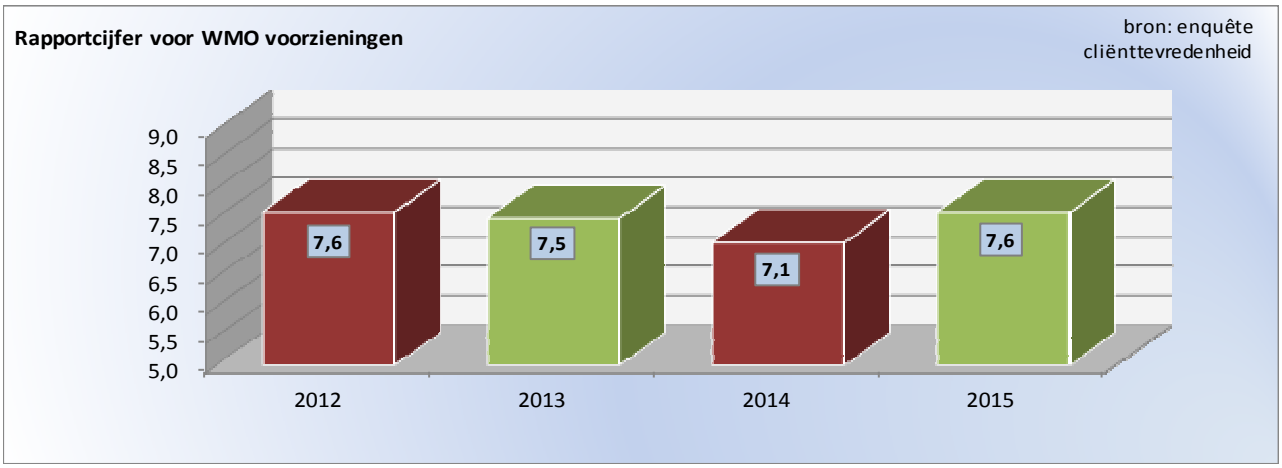

Ambitie 12: Gezond en veilig opgroeien

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
-	-	Geen doelstellingen geformuleerd.	-

Compliment voor keetbewoners
'Een groot compliment voor alle organisatoren van de oudejaarshuisjes in Steenwijkerland. Een karakteristiek fenomeen voor deze gemeente, iets wat echt onderdeel is van onze cultuur. Ik vind het mooi dat de jongeren hierin ook hun eigen verantwoordelijkheid hebben genomen. In november hebben we een briefing gehad met alle tijdelijk bewoners van de keten. Ze kregen bewust heel veel vertrouwen en hebben gehoor gegeven aan ons verzoek om ook de rust in de samenleving te bewaken. Daar ging men gepast mee om. Niet alles mag of kan, maar je moet als gemeente ook durven loslaten.'

Rob Bats

❖ Ontwikkeling doelstellingen

In het cliënttevredenheidsonderzoek van de jeugd geven ouders aan dat ingezette hulp een duidelijke bijdrage heeft geleverd aan het gezond en veilig opgroeien van hun kinderen. Minimaal 69% van de deelnemers aan het cliënttevredenheidsonderzoek geeft aan dat 'het' (veel) beter gaat door de hulp. Ook de beoordeling van de maatwerkvoorzieningen jeugd (7,4) ligt boven de norm. Per januari 2017 hebben 577 cliënten ruim 820 voorzieningen.

In 2016 is er gewerkt aan innovaties op het terrein van jeugdhulp. Zo zijn er plannen opgesteld voor een pilot Praktijk Ondersteuner Huisartsen GGZ. Gebleken is dat veruit de meeste verwijzingen naar jeugd-GGZ niet via de lokale toegang verlopen, maar via de (huis)arts. Met de pilot willen wij bijdragen aan meer thuis-nabije zorg, betere verbindingen tussen ouders/jeugdige, zorg en school en tussen huisarts, toegangsteam en GGZ-aanbieders. Ook verwachten we dat het aantal verwijzingen naar de jeugd-GGZ teruggedrongen kan worden doordat hulp kan worden geboden met een lichtere vorm van zorg of ondersteuning. Het is de bedoeling dat deze pilot in het eerste kwartaal van 2017 van start gaat bij in ieder geval twee huisartsenpraktijken en heeft in eerste instantie een looptijd van een jaar.

Daarnaast zijn er nog 4 andere innovatietrajecten:
- Naar voren halen 2e lijns-deskundigheid / versterken voorveld;
- Pilot vechtscheidingen;
- Transformatieagenda jeugdhulp - passend onderwijs;
- Kwetsbare jongeren

Overzicht baten en lasten programma Steenwijkerl*anders* doen het samen

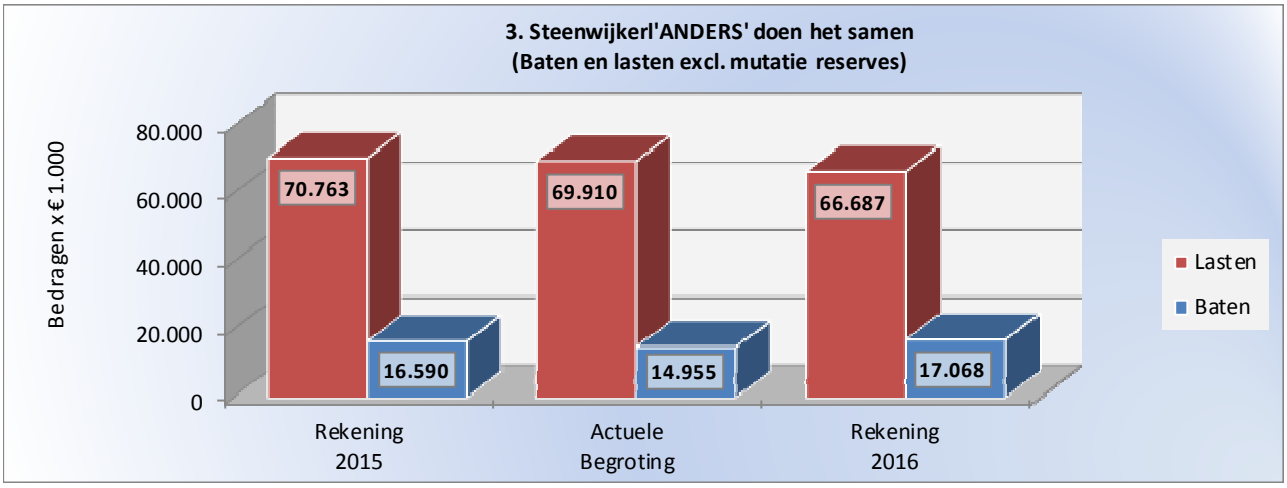

Waaraan is het geld besteed?

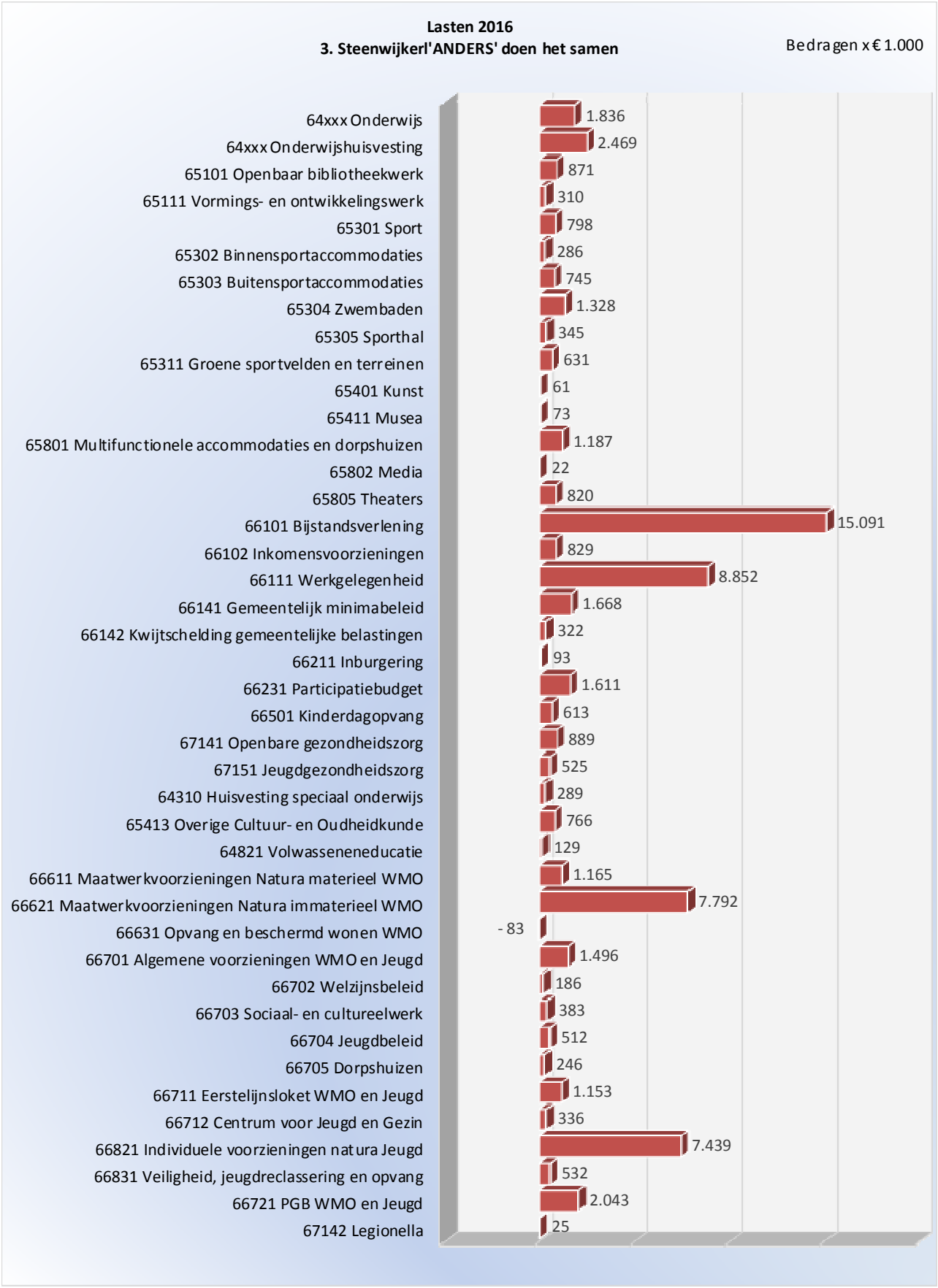

2.4 Steenwijkerl*anders* zijn actief

Waar gaan we voor?

Samen willen we aan het werk. Het is belangrijk dat iedereen aan het werk kan, waar mogelijk in ons eigen gebied. Het hebben van werk is van belang voor de economie, het sociaal domen en de mensen zelf. We zien met name kansen voor de vrijetijdseconomie. Samen met ondernemers(organisaties) en de Regio Zwolle zijn we hier actief mee aan de slag.

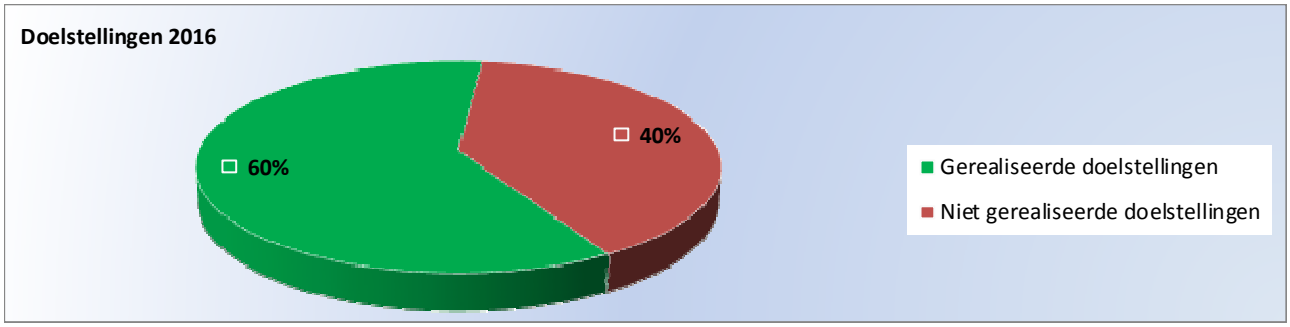

❖ Trends en ontwikkelingen

- ▲ Het voorzichtig economische herstel zet door en vertaalt zich o.a. in meer belangstelling voor kavels op de bedrijventerreinen. De verkopen laten een licht stijgende lijn zien.
- ▲ De samenwerking met de Business Club Steenwijkerland op het gebied van werkgeversdienstverlening verloopt goed: mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden geplaatst bij bedrijven.
- ▲ Er is draagvlak voor het continueren van het ondernemersfonds in de binnenstad van Steenwijk (BIZ). De BIZ is met 5 jaar verlengd.
- ▲ Het werkloosheidspercentage in Steenwijkerland is gedaald.
- ▼ De positie en het functioneren van de binnenstad van Steenwijk staat door diverse trends en ontwikkelingen in de retail onder druk.

Ambitie 13: Behoud en ontwikkeling werkgelegenheid in Steenwijkerland

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Revitalisering bedrijventerreinen “2.0” is omgezet in duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de gebieden.	40% afspraken uitgevoerd	In nauwe samenwerking met ondernemers, de BCS en de provincie Overijssel heeft de gemeente - onder de projecttitel “Vitale bedrijventerreinen, samen voor drie sterren” -zich intensief ingezet voor het verbeteren van het vestigingsklimaat en de revitalisering. Er is in de afgelopen periode veel geïnvesteerd in de terreinen. Inmiddels is de uitvoering afgerond en geëvalueerd. De ambities zijn gehaald. Alle terreinen hebben nu een “drie sterren status”!	●

Ondernemers zijn tevreden over het ondernemersklimaat	5,9 = nulmeting	Samen met de netwerkpartijen wordt nagegaan waar verbetermogelijkheden liggen.	●
Plaatsen mensen met een arbeidsbeperking (ex-Wajong en Wsw)	100	De ambitie uit het Plan van Aanpak IGSD/NWG om 100 mensen met een arbeidsbeperking te plaatsen bij het reguliere bedrijfsleven is niet gelukt. Het in dienst nemen wordt door veel werkgevers als te risicovol ervaren.	X
Jaarlijks stromen gemiddeld 50 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de WWB naar betaald werk.	50	In 2016 zijn in totaal 166 WWB-ers uitgestroomd naar betaald werk. Dit is 58% meer dan in 2015.	●
Alle cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt verrichten naar vermogen een tegenprestatie voor hun uitkering in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of anderszins maatschappelijk nuttige activiteiten.	85%	Ultimo 2016 verricht 57% van het aantal cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt naar vermogen een tegenprestatie in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of anderszins maatschappelijk nuttige activiteiten.	X
Efficiënte en robuuste uitvoering van de Participatiewet	Onderzoek naar de haalbaarheid van samen-werking met Meppel, Westerveld, Zwartewaterland en Staphorst	Dit maakt onderdeel uit van het onderzoek naar de toekomstvisie van de IGSD en zal in 2017 verder zijn uitwerking krijgen.	X
Het werkloosheidspercentage in de gemeente Steenwijkerland (10,6%, bron UWV) groeit dichter toe naar het werkloosheids-percentage in de Werkbedrijf regio Zwolle* (bron UWV 9,0%,)	<1,6%	Het werkloosheidspercentage in Steenwijkerland (9,4) is hoger dan de regio Zwolle (8,1%). Het verschil is 1,3%, daarmee is de doelstelling < 1,6% gehaald.	●

Meer uitstroom naar betaald werk
'In de uitvoering van de Participatiewet is een flinke verbeterslag gemaakt. De doelstelling van de InterGemeentelijke Sociale Dienst (IGSD) Steenwijkerland en Westerveld begin 2016 was: uitstroom van 200 extra cliënten naar een betaalde baan. Dat zijn er uiteindelijk 140 geworden; toch 70% van wat we wilden bereiken. Dat is gelukt met ondersteuning van IGSD-werkcoaches en dankzij de lobby van grote bedrijven die de kar trekken, ook de noodzaak inzien van arbeidsparticipatie. Zo tekende de Business Club Steenwijkerland een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met IGSD / NoordWestGroep. De verhouding met onze ondernemers is goed; ze zijn sociaal betrokken en zetten hun netwerk in voor dit doel. Er zijn veel positieve matches gemaakt.'

Bert Dedden

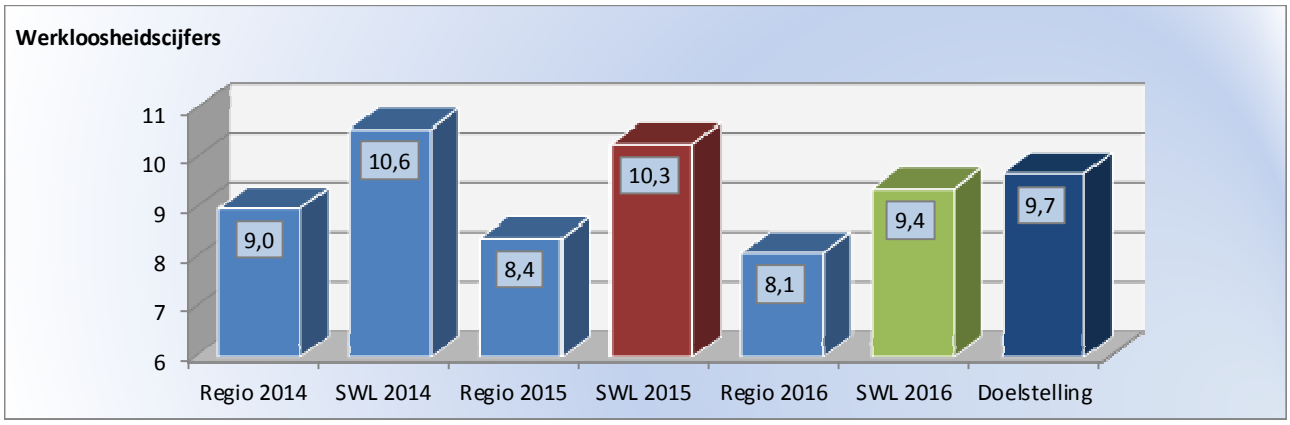

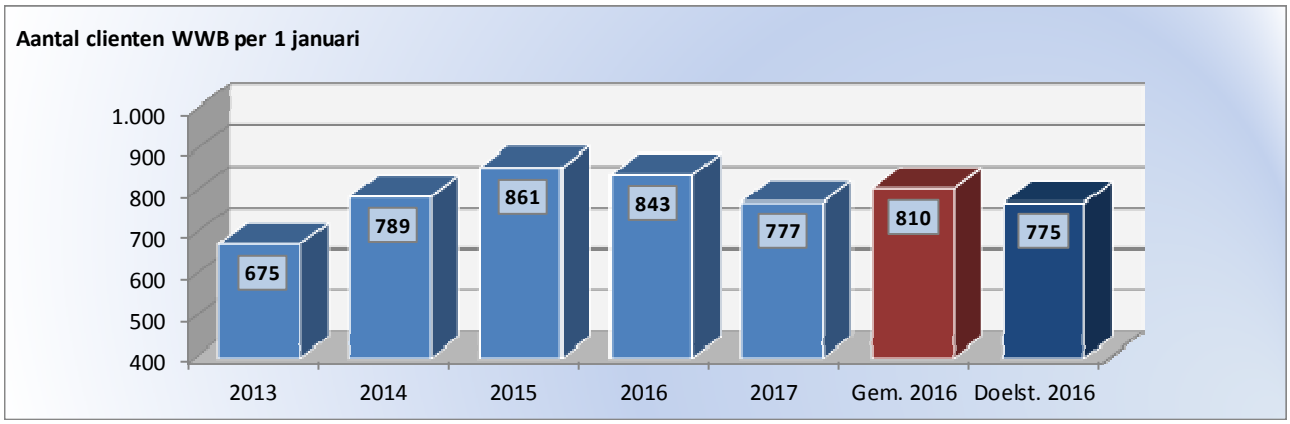

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Bedrijventerreinen zijn en blijven een belangrijke bron voor de (regionale) werkgelegenheid. Het is derhalve van belang dat deze terreinen aantrekkelijk zijn en niet verpauperen. De revitalisering van de bedrijventerreinen is afgerond. Er is fors geïnvesteerd in de terreinen en er zijn tal van fysieke maatregelen uitgevoerd. Het revitaliserings-project heeft zich ontwikkeld tot een project van intensieve samenwerking tussen de gemeente en de Business Club Steenwijkerland. De samenwerking m.b.t. werkgeversdienstverlening werpt zijn vruchten af. Ondernemers worden geïnformeerd over de kansen van arbeidsparticipatie. Dit thema wordt in alle bedrijfsbezoeken van zowel BCS als de gemeente aan de orde gesteld. Er wordt extra ingezet op de begeleiding van werkzoekenden (kandidaten werkervaringsplaatsen) naar een plek op de arbeidsmarkt. Ondanks deze extra inzet is het nog niet gelukt om 100 mensen met een arbeidsbeperking te plaatsen bij het reguliere bedrijfsleven. Het in dienst nemen wordt door veel werkgevers als te risicovol ervaren.

De werkloosheid laat een dalende trend zien, waarbij het ‘gat’ met de Regio wordt verkleind.

De verkoop van de bedrijventerreinen laat en stijgende trend zien:

Aantal verkochte m2 per jaar

jaar	m2
2011	8655
2012	3266
2013	0
2014	3566
2015	1733
2016	17724

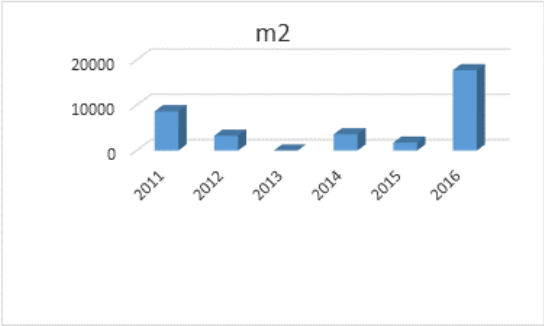

Ambitie 14: Meer kansen voor vrije tijdseconomie

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
We streven naar een groei van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector.	2% groei	Onderstaande cijfers van de werkgelegenheid zijn ontleend aan het Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen (www.lisa.nl). Hieruit blijkt dat het aantal banen in de sector het afgelopen jaar relatief fors is toegenomen. **Jaar** / **Banen** 2011 / 2020 2012 / 2140 2013 / 2060 2014 / 2060 2015 / 1950 2016 / 2240	●
We streven naar een jaarlijkse toename van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	25	Meer dan 25 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben in 2016 werk gekregen in de recreatiesector.	●

❖ Ontwikkeling doelstellingen

Na een relatief sterke daling in 2015 van het aantal banen in de recreatiesector laat 2016 een groei zien van bijna 9% ten opzichte van dat jaar. Bij ons toeristisch beleid staat het stimuleren van arbeidsplaatsen in de vrijetijdseconomie voorop. Maar we moeten ook reëel zijn. Externe factoren zoals de landelijke economie hebben hier ook veel invloed op. Het toeristisch bezoek van buitenlanders aan met name Giethoorn lijkt nog steeds te zijn toegenomen. De verwachting is dat deze trend zich ook in 2017 door zal zetten.

Ambitie 15: Vitaliteit en leefbaarheid centraal

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Nationaal Park Weerribben Wieden is een door gebiedspartners gedragen zelfstandige gebiedsentiteit	Gebiedsproces wordt afgerond en gewenste gebiedsentiteit is met gebiedspartners vastgesteld	Het gebiedsproces is niet afgrond, mede vanwege de verkiezing van het Mooiste Natuurgebied van Nederland wat veel positieve aandacht heeft opgeleverd voor Nationaal Park Weerribben-Wieden.	X
Nominatie van Koloniën van Weldadigheid voor aanwijzing tot Unesco Werelderfgoed	Definitief nominatie-dossier gereed	Op 20 januari 2017 is het nominatiedossier aangeboden bij UNESCO in Parijs. In de zomer van 2018 zal tijdens het werelderfgoed congres bekend worden of de Koloniën van Weldadigheid een plek krijgen op de UNESCO	●

		werelderfgoedlijst.	
Toename van het aantal groen/blauwe diensten	Afspraken voor nieuwe contracten met ambitie van 10% groei in 2018 t.o.v. 2015	Gemeente bereidt voorstel voor.	X
Investeringen in leefbaarheid vergroten (m.b.v. investeringen Leader programma).	Leaderstructuur met lokale actiegroep is geïnstalleerd	In 2016 is de Lokale Aktiegroep (LAG), onder leiding van de heer L.V. Elfers gestart met haar werkzaamheden. Vanuit de gemeente Steenwijkerland is ook een vertegenwoordiger is de LAG aanwezig. Er zijn diverse bijeenkomsten bezocht waarin potentiele initiatiefnemers op de Leadermogelijkheden zijn gewezen. Met diverse partijen is contact geweest voor concrete projecten. Er zijn twee periodes geweest waarin projecten konden worden ingediend. Vanuit Steenwijkerland zijn in 2016 nog geen concrete aanvragen ingediend.	●
Ruimte voor herbestemming leegstand vastgoed	Inventarisatie privaat vastgoed	In de week van de ondernemer (november 2016) is het uitvoeringsplan parkmanagement 3.0 in een bestuurlijk overleg met de BCS bekrachtigd. Een van de actielijnen daarbinnen is de herbestemming leegstaand vastgoed.	●
Buitengebied Steenwijkerland ontsloten met snel internet.	Marktpartijen CIF en Rendo hebben intentie uitgesproken om buiten-gebied van Steenwijkerland te verglazen	Financiële haalbaarheid staat onder druk. Momenteel vindt hierover nader overleg plaats.	X

Ruimte voor landbouw blijft
'Het erfgoed van de Maatschappij van Weldadigheid is kandidaat voor de UNESCO Werelderfgoedlijst. Voor mij - ik kreeg dit dossier vorig zomer in portefeuille – één van de politieke hoogtepunten. Steenwijkerland lijkt, met "slechts" de voormalige Kolonie Willemsoord binnen haar gemeentegrenzen, misschien op bescheiden schaal betrokken, maar de nominatie *an sich* biedt veel potentie; het geeft onze ondernemers een extra *drive* om mee aan de slag te gaan.
De angst van boeren voor toekomstige planologische beperkingen als gevolg van de status is gelukkig getackeld. Onze bestemmingsplannen laten de komende jaren ruimte voor landbouw. Onder die toezegging hebben we, samen met de gemeenten Westerveld en Weststellingwerf, de handtekening gezet.'

Wim Brus

❖ Ontwikkeling doelstellingen

In 2016 is met veel energie en enthousiasme het nominatiedossier voor Koloniën van Weldadigheid opgesteld. Dit dossier is met veel publiciteit aangeboden aan Unesco.

In 2016 is door de samenwerking met CIF en Rendo de realisatie van een glasvezelnetwerk in het buitengebied een stap dichterbij gekomen. De financiële haalbaarheid staat echter onder druk. De aanlegkosten en daarmee de gevraagde bijdrage van de deelnemers is hoger dan aanvankelijk geraamd. Momenteel worden de mogelijkheden verkend of en hoe de vraagbundeling gestart kan worden.

Het digitaal ondernemersdossier is nog niet ingevoerd. Alhoewel de voordelen ervan worden ingezien, blijkt het niet eenvoudig dit digitale systeem te integreren binnen de systeemwereld en de dienstverlening van de gemeente.

De regeling 'Groene en blauwe diensten' (GBD) is door de provincie in 2016 beëindigd. Afsluiten van nieuwe contracten is niet

meer mogelijk. Momenteel wordt door de provincie overwogen of en zo ja, in welke vorm er een vervolg komt op GBD. Landschap Overijssel heeft de stand van zaken in de gemeente Steenwijkerland op basis van een kaartanalyse in beeld gebracht en inzicht gegeven in de mogelijkheden en financiële gevolgen van een eventueel vervolg GBD in Steenwijkerland. Als wij onze ambitie (10%) toename van het aantal GBD-contracten willen realiseren zal de provincie een vervolg moeten geven aan de regeling. De gemeente Steenwijkerland zal dan een substantieel bedrag (€ 500.000) moeten reserveren voor het realiseren van de gestelde ambitie. In maart 2017 wordt het college geadviseerd over een mogelijk vervolg GBD in Steenwijkerland inclusief een financiële onderbouwing.

De doelstelling om in 2016 het gebiedsproces Nationaal Park Weerribben-Wieden af te ronden en een gewenste gebiedsentiteit vast te kunnen stellen is niet gehaald. Dit heeft onder andere te maken met de verkiezing van het Mooiste Natuurgebied van Nederland wat veel tijd heeft gekost. Meedoen aan de verkiezing heeft voor veel positieve aandacht voor Nationaal Park Weerribben-Wieden gezorgd, wat een mooi resultaat is! Het kernteam heeft over het later opleveren van haar eindadvies in januari 2017 het college geïnformeerd. In februari 2017 leverde het kernteam een eindadvies op met daarin voorstellen voor de gewenste gebiedsentiteit. In het voorjaar van 2017 is hierover besloten door college, raad en kernpartners.

Overzicht baten en lasten programma Steenwijkerl*anders* zijn actief

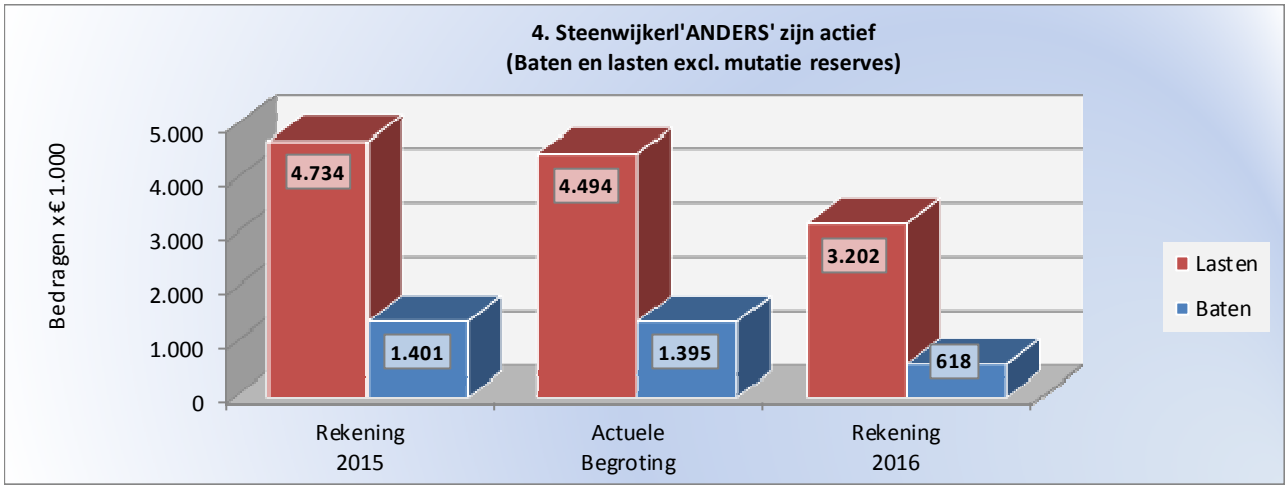

Waaraan is het geld besteed?

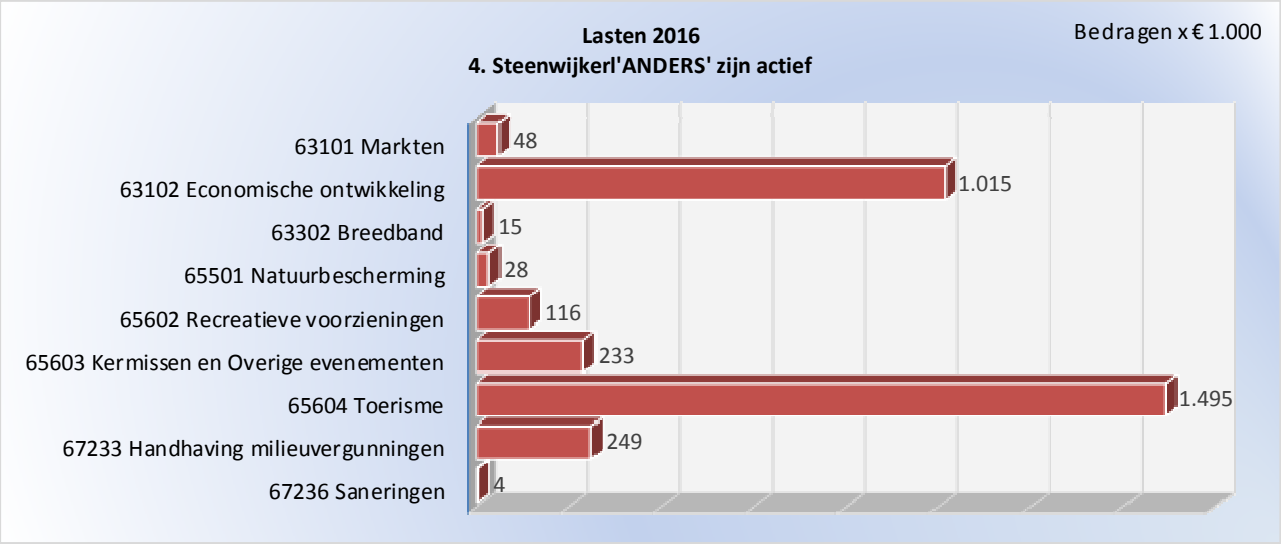

2.5 Financiën en bedrijfsvoering

Waar gaan we voor?

De gemeentelijke organisatie was in 2016 volop in ontwikkeling. Het jaar stond in het teken van de verdere uitvoering van het concernplan dat is vastgesteld op basis van de Toekomstagenda voor de organisatie met de thema's Dienstverlening, Participatie, Interne organisatie en Samenwerking. In dit kader hebben we gewerkt aan de vergroting van de kwaliteit van de organisatie en de ontwikkeling van onze medewerkers. We willen immers een lerende organisatie zijn die zich richt op wendbaarheid en verbinding. In januari 2017 is een voorgenomen besluit genomen over het voorstel over de nieuwe inrichting van de organisatie. Het uitgangspunt daarbij is om onze processen nog beter in te richten. De voorgenomen bezuiniging op het management kan daarmee ook worden ingevuld. In het kader van aantrekkelijk werkgeverschap en evenwichtige leeftijdsopbouw van het personeelsbestand zijn in 2016 vijf trainees gestart met een tweejarig programma, die betaald kunnen worden door middel van het generatiepact conform cao.

Een sobere, transparante en doelmatige besteding van gemeentelijke gelden. Daar staan we voor. Tegelijkertijd willen we meer bewegingsruimte binnen de gemeentelijke financiën om zo flexibel op toekomstige ontwikkelingen in te kunnen spelen. In 2015 zijn we gestart met een omvangrijke bezuinigingsoperatie waarvan de uitwerking is opgenomen in de programmabegroting 2016-2019. De in deze programmabegroting opgenomen omvangrijke bezuinigingen zijn voor 2016 gerealiseerd. Samen met een aantal andere positieve ontwikkelingen hebben de bezuinigingen bijgedragen tot een positief saldo van de jaarrekening. In 2016 is gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de (structurele) invulling van de aangekondigde bezuinigingsmaatregelen voor de jaren na 2016. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot een sluitende programmabegroting voor 2017 en volgende jaren.

Om een goede borging van privacy en informatieveiligheid te kunnen garanderen zijn er veel inspanningen verricht op het gebied van informatievoorziening en –beveiliging. Zo is er door het versturen van een gefingeerde phishing mail naar de medewerkers bewustwording gecreëerd voor informatiebeveiliging.

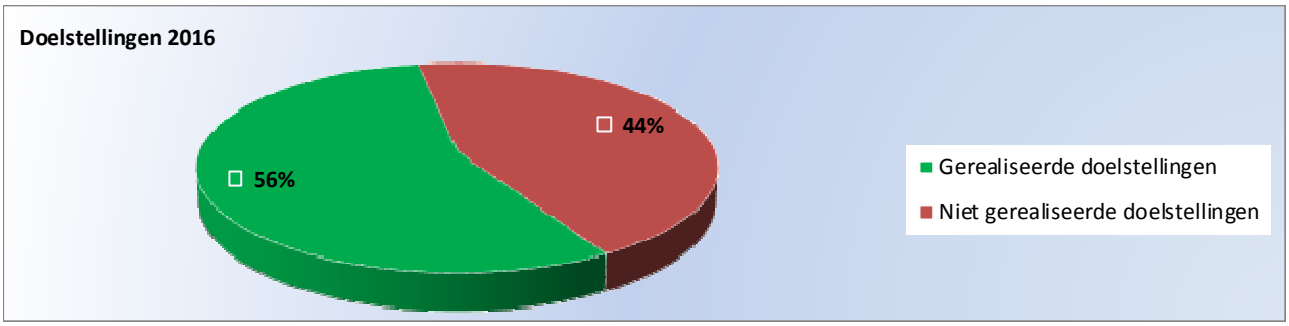

❖ Trends en ontwikkelingen

- ▼ Stijging van ziekteverzuimpercentage naar 5,26%.
- ▼ Het informatiebeveiligingsplan 2016 is niet geheel uitgevoerd.
- ▲ Bezuinigingen 2016 zijn gerealiseerd.
- ▲ 5 trainees onder de 27 jaar zijn gestart in 2016.

Ambitie 16: Verantwoorde gemeentefinanciën

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reëel in evenwicht	De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reëel in evenwicht	Het resultaat van de jaarrekening 2016 is positief. De programmabegroting 2017-2020 is structureel en reëel in evenwicht.	●

Veel visies voor lange termijn
'Dit college begon aan zijn taak in een economisch zwaar tij. Gelukkig stonden bij de laatste controle door de provincie alle signalen op groen: Steenwijkerland heeft de zaken meerjarig top voor elkaar. In een turbulente periode zijn we in staat gebleken "het huis" financieel op orde te krijgen en tóch een flink aantal toekomstvisies te ontwikkelen. Op gebied van wonen, omgeving, cultuur, zorg, binnenstad; we stippelen samen met inwoners de grote lijnen uit. In een tijd van minder grote investeringen ligt de focus op visies voor de langere termijn.'

Wim Brus

Onder dit hoofddoel valt tevens dat wij er naar streven de verhoging van rioolrechten, afvalstoffenheffing en onroerendezaakbelastingen gemiddeld niet meer dan trendmatig te laten zijn. Op deze manier willen wij de inwoner ontzien. De gemiddelde tarieven in 2016 zijn voor de eigenaar met 0,3% gedaald en voor de gebruiker met 0,6%. Belangrijke oorzaak is een daling van de tarieven van de rioolrechten met 0,5%. Doordat het aantal aangeboden zakken bij de afvalstoffenheffing is gedaald, is ook het totale tarief voor de afvalstoffenheffing per saldo gedaald. Op de COELO atlas is de gemeente Steenwijkerland gestegen op de lijst van goedkoopste gemeenten (2015: 173e en 2016: 149e).

Lasten gelijk gebleven
'Onze begroting staat als een huis. We zitten meerjarig fors in de plus. Bijzonder daarbij is dat de lasten de laatste vier jaar gelijk gebleven zijn. In een lastige tijd, waarin alles duurder wordt, is de belastingdruk niet gestegen. Dus dat hebben we met z'n allen netjes gedaan. Een gezonde situatie waarmee ook een volgend college goed verder kan.'

Wim Brus

Ambitie 17: Wendbare bedrijfsvoering

Wat wilden we bereiken in 2016?	Norm 2016	Wat is er bereikt in 2016?	Gehaald? ● = gehaald X = niet gehaald
Inkoop efficiënt en robuust georganiseerd	Bepalen organisatievorm samenwerking inkoop met één of meer andere gemeenten	Er is een samenwerkingsovereenkomst inkoopcoördinatie afgesloten met de gemeenten Staphorst en Zwartewaterland. Gekozen is voor een samenwerkingsmodel waarbij de gemeenten Steenwijkerland en Zwartewaterland elk 1 inkoopcoördinator 'leveren' en de loonkosten van deze 2 fulltime medewerkers verdeeld worden over de 3 gemeenten.	●
Uitvoering Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) efficiënt en robuust georganiseerd	Vormgeving samenwerking BGT met Zwartewaterland operationeel	De samenwerking is niet tot stand gekomen. Onze organisatie is goed in staat zelf de uitvoering van de BGT efficiënt en robuust te organiseren. In de programmabegroting 2017-2020 is voorgesteld om dit subdoel te laten vervallen.	X

Verminderen kwetsbaarheid op het gebied van ICT	Uitwijk met Meppel operationeel	De verbinding met Meppel is gerealiseerd. Daarnaast is de benodigde hardware geïmplementeerd. Door een technisch probleem, is de uitwijk met Meppel nog niet operationeel en hebben we nog geen test met de nieuwe uitwijk kunnen uitvoeren. De verwachting is dat in de eerste helft van 2017 de uitwijk met Meppel operationeel is. Tot die tijd hebben we de uitwijk geregeld bij het Computer Uitwijk Centrum.	X
Beheersing van interne werkprocessen (zelfcontrolerend)	11 processen	In het kader van risicomanagement vindt interne controle plaats voor een goede beheersing van de interne werkprocessen. Van de 32 werkprocessen die gecontroleerd worden, wordt dit in 13 gevallen door de afdelingen zelf uitgevoerd naast de verbijzonderde interne controle door AO/IC. Doel is dit aantal de komende jaren te laten groeien.	●
Informatiebeveiligingsrisico's geminimaliseerd	Planning informatie-beveiligingsplan 2016 uitgevoerd	Een deel van de geplande activiteiten uit het informatiebeveiligingsplan 2016 is niet gerealiseerd. Er is een nulmeting en een risicoanalyse uitgevoerd. De uitkomsten hiervan dienen als basis voor de herijking van het informatiebeveiligingsplan.	X
Rapportcijfer gemeentelijke organisatie 6,5	6,5	Monitoring en verbetering van de gemeentelijke organisatie vindt plaats door meer gerichte meetinstrumenten, waaronder de Klantcontactmonitor, deelname aan Vensters voor Bedrijfsvoering en andere onderzoeken die meer focus hebben. Het rapportcijfer uit het inwonersonderzoek voegt weinig toe. Daarom is in de programmabegroting 2017-2020 voorgesteld om dit subdoel te laten vervallen.	N.v.t. In 2016 heeft er geen inwonersonderzoek plaats gevonden.
Er is een dynamische, plezierige en gezonde werkomgeving	Medewerkers-tevredenheid ≥7,5 Ziekteverzuim <4,5%	Er heeft in 2016 geen medewerkers tevredenheidsonderzoek plaatsgevonden. Het ziekteverzuim in 2016 was 5,26%. Nieuwe taken en bezuinigingen op personeel hebben geleid tot toegenomen werkdruk. De stijgende lijn is niet alleen voor Steenwijkerland waar te nemen, maar ook landelijk. De contracten met de bedrijfsarts en bedrijfsmaatschappelijk werk zijn in 2016 opnieuw aanbesteed.	X
Geen gemelde integriteits-schendingen	Geen gemelde integriteits-schendingen	In 2016 zijn er geen integriteitsschendingen gemeld.	●
Een evenwichtige leeftijdsopbouw van de organisatie	Instroom van 4 medewerkers onder de 30 jaar	Begin 2016 zijn er vijf trainees - jonger dan 27 jaar - aangenomen.	●

Korte lijnen, college in zicht
'Het bestuurscentrum verhuisde vorig jaar naar de Vendelweg en daar ben ik enorm blij mee. Ook met de bestemming van de villa trouwens, binnen de Vereniging Hendrick de Keyser. Als college zijn we dichterbij de ambtelijke organisatie gekomen; we zitten nu letterlijk in het zicht. Dat werkt zoveel prettiger én efficiënter. Een vraag? Je loopt zo even de afdeling op, de lijnen zijn korter. Je leert elkaar daardoor ook beter kennen en vinden als het nodig is.'

Dieke Frantzen

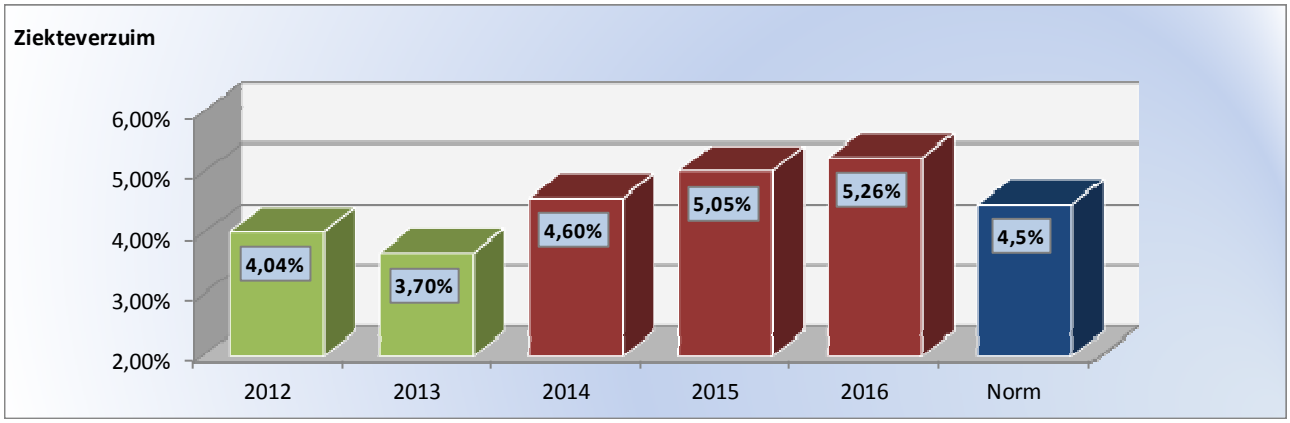

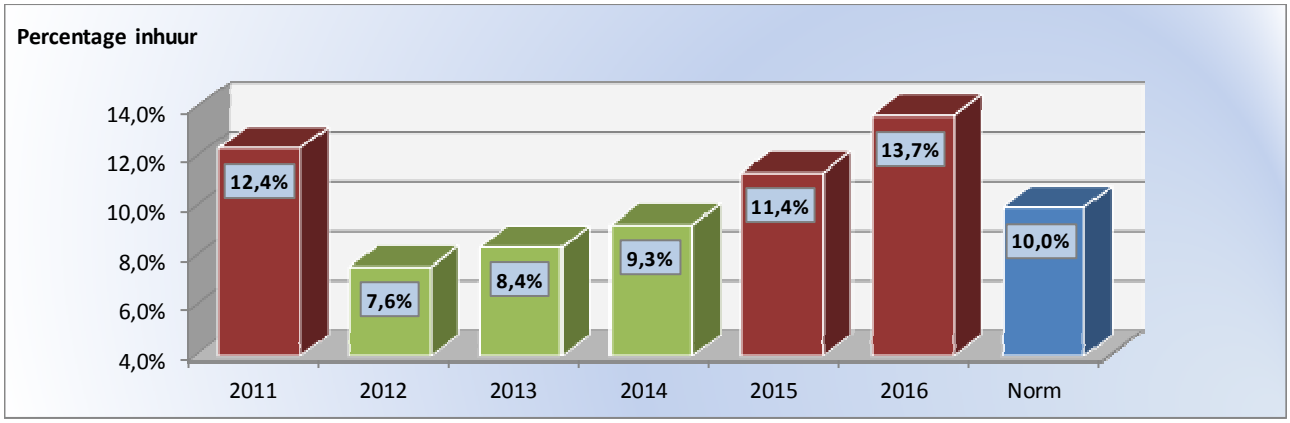

Deels door het hogere ziekteverzuim, maar vooral door de implementatie van de nieuwe taken in het sociaal domein waar op korte termijn deskundig personeel voor benodigd was, heeft in 2016 meer inhuur plaatsgevonden dan in de afgelopen jaren. Het percentage inhuur is hierdoor uiteindelijk boven de gestelde doelstelling van maximaal 10% van de loonsom uitgekomen.

Jonge vakkrachten aanwinst
'Steenwijkerland moet bezuinigen op personeel; er is 40 fte afgevloeid en sprake van een personeelsstop. Dat betekent dat de organisatie vergrijst. Toch hebben we jonge vakkrachten nodig. Daarom is in 2016 het "generatiepact" gemaakt: zestigplussers werken één dag minder met behoud van hun pensioen. Hierdoor vrijkomende gelden zijn verdubbeld en ingezet om vijf trainees aan te trekken die nu wisselend door de organisatie werkzaam zijn. Doel: jonge mensen helpen de gemeente vernieuwen. Bijkomend voordeel is dat de jeugd meer bij de gemeente wordt betrokken.'

Dieke Frantzen

Positieve houding personeel
'Beleid wordt niet meer achter gemeentelijke bureaus gemaakt; het is meer een samenspel. We werken aan én zoeken mee naar oplossingen, in plaats van regels te hanteren. Daarbij gaan we uit van burgerkracht, eigen initiatief. Dat vergt een compleet andere houding van ambtenaren; de organisatie is gekanteld om beter aan de vraag vanuit de lokale samenleving te voldoen. Dat is een complex proces, maar je merkt dat medewerkers het leuk en inspirerend vinden. Ik ben heel blij met de houding van het gemeentepersoneel.'

Dieke Frantzen

Overzicht baten en lasten programma Financiën en bedrijfsvoering

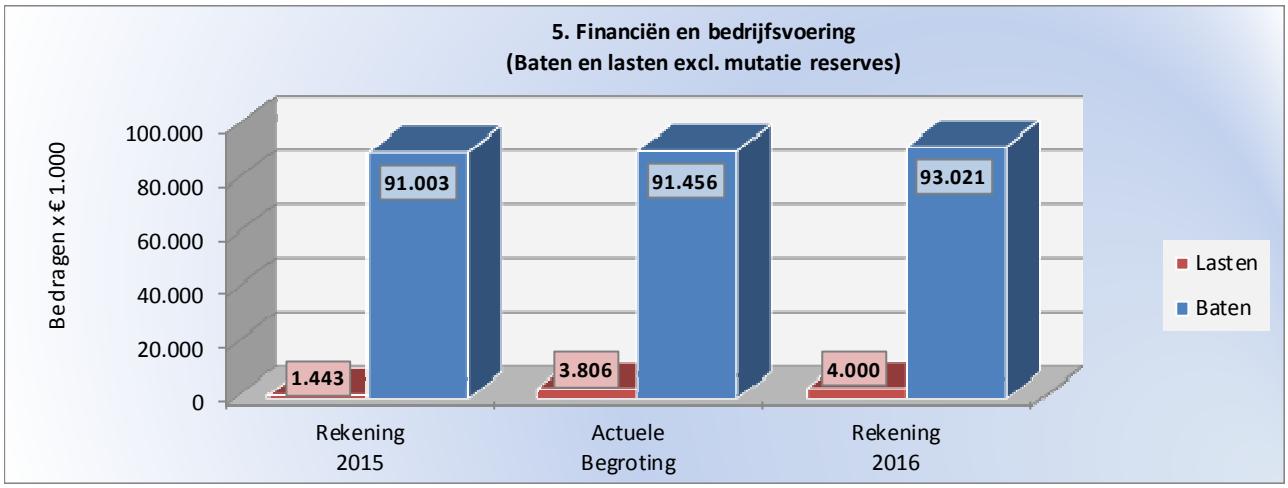

Waaraan is het geld besteed?

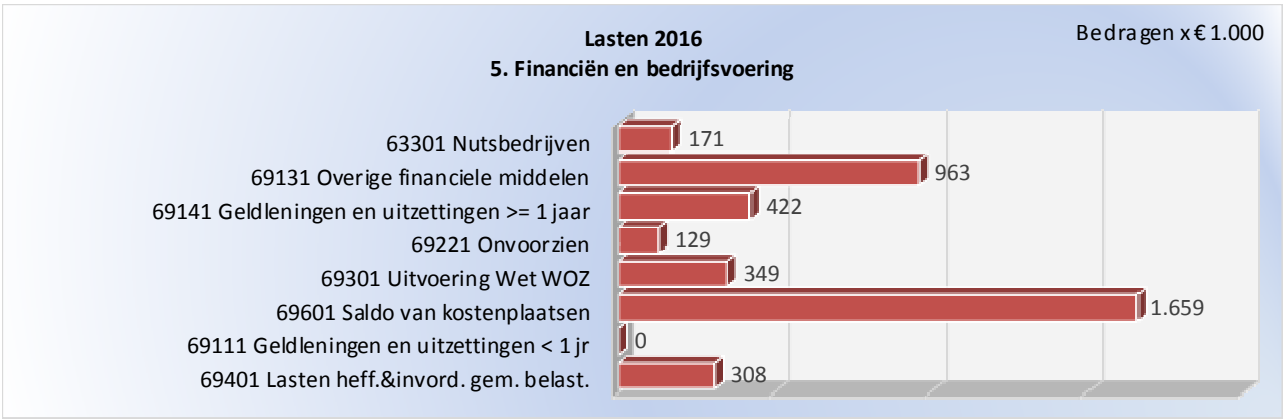

1. Specifieke paragrafen

3.1 Lokale heffingen

De lokale heffingen zijn ook in 2016 een belangrijke inkomstenbron voor onze gemeente geweest. Deze inkomsten werden verkregen van burgers en bedrijven, welke gebaseerd zijn op publiekrechtelijke regelingen. Bij het verkrijgen van deze inkomsten is de gemeente aan regels gebonden.

De lokale heffingen zijn onder te verdelen in twee categorieën:
- de belastingen en
- de rechten.

Belastingen zijn heffingen waar geen aanwijsbare tegenprestatie van de overheid i.c. de gemeente tegenover staat.

Beleidsuitgangspunt belastingen
De belangrijkste functie van belastingen is de budgettaire functie. Dit houdt in dat de opbrengst van de heffing bedoeld is voor het financieren van collectieve goederen en diensten waarvan de politiek bepaald dat zij algemeen toegankelijk moeten zijn. Te denken valt onder andere aan wegen, onderwijs, politie, etc..
De raad heeft een grote mate van vrijheid bij het vaststellen van de belastingtarieven. In 2016 zijn de opbrengsten niet aangepast met het inflatiepercentage.

Beleidsuitgangspunt rechten
Door het karakter van de rechten als bestemmingsheffing bestaat er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeente geleverde prestatie. Uitgangspunt is daarom een reden voor kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie. De mate van kostendekkendheid bepaalt in principe het in rekening brengen van het tarief aan de inwoner. Het bepalen van de kostendekkendheid van de diverse producten lijkt geen makkelijke kwestie omdat de wijze van kostentoerekening een belangrijke rol speelt.

Kwijtscheldingsbeleid
Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad Invordering Gemeentelijke Belastingen. Kwijtschelding wordt verleend over de onroerende zaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Wat de afvalstoffenheffing betreft is het mogelijk dat een burger maximaal € 138,-- kwijtschelding krijgt over het vaste tarief met GFT en € 15,08 over het variabele deel.
In 2016 zijn voorlopige kwijtscheldingen verleend, daar de definitieve afrekening van de afvalstoffenheffing in februari 2017 zijn verzonden.

In 2016 zijn 1.201 aanvragen binnengekomen, waarvan er 990 deels of volledig zijn gehonoreerd. 211 verzoeken zijn afgewezen.

bedragen x € 1.000

Kwijtscheldingen	Actuele Begroting	Rekening 2016	Verschil	Rekening 2015
Bedrag				
Lasten	- 228	- 251	- 23 N	- 208
Aantal				
Aantal binnengekomen verzoeken	1.000	1.201	201	1.153
Aantal (deels) gehonoreerde verzoeken	865	990	125	924

Het totale beeld van belastingen en heffingen over 2016 ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Lokale belastingen en heffingen	Actuele Begroting	Rekening 2016	Verschil	Rekening 2015
Belastingen				
Onroerende zaakbelasting gebruikers	1.136	1.056	- 79 N	1.092
Onroerende zaakbelasting eigenaren	5.809	5.726	- 83 N	5.758
Toeristenbelasting	442	496	54 V	482
Forensenbelasting	830	843	13 V	832
Hondenbelasting	194	189	- 5 N	187
Totaal Belastingen	**8.410**	**8.310**	**- 101 N**	**8.351**
Heffingen				
Rioolheffing	5.426	5.410	- 16 N	5.473
Reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	3.171	3.100	- 71 N	2.981
Marktgelden	18	22	4 V	23
Totaal Heffingen	**8.615**	**8.533**	**- 82 N**	**8.476**
Leges en rechten				
Secretarieleges burgerzaken	584	788	205 V	705
Begraafplaatsrechten	433	436	3 V	409
Overige leges en rechten	1.246	1.061	- 185 N	1.232
Totaal Leges en rechten	**2.262**	**2.285**	**23 V**	**2.345**
Totaal lokale belastingen en heffingen	**19.288**	**19.127**	**- 160 N**	**19.172**

In onderstaande cirkeldiagram wordt het aandeel van de belastingsoorten en verschillende heffingen in het totaal van de gemeentelijke belastingen in beeld gebracht.

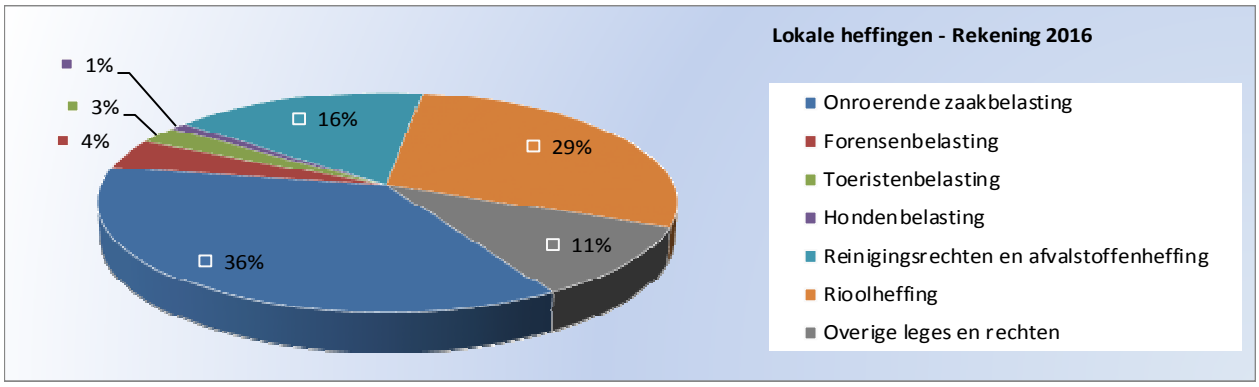

Woonlasten 2016

In het collegeprogramma was afgesproken dat de tarieven van de gemeentelijke belastingen alleen maar trendmatig mochten worden verhoogd met het jaarlijks inflatiepercentage. Uitzondering hierop zijn echter de rioolheffingen en de afvalstoffenheffingen. Deze zijn aangepast in verband met een aantal ontwikkelingen.

Een verdere stijging van de tarieven is bespreekbaar, mits de extra middelen worden geïnvesteerd in de kwaliteit van het voorzieningenniveau, c.q. sociale infrastructuur van de gemeente Steenwijkerland.

Woonlasten eigenaar en gebruiker	2016	2015	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Eigenaar en gebruiker				
OZB eigenaar	€ 209,63	€ 209,00	€ 0,63	0,3%
Afvalstoffenheffing, inclusief GFT	€ 163,63	€ 164,68	€ -1,05	-0,6%
Rioolrechten/rioolheffing	€ 247,50	€ 248,75	€ -1,25	-0,5%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	**€ 620,76**	**€ 622,43**	**€ -1,67**	**-0,3%**
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing, inclusief GFT	€ 163,63	€ 164,68	€ -1,05	-0,6%
Rioolrechten/rioolheffing	€ 247,50	€ 248,75	€ -1,25	-0,5%
Woonlasten gebruiker	**€ 411,13**	**€ 413,43**	**€ -2,30**	**-0,6%**

De lokale belastingdruk is voor de eigenaar met € 1,67 afgenomen en voor de gebruiker met € 2,30. Verder wordt opgemerkt dat de gemeente Steenwijkerland met ingang van 1 januari 2013 het begrip "rioolheffing" in plaats van "rioolrechten". Nu worden ook onbebouwde percelen voor de rioolheffing aangeslagen. Er is immers sprake van waterbeheer in de ruimste zin van het woord en gaat het niet meer alleen om het afvoeren en verwerken van rioolwater.

Woonlastendruk COELO
Jaarlijks wordt door het centrum voor Onderzoek van Economie voor Lagere Overheden (COELO) een uitgave verzorgd met hierin een vergelijking van de lasten voor de burger per gemeente. Ter vergelijking is een aantal omringende gemeenten in beeld gebracht voor 2016 en 2015 respectievelijk de bijbehorende plaats in de COELO atlas.
Hierbij dient opgemerkt te worden dat de COELO atlas nog geen rekening houdt met door de gemeente Steenwijkerland gewijzigde vorm van afvalverwijdering. Dit zal naar verwachting in de toekomst wanneer meer gemeente overgaan op omgekeerd inzamelen wel het geval zijn. Op basis van onze tariefstelling is de plaats op de ranglijst van 149 aan de hoge kant.

Netto woonlastendruk
De gemeente werkt voortdurend aan een goed leefklimaat voor haar inwoners, ondernemers en bezoekers. Dit heeft de nodige inspanningen van de gemeente gekost. .Deze inspanningen hebben veel geld gekost. Uiteindelijk bepaalt de gemeenteraad welke bijdrage jaarlijks wordt gevraagd van de inwoners en ondernemers van Steenwijkerland. De raad heeft de nieuwe tarieven vast voor de lokale belastingen en heffingen medio december 2015 vastgesteld.

Woonlasten Coelo Atlas meerpersoonshuishouden	2016	2015	Ranglijst 2016	Ranglijst 2015
Meppel	595	636	22	59
Hoogeveen	662	667	71	98
Weststellingwerf	676	670	90	103
De Wolden	710	710	135	163
Steenwijkerland	**718**	**718**	**149**	**173**
Noordoostpolder	735	720	179	179
Staphorst	746	739	198	221
Westerveld	691	749	106	237
Hardenberg	791	763	280	260
Zwartewaterland	880	870	364	376

Geconcludeerd kan worden dat de doelstelling net als in 2015 ook in 2016 is gehaald door een stijging van de 173e plaats naar 149e plaats.
Wel wordt opgemerkt dat de lastendruk in onze gemeente negatief wordt beïnvloed doordat de tarieven van de leges voor begraafrechten niet 100% kostendekkend zijn. Verder zijn van invloed de kosten van het aanleggen van riolering op plaatsen waar een slechte bodemstructuur en natuurlijk ook extra kosten in verband met de uitgestrektheid van onze gemeente.

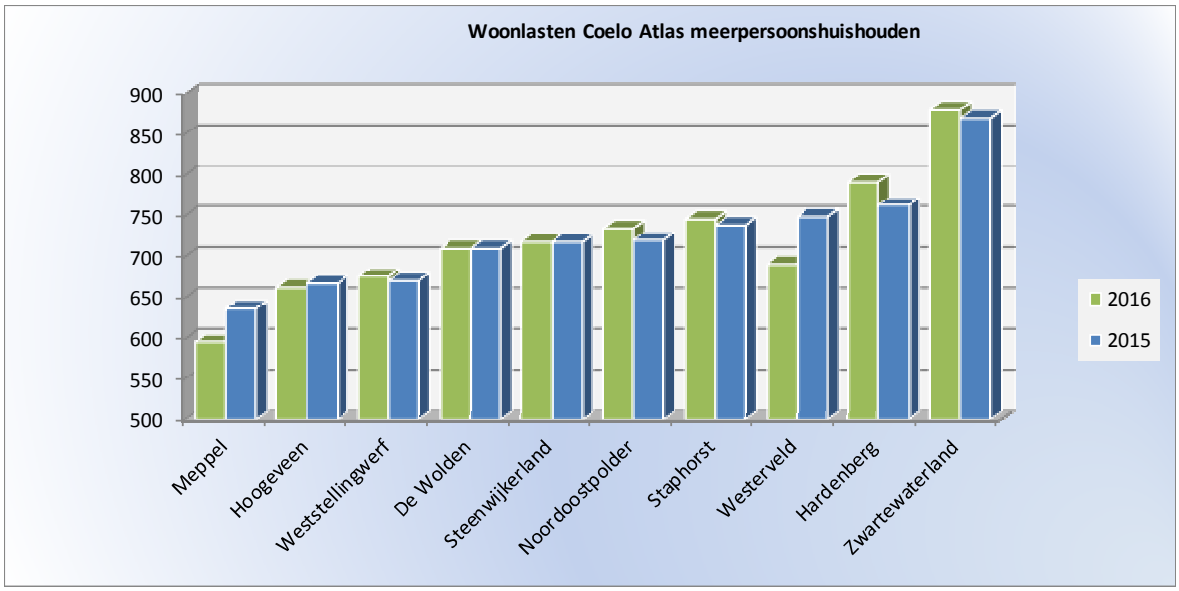
Woonlasten Coelo Atlas meerpersoonshuishouden
900
850
800
750
700
650
600
550
500
Meppel
Hoogeveen
Weststellingwerf
De Wolden
Steenwijkerland
Noordoostpolder
Staphorst
Westerveld
Hardenberg
Zwartewaterland
2016
2015

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de nota van aanbieding hebben we gemeld dat het noodzakelijk is dat er een goed inzicht bestaat in de risico's die de gemeente loopt. Op basis hiervan kan een juiste analyse worden gemaakt voor de beoordeling en beheersing van de risico's.
De paragraaf weerstand vermogen geeft aan hoe robuust de begroting is geweest van de gemeente Steenwijkerland. Opgemerkt wordt dat het proces van risico control nog de nodige aandacht verdient.
Daarom heeft het college de volgende doelstellingen gehanteerd:

- dat het optreden van risico's mag geen effect hebben op de uitvoering van bestaand beleid en op de gemeentelijke voorzieningen;
- dat er een koppeling bestaat tussen het risicoprofiel en de omvang van de weerstandscapaciteit;
- dat de (project)risico's worden beheerst;
- dat het bewust denken in risico's een onderdeel is van de beleidsprocessen.

Risicomanagement
Dit is het identificeren en kwantificeren van risico's, alsmede het vaststellen van beheersmaatregelen om risico's zoveel mogelijk te voorkomen. Belangrijk is dat bewust nagedacht moet worden over mogelijke risico's bij onze beleidsprocessen.

Bij het opstellen van de begroting is getracht het risicomanagement verder te verbeteren. Hierbij gaat het om de volgende zaken:

- de processen binnen onze organisatie zodanig in te richten en op te zetten, zodat risico's worden voorkomen, c.q. worden weggenomen dan wel in een vroeg stadium worden onderkend en herkend;
- de risico-inventarisatie zo goed mogelijk te voorzien van een plan van aanpak om deze risico's te beheersen. Dit houdt in dat maatregelen worden genomen om risico's weg te nemen.

Overigens kan het ook voorkomen dat voor niet-beïnvloedbare risico's, dus risico's waar de gemeente niets aan kan doen, vooraf geen maatregelen getroffen kunnen worden.

Bij de begroting was een inventarisatie gemaakt van de risico's om te komen tot een risicoprofiel voor onze gemeente. Hieronder treft u de diverse beleidsterreinen aan van de risico's:

- Zwembad en sporthal De Waterwyck;
- Minimabeleid;
- GovUnited;
- Uitwijkproject;
- Participatiewet;
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO);
- Jeugdzorg;
- Achterstallig onderhoud openbare ruimte;
- Invoering vennootschapsbelasting;
- Diverse investeringsprojecten;
- Planschade bestemmingsplannen;
- Wet Werk en Bijstand (WWB);
- Wettelijk opgelegde fysieke RUD i.p.v. netwerkvariant;
- Vermindering legesinkomsten door herschikken verantwoordelijkheid bouwbesluit;
- Rentenadelen als gevolg van een voorgenomen besluit commissie BBV Grondexploitatie per 1-1-2016
- Ontwikkeling Algemene uitkering.

Zwembad en sporthal De Waterwyck
Zowel het zwembad als de sporthal maken onderdeel uit van het complex De Waterwyck. De praktijk moest uitwijzen of dit binnen de opgestelde exploitaties en beschikbaar gestelde subsidiebedragen kon worden gerealiseerd. Het overschrijdingsrisico werd ingeschat op € 185.000 en valt onder de categorie met een hoog risico.
In de gemeenteraad van 31 mei 2016 is besloten om een bedrag van € 100.000 extra subsidie toe te kennen. De definitieve jaarcijfers 2016 van de stichting waren bij het opmaken van de gemeentelijke jaarrekening nog niet bekend.

Minimabeleid
Uitkeringen bijzondere bijstand en minimabeleid zijn zogenaamde open eind financieringen. Afhankelijk van het aantal aanvragen en hoogte van de uitkeringen kunnen er onder- dan wel overschrijdingen plaatsvinden. Het eventuele overschrijdingsrisico werd ingeschat op 10%, in de categorie laag.

Bij de najaarsnota is € 200.000 extra budget gevraagd omdat het de verwachting was dat het budget met dit bedrag overschreden zou worden. Uiteindelijk was deze € 200.000 niet volledig nodig geweest maar is de overschrijding uitgekomen op € 158.000.

Stichting GovUnited
Sinds 13 juli 2013 is GovUnited een zelfstandige stichting en dus ook geheel zelfstandig verantwoordelijk voor haar financiële huishouding. Het op eigen benen staan en wegwerken van de reeds opgebouwde schuld in combinatie met een beperkt aantal deelnemende gemeenten vroeg een scherpe sturing op de financiële middelen.

Het contract met GovUnited is per 13-10-2016 beëindigd. Het financieel risico is hierdoor beperkt.
Met ingang van 14 oktober 2016 is er een contract aangegaan met Greenvalley voor de betreffende applicaties. Hiermee is het financiële risico met stichting GovUnited van de baan.

Uitwijkproject
De gemeente Steenwijkerland heeft het absolute wettelijke minimum geregeld voor uitwijk via het CUC (Computer Uitwijk Centrum te Lelystad). De kans dat een uitwijk in verband met brand of iets dergelijks gemaakt moet worden is zeer klein.
De gemeente wil haar dienstverlening aan inwoners en ondernemers niet langdurig onderbreken bij calamiteiten en/of beschadiging van de systemen. Daarom is met de gemeente Meppel een convenant gesloten om een deel van de ICT-systemen in Meppel te plaatsen. Hierdoor is het mogelijk om, zonder verlies van gegevens, de volgende werkdag de dienstverlening te hervatten op een andere locatie (b.v. werf Groot Verlaat of loket in Meppel). Het risico voor lange onderbreking (langer dan 48 uur) van de ICT-voorzieningen is daarmee verkleind.
De uitwijk voorziening in Meppel wordt gerealiseerd in het 2e kwartaal van 2017. Gedurende deze periode is de uitwijk via het CUC gewaarborgd.

<u>Sociaal domein</u>

Participatiewet (re-integratie en Wsw)
De invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015 is gepaard gegaan met een forse korting op het beschikbare rijksbudget. Ook al lijkt de economie zich iets te herstellen, er was nog steeds sprake van een economisch moeilijke tijd. Ook bestond er een ruime risicokans dat het beschikbare budget niet toereikend zou zijn, ondanks de voorgestelde maatregelen.
De korting op de rijkssubsidie kon niet binnen de totale begroting van de Noordwestgroep worden opgevangen.
Er is een tekort ontstaan van € 338.000.

Voorzieningen Wmo
Op 1 januari 2015 is de nieuwe Wmo in werking getreden. Met deze wetswijziging zijn er nieuwe taken naar de gemeente gekomen met daarbij behorende (gekorte) budgetten.
Voor de langere termijn is de hoogte van de rijksvergoeding voor de uitvoering van de Wmo een groot risico. De korting op de budgetten loopt voor de gemeente op van € 900.000 in 2016 tot meer dan € 2 miljoen vanaf 2019. Nog steeds wordt bij elke mei- dan wel septembercirculaire het budget bijgesteld in verband met gewijzigd inzicht dan wel gewijzigde opvattingen.
Ook de extramuralisering[1] van de zorg levert risico's op. Geleidelijk komen steeds minder mensen in aanmerking voor zorg in een intramurale setting. Hiermee wordt een groter beroep op de gemeente gedaan en wijzigt ook de aard en intensiteit van de hulpvraag aan de gemeente.
De laatste risicofactor binnen de Wmo ligt in het verlengde van de schoonmaakondersteuning. In 2016 heeft de raad ervoor gekozen om per 1 januari 2017 de algemene voorziening om te zetten in een maatwerkvoorziening. In 2017 zal blijken of de ramingen en veronderstellingen die bij dit voorstel zijn gebruikt goed ingeschat zijn.
De risicokans werd als ruim inschat, zonder dat hier bedragen aan zijn gekoppeld.
De verwachtingen over de uitnutting van het Wmo-budget bij de perspectiefnota was dat er mogelijk € 1,5 miljoen zou kunnen overblijven. Bij de najaarsnota bleek dat deze verwachting zodanig reëel was dat het zorgbudget in 2016 met € 1,5 miljoen verlaagd werd en in 2017 met € 500.000.
Op de Wmo voorzieningen is bij de jaarrekening een bedrag overgebleven van € 1.7 miljoen.

Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd
Bij de jaarrekening is een bedrag overgebleven van € 720.000.

[1] Extramuralisering is het streven om buiten de muren van een intramurale instelling (waar iemand opgenomen wordt) gelijkwaardige zorg te bieden, bijvoorbeeld in de eigen woning (thuiszorg). Steeds vaker willen ouderen, die behoefte hebben aan (intensieve) verzorging of verpleging zelfstandig blijven wonen. De zorgsector speelt hierop in door een passend aanbod te creëren.

Geëscaleerde zorg Wmo en Jeugd
Bij de jaarrekening is een bedrag overgebleven van € 325.000.

Voorzieningen Jeugd
Op 1 januari 2015 is de Jeugdwet in werking getreden. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de gehele jeugdzorg bij de gemeenten gelegd. De hiermee gepaard gaande budgetten zijn (met een forse korting) overgeheveld naar de gemeente, voornamelijk gebaseerd op historisch uitgaven. Zoals de kosten omtrent de jeugdhulp zich nu lijken te ontwikkelen zal het tekort de komende jaren alleen maar verder toenemen.
Andere risico's in relatie tot de jeugdzorg bestaan uit:

- De geringe invloed van de gemeente op toewijzingen jeugdhulp, aangezien ook artsen en gecertificeerde instellingen (voor Jeugdbescherming en Jeugdreclassering) mogen toewijzen. In de praktijk blijkt 75 à 80% van de ingezette jeugdhulp door derden te zijn toegewezen
- De geringe invloed van de gemeenten op het zorgvolume bij met name de GGZ in verband met verwijzing door huisartsen, medisch specialisten en jeugdartsen
- De regionale vereveningsafspraken met de 10 andere gemeenten in de BVO Jeugdzorg IJsselland.

De risicokans werd als ruim inschat, zonder dat hier bedragen aan zijn gekoppeld.
Ondanks een kleine verhoging van de Algemene uitkering bij de meicirculaire en het overhevelen van lokale naar regionale middelen is bij de najaarsnota aangegeven dat het budget niet voldoende was. Er zou € 550.000 extra nodig zijn. Deze middelen konden binnen het Sociaal domein gevonden worden. Ondanks de maatregelen die genomen worden om de kosten te beheersen, is de verwachting dat de uitgaven voor jeugdhulp de komende jaren niet zullen afnemen. Internationale ervaringen leren dat een decentralisatie eerst leidt tot een stijging van de kosten en pas op termijn financiële winst oplevert. Ook het loslaten van de regionale onderlinge solidariteit zal op korte termijn waarschijnlijk eerst leiden tot een stijging van de kosten. Op langere termijn moet de uitvoering van de Transformatieagenda kunnen leiden tot een daling van de kosten. Vanwege het grote aantal toewijzingen van jeugdhulp door derden (artsen en gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugd-reclassering (samen goed voor 80% van de verwijzingen), blijft de ingeschatte risicokans, door de hierboven geschetste ontwikkelingen, ruim. Het tekort in het jaar 2016 bedraagt € 75.000.

Achterstallig onderhoud openbare ruimte
Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van speciale computerprogramma's. De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het op orde brengen van deze programma's. Ondertussen is het gehele areaal ingevoerd. D.m.v. inspecties wordt de staat van onderhoud bepaald. Op basis van deze gegevens wordt de besteding van het jaarlijkse onderhoudsbudget bepaald. Het risico van schade als gevolg van achterstallig onderhoud is afhankelijk van de gekozen frequentie van inspecteren. Voor de frequentie die op dit moment wordt gehanteerd is een schade van 4% van het onderhoudsbudget reëel. Het totale onderhoudsbudget bedraagt ongeveer € 6 mln., zodat rekening moet worden gehouden met een bedrag van afgerond € 250.000.
De realisatie van het onderhoudsbudget heeft plaatsgevonden binnen de begroting 2016.

Invoering Vennootschapsbelasting
Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen van toepassing. Belangrijke doelstelling van de wet is het realiseren van een fiscaal gelijk speelveld tussen overheids- en private ondernemingen. De nieuwe wet beoogt niet alle activiteiten van de gemeente in de heffing te betrekken maar slechts die activiteiten waarmee de gemeente deelneemt aan het economisch verkeer en in concurrentie treedt met de private sector. Daartoe heeft een inventarisatie plaatsgevonden op basis van de begroting 2015, waarbij de gemeente zelfstandig heeft getoetst welke van haar activiteiten op basis van de huidige stand van de wetgeving en de huidige vorm van de organisatie (waarschijnlijk) als een belastingplichtige activiteit moeten worden aangemerkt. Nu het jaar 2016 is afgesloten zal deze inventarisatie op basis van de definitieve cijfers 2016 moeten worden geactualiseerd en definitieve conclusies getrokken worden ten aanzien van de al dan niet belaste (clusters van) activiteiten. Een deel van het grondbedrijf zal zeker belastingplichtig zijn.
De aangifte vennootschapsbelasting 2016 zal voor 1 juni 2017 moeten worden ingediend. Omdat 2016 het eerste jaar is waarin de gemeente met deze Vpb-plicht te maken krijgt zal de eerste aangifte extra aandacht en inspanning vragen. Het te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting op de grondexploitaties is op korte termijn beperkt. Naarmate er tijd verstrijkt neemt het risico op een hoger te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting toe.

Diverse investeringsprojecten
Evenals bij de grondexploitaties zijn voor de lopende investeringsprojecten op basis van de Risman methode de risico's in beeld gebracht.
Projecten waar de grootste risico's worden gelopen zijn:

- Gele gebieden Ossenzijl
- Steenwijkerdiep

De risico's zijn met name gelegen in de vertraging van de uitvoering van de plannen.
Naast financiële risico's kennen deze projecten ook technische, organisatorische en economische risico's als gevolg van het nakomen van afspraken met andere belanghebbenden.

Planschade
In het kader van het project actualisatie bestemmingsplannen is een planschaderisicoanalyse opgesteld. Door het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen en het daarin opnemen van flexibelere planvoorschriften bestaat er een risico op planschade. Tot maximaal 5 jaar na inwerkingtreding van de planschade veroorzakende maatregelen kan iemand zich melden. Bij het vaststellen van de herziening van de Nota grond- en ontwikkelbeleid op 8 december 2015 is besloten de voeding vanuit de grond-exploitaties aan de reserve planschade te schrappen en de reserve planschade op te heffen.
Op dat moment is ook besloten om in de perspectiefnota 2016 structureel een bedrag van € 25.000 op te nemen voor planschade. Bij de najaarsnota is het budget opgehoogd tot € 118.000. Uiteindelijk is een bedrag aan planschade uitgekeerd ter hoogte van bijna € 100.000.

Wet Werk en Bijstand (WWB)
Het in de begroting opgenomen te ontvangen BUIG-budget betreft een voorlopig inschatting van hetgeen door het rijk toegekend gaat worden. In oktober van het begrotingsjaar wordt het definitieve budget pas bekend gemaakt. De hoogte van het budget is o.a. afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen op landelijk niveau. Bij minder verstrekte bijstandsuitkeringen dan van te voren ingeschat wordt het budget naar beneden bijgesteld, bij meer verstrekte bijstandsuitkeringen wordt het budget naar boven bijgesteld. In de begroting 2016 was een te ontvangen bedrag opgenomen ter hoogte van € 10.622.000. Op basis van nadere informatie van het ministerie is dit budget bij de perspectiefnota opgehoogd tot € 11.344.000.
Het definitieve BUIG-budget 2016 bedroeg € 11.390.000.

In de begroting 2016 is rekening gehouden met gemiddeld 775 verstrekte bijstandsuitkeringen op jaarbasis. Het geschatte gemiddelde bedrag van een verstrekte uitkering is begroot op € 13.900. Hieruit vloeit een budget voort van € 10.772.500.
Het gemiddeld aantal verstrekte uitkeringen is in 2016 uitgekomen op 810 tegen een gemiddeld bedrag van € 13.793. De uitgaven bedroegen hierdoor € 11.172.330. Bijna € 400.000 hoger dan was ingeschat.

Wettelijk opgelegde fysieke RUD i.p.v. netwerkvariant
Het functioneren van alle RUD's is geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat de netwerk-RUD's, zoals die waar Steenwijkerland onderdeel van uit maakt, op dit moment niet onderdoen voor de fysieke RUD's. Voor de lange termijn wordt echter gevreesd dat het ontbreken van een rechtspersoonlijkheid en daarmee de mogelijkheid bepaalde rechtshandelingen te verrichten, tot complicaties zal leiden. Ook het feit dat medewerkers nog bij het bevoegd gezag zitten en daarmee niet gegarandeerd onafhankelijk kunnen werken is een zorg. De evaluatie sluit daarmee aan bij het standpunt van de staatssecretaris. Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is duidelijk geworden dat de staatssecretaris haar standpunt niet zal wijzigen, zodat de noodzaak tot het omschakelen naar een RUD op basis van een Gemeenschappelijke regeling voor de uitvoering van het basistakenpakket wel zeker is. Per 1 januari 2018 zal er dan ook sprake zijn van een fysieke Omgevingsdienst met een eigen Gemeenschappelijke Regeling.
Een fysieke omgevingsdienst zal er toe leiden dat de medewerkers, die voor minimaal 70% taken uitvoeren overgaan naar de fysieke omgevingsdienst en in dienst treden bij de omgevingsdienst. Ook zullen ze daar worden gehuisvest op een centrale plaats (Stadskantoor Zwolle). Daarnaast zullen een beperkt aantal flexibele werkplekken beschikbaar blijven bij de partners voor het geval de noodzaak bestaat werkzaamheden op de locatie van de partner uit te voeren. Per 1 januari 2018 worden de taken zoals omschreven in het convenant uitgevoerd door de omgevingsdienst. De eerste 2 jaar wordt uitgegaan van inputfinanciering. Daarna volgt outputfinanciering. De begroting rond de inputfinanciering wordt de komende tijd uitgewerkt en zal na de zomerperiode worden voorgelegd ter vaststelling.

Vermindering legesinkomsten door herschikken verantwoordelijkheid bouwbesluit
Minister Blok heeft een wetsvoorstel in voorbereiding om de verantwoordelijkheden in de bouwketen te wijzigen. De verantwoordelijkheid voor het toetsen aan en het toezicht houden op het bouwbesluit, komt daarmee volledig bij de markt te liggen. Deze wijziging zal gefaseerd ingevoerd gaan worden, waarbij in 1e instantie alleen de eenvoudige bouwwerken onder de

nieuwe wet Kwaliteitsborging Bouw zullen vallen. De handhaving blijft een taak voor de overheid. Volgens de huidige stand van zaken is het wetvoorstel in februari 2017 door de tweede kamer vastgesteld. Wanneer het wetsvoorstel van kracht wordt is nog onduidelijk, daar de eerste kamer dit onderwerp nog niet op de agenda heeft staan. De leges die geïnd worden komen voor dit deel te vervallen. De impact kan nog niet volledig worden ingeschat. Het is in ieder geval een financieel risico. Wat de juridische risico's worden, zal nog moeten blijken. Dit omdat de verantwoordelijkheden nog onduidelijk zijn.
Ontwikkelingen worden op de voet gevolgd. De raad wordt na het vaststellen van het wetsvoorstel nog nader geïnformeerd.

Rentenadelen als gevolg van een voorgenomen besluit commissie BBV Grondexploitatie per 1-1-2016
De commissie BBV heeft een besluit genomen waarin er een aanpassing van de BBV voorschriften op het onderdeel grondexploitaties is gemaakt per 1-1-2016. De gemeenten worden verplicht om het rentepercentage voor de grondexploitatie op een andere manier te berekenen. Door de andere manier van renteberekening is de rekenrente voor de grondexploitaties verlaagd van 2,5% naar 0,6% op jaarbasis. Door deze verlaging zijn er minder rentekosten voor de grondexploitaties. Voor het grondbedrijf levert dit een voordeel op. Omdat er door het grondbedrijf minder rente wordt betaald aan de Algemene dienst, ontstaat daar een structureel nadeel.
De wijzigingen in het BBV zijn verwerkt in de jaarrekening 2016.

Ontwikkeling Algemene uitkering
De accressen worden afgeleid van de Netto Gecorrigeerde Rijks Uitgaven (NGRU). Bij de jaarrekening is uitgegaan van de laatste stand van het accres dat is gemeld in de septembercirculaire 2016.
Volgens de najaarsnota van de rijksoverheid zou € 900 miljoen minder uitgegeven worden dan begroot. De grootste post daarin is het infrastructuurfonds met ruim € 500 miljoen. Bij ongewijzigd beleid zal dit leiden tot een daling van het accres van € 160 miljoen, ofwel ± 13 punten. Voor de gemeente Steenwijkerland betekent een lagere Algemene uitkering van € 380.000. Dit heeft zowel een eenmalig als structureel effect. Het definitieve accres 2016 wordt volgens de gebruikelijke systematiek bij het Financieel jaarverslag over 2016 vastgesteld en gemeld in de meicirculaire 2017 en verwerkt in het uitkeringsjaar 2017.

Rioolheffing
Met betrekking tot de rioolheffing lopen de volgende beroepszaken, waar u eerder over bent geïnformeerd via de perspectiefnota en najaarsnota 2016. Onderstaand de actuele stand van zaken.

De Hoge Raad heeft uitspraak gedaan in de cassatieprocedure met betrekking tot de rioolheffing 2013. Deze zaak betreft een verzamelgebouw, een loods met verschillende opslagunits die verhuurd worden aan derden. De rioolheffing is per unit in rekening gebracht. Namens de eigenaar van de loods is (kort gezegd) een beroep gedaan op het gelijkheidsbeginsel. Campings worden voor de aanslagoplegging (net als in de Wet WOZ) als één geheel aangemerkt. Niet alle huurkavels krijgen een afzonderlijke aanslag, de eigenaar/exploitant van de camping betaalt voor het geheel. De eigenaar van de loods wil dit ook, dus één aanslag voor het gehele pand en geen aanslagen per afzonderlijke unit. Het Gerechtshof Arnhem had het hoger beroep van de eigenaar van de loods gegrond verklaard. Kort gezegd heeft de Hoge Raad nu geoordeeld dat de gemeente een camping voor de rioolheffing, net als voor de Wet WOZ, als één geheel mag aanmerken. Het verbod van discriminatie van artikel 1 van de Grondwet gaat niet zo ver dat de gemeente de bijzondere afbakeningsregel voor recreatieterreinen ook op andere gevallen moet toepassen. De uitspraak van het Hof Arnhem op het hoger beroep is vernietigd. De zaak is verwezen naar het Hof Den Bosch, dat een nieuwe uitspraak op het hoger beroep moet doen. Deze uitspraak laat nog op zich wachten. De mogelijke financiële gevolgen van deze zaak op zich zijn niet noemenswaardig.

Hiernaast spelen nog procedures van een woningstichting tegen de rioolheffing 2013, 2014 en 2015. Ook in deze procedures wordt een beroep op het gelijkheidsbeginsel gedaan, onder verwijzing naar campings. Hiernaast wordt in deze procedures aangevoerd dat de opbrengst van de rioolheffing hoger is dan de kosten. Dit is niet toegestaan, de rioolheffing mag (maximaal) kostendekkend zijn. We hebben een overzicht van de kosten en baten ingediend bij de rechtbank. Volgens de eiser rekenen we kosten toe aan de rioolheffing die daaraan niet toegerekend mogen worden. Bij uitspraak van 29 maart 2017 heeft de rechtbank Overijssel het beroep op dit laatste punt gegrond verklaard. Het gaat daarbij met name om kosten voor het baggeren van watergangen. De kosten hiervan worden (gedeeltelijk) via de rioolheffing verhaald. Kort gezegd is de gemeente er niet in geslaagd voldoende aannemelijk te maken dat (en in welke mate) de betreffende werkzaamheden en kosten verband houden met de gemeentelijke zorgplichten voor hemel- en grondwater. De kosten mogen daarom volgens de rechtbank niet toegerekend worden aan de rioolheffing. Gevolg hiervan is dat de opbrengstlimiet overschreden wordt. De aan de woningstichting opgelegde aanslagen rioolheffing 2013 tot en met 2015 zijn vernietigd. Het gaat om een bedrag van circa € 500.000,- aan rioolheffing per jaar, dus de financiële gevolgen zijn erg groot. Mogelijk worden de gevolgen nog groter, doordat inmiddels de aanslagen 2016 en 2017 zijn opgelegd en hiertegen ook bezwaar is gemaakt. De uitspraak van de rechtbank wordt momenteel bestudeerd en een hoger beroep bij het gerechtshof Arnhem wordt overwogen.

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente de beschikking had, c.q. kon beschikken om onverwachte tegenvallers op te vangen mochten deze zich voordoen. Uit onderstaande tabel blijkt dat de weerstandscapaciteit in 2016 € 172,06 per inwoner bedroeg en nagenoeg gelijk was als in 2015.

bedragen x € 1

Weerstandscapaciteit	Begroting 01-01-2016	Rekening 31-12-2016	Rekening 31-12-2015
Weerstandscapaciteit vermogen			
Algemene reserve vaste buffer	€ 7.471.100	€ 7.475.100	€ 7.471.100
Weerstandscapaciteit exploitatie			
Onvoorzien	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal weerstandscapaciteit	**€ 7.471.100**	**€ 7.475.100**	**€ 7.471.100**
Aantal inwoners	43.216	43.445	43.379
Weerstandscapaciteit per inwoner	**€ 172,88**	**€ 172,06**	**€ 172,23**

Diverse kengetallen
Op grond van regelgeving is de gemeente sinds 2015 verplicht om inzicht te geven in de financiële kengetallen. De cijfers van deze kengetallen geven in samenhang de raad een globaal inzicht van de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente bij het jaarverslag. Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze erg afhangen van de lokale situatie. Wel kan de raad eigen normen stellen voor deze kengetallen en bij belangrijke raadsbesluiten laten opnemen wat het effect is op de financiële kengetallen en de afgesproken normen.

Hierbij gaat het om de volgende kengetallen:
1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
2. Solvabiliteitsratio;
3. Grondexploitatie;
4. Structurele exploitatieruimte en
5. Belastingcapaciteit.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen.
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schulden ten opzichte van de eigen inkomsten van de gemeente. Als regel geldt dat hoe hoger de inkomsten zijn des te meer schuld een gemeente mag hebben. Normaal bevindt deze schuldquote zich in de bandbreedte tussen 0% en 100%. Een laag percentage is gunstig. Doordat er bijvoorbeeld net grote investeringen of een flinke meevaller is geweest kan de netto schuldquote hoger of lager zijn. De netto schuldquote voor onze gemeente kent een vrij constante stijgende trend van ca. 40% in 2008 naar 54% in 2016.

De schuldquote geeft een vertekend beeld door uitgeleende gelden aan derden en verbonden partijen. Met name de verstrekte leningen aan de woningcorporaties (Wetland Wonen en Woonconcept) en de nutsbedrijven (vordering op Enexis en Vitens) zijn hiervan een goed voorbeeld. Daarom moet de netto schuldquote nog worden gecorrigeerd voor uitgeleende gelden. In de volgende grafiek is de ontwikkeling van beide schuldquotes weergegeven.

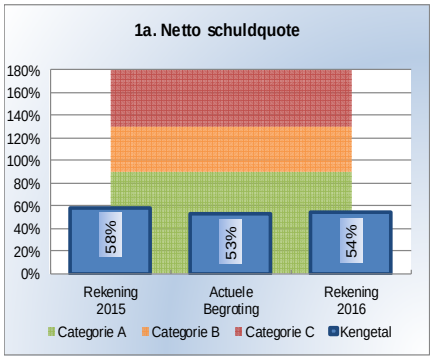

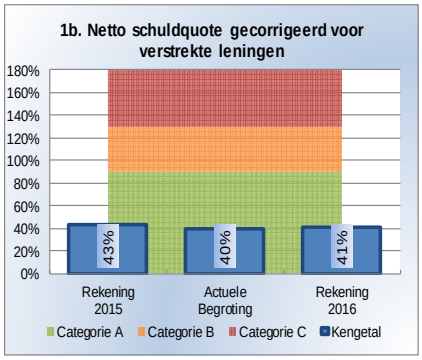

In bijgaande grafiek wordt de netto schuldquote van de afgelopen jaren weergegeven.

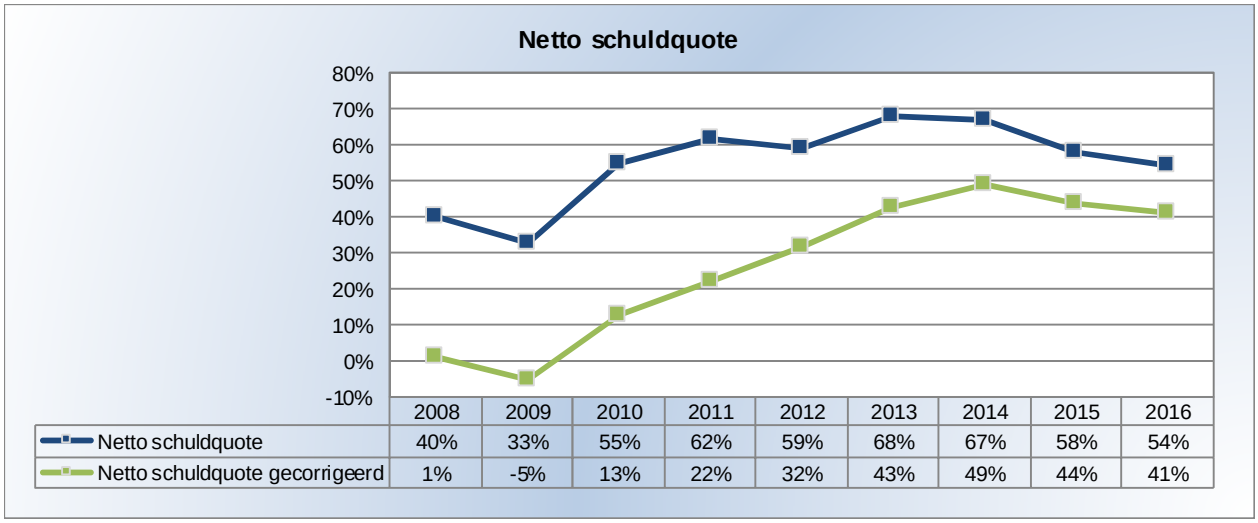

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Netto schuldquote	40%	33%	55%	62%	59%	68%	67%	58%	54%
Netto schuldquote gecorrigeerd	1%	-5%	13%	22%	32%	43%	49%	44%	41%

Zoals u ziet daalde de gecorrigeerde netto schuldquote in de periode 2008-2009 van 1% naar -5%. Daarna is deze gedaald van 44% in 2015 naar 41% in 2016.

Schommelingen in inkomsten kunnen dus het kengetal van de netto schuldquote beïnvloeden. Er ontstaat dan het zogenaamde noemer effect. Vaak betrof het kleine schommelingen, met lichte trendbreuken tot gevolg. Sinds 2015 heeft de gemeente te maken met een forse trendbreuk door de overheveling van taken in het sociaal domein. De inkomsten zijn hierdoor fors gestegen. Een gevolg hiervan is dat de netto schuldquote in 2016 is gedaald naar 54% en de netto schuldquote gecorrigeerd naar 41%.

Opgemerkt wordt dat hoe lager het percentage van de netto schuldquote is, hoe beter het gaat met de gemeente.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft aan in hoeverre het bezit van de gemeente op de balans is afbetaald. Ook geeft dit ratio inzicht of de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen.
Normaal bevindt de solvabiliteitsratio van een gemeente zich tussen de 30% en 80%. Bij een ratio boven de 80% heeft de gemeente per saldo geen schulden. Bij een ratio onder de 20% heeft de gemeente heel veel schuld. Dus hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer.

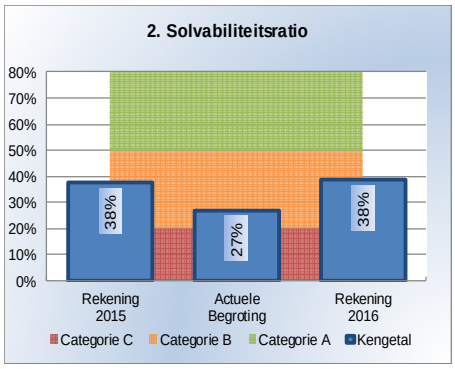

De gemeente Steenwijkerland heeft eind 2016 een solvabiliteitsratio van 38%.

In bijgaande grafiek wordt het solvabiliteitsratio van de afgelopen jaren weergegeven.

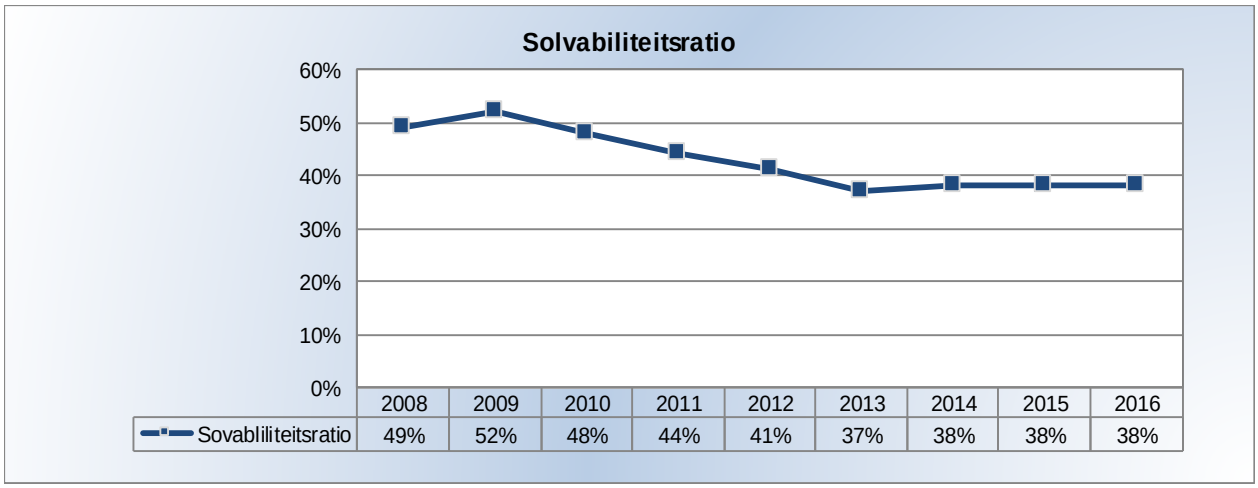

Zoals u ziet is de solvabiliteitsratio stabiel. Doelstelling bij de meerjaren-begroting 2016-2019 was dan ook om de solvabiliteit minimaal op dit niveau te stabiliseren en dat is gelukt.

Grondexploitatie

Voor de gemeente betekent het aanhouden van voorraden bouwgrond een risico. Het is immers altijd de vraag of de bouwgrond met winst verkocht kan worden. Om de hoogte van dit financiële risico in beeld te brengen, is het kengetal grondexploitatie vastgesteld. Dit kengetal geeft de verhouding aan tussen de waarde van de voorraden bouwgrond en de jaarlijkse gemeentelijke inkomsten. Hoe hoger dit kengetal hoe meer risico er wordt gelopen. Opgemerkt wordt dat naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, dit rentekosten en risico's met zich mee brengt. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar. Dus hoe lager dit percentage is hoe beter het met de gemeente gaat.

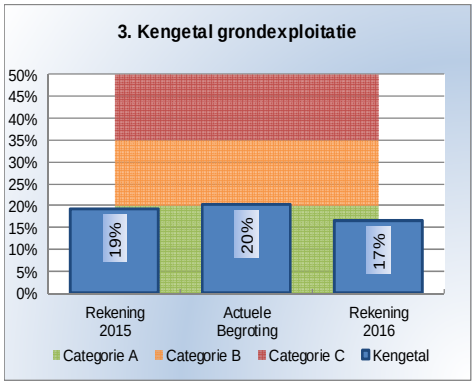

Het kengetal voor de grondexploitatie bedraagt eind 2016 17%. In de volgende grafiek is de ontwikkeling vanaf 2008 weergegeven.

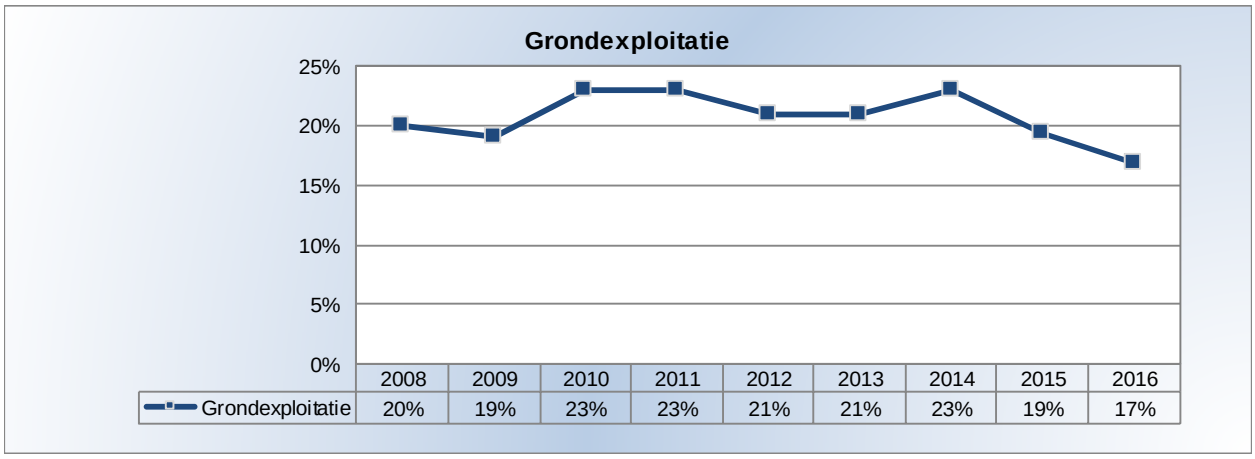

Zoals u ziet ligt het kengetal sinds 2010 rond de 23%. In 2015 is hij gedaald naar 19% en vervolgens is deze daling doorgezet in 2016 naar 17%. Deze daling wordt veroorzaakt door enerzijds de afwaardering en winstneming van diverse complexen. Dit omdat het percentage wordt berekend door de boekwaarde uit te drukken in een percentage van de boekwaarde ten opzichte van de totale baten van de gemeente (exclusief reserves).

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te kunnen dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten. Op deze manier ontstaat er een percentage voor de structurele exploitatieruimte. Als dit percentage negatief is, betekent dit dat de structurele baten onvoldoende ruimte bieden om de structurele lasten te dekken. Dus hoe hoger dit percentage is, des te beter het gaat met de gemeente.

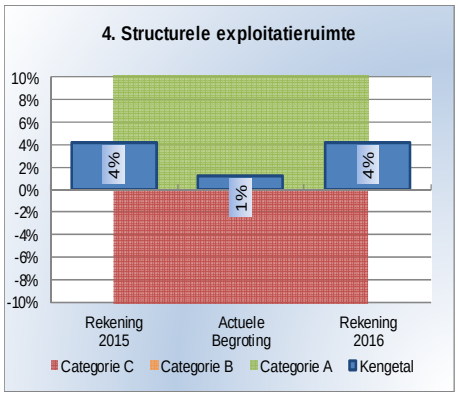

Het kengetal voor de structurele exploitatieruimte bedraagt eind 2016 4%.In de volgende grafiek is de ontwikkeling vanaf 2008 weergegeven.

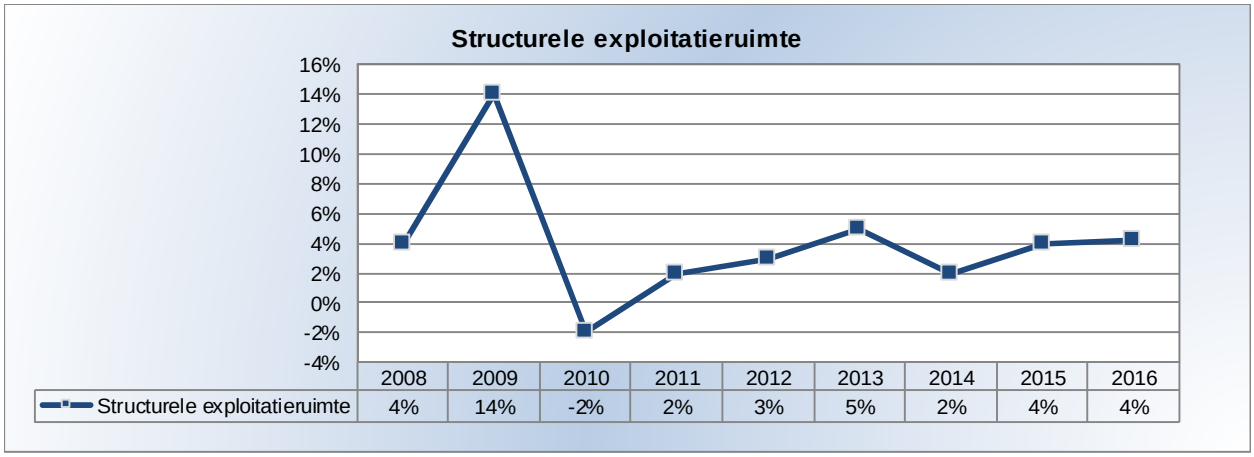

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Structurele exploitatieruimte	4%	14%	-2%	2%	3%	5%	2%	4%	4%

Vanaf 2011 lag het kengetal tussen de 2 en 5%. Voor 2016 is dit net als in 2015 uitgekomen op 4%. Opgemerkt wordt dat dit kengetal een vertekend beeld geeft. Dit wordt veroorzaakt door het positieve rekeningsaldo. Dit saldo kan voor een groot deel worden toegeschreven aan de budgetonderschrijding binnen het Sociaal domein (WMO en Jeugdzorg). In de komende jaren moet nog blijken of dit een structureel voordeel is. Eén en ander is sterk afhankelijk van zowel de ontwikkeling in de lasten en van de rijksuitkeringen op dit gebied.

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Door de hoogte van de woonlasten (ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing) in de gemeente te vergelijken met het landelijk gemiddelde kan een indicatie worden gegeven van de belastingcapaciteit. Het kengetal vergelijkt de woonlasten in jaar t met de landelijk gemiddelde woonlasten (COELO) in jaar (t-1). Als dit percentage hoog ligt, betekent het dat de gemeente meer

inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze. Als indicatie kan worden gegeven dat hoe lager dit percentage is, des te beter het met de gemeente gaat. Voor 2016 komt dit cijfer uit op 85%.

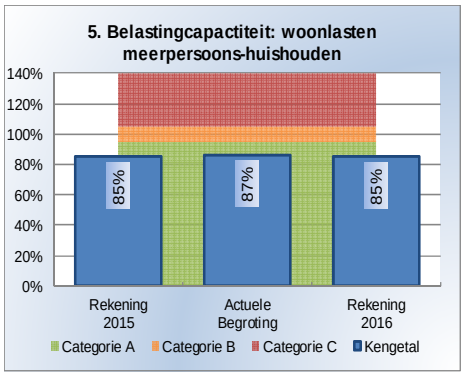

In de volgende grafiek is de ontwikkeling vanaf 2008 weergegeven.

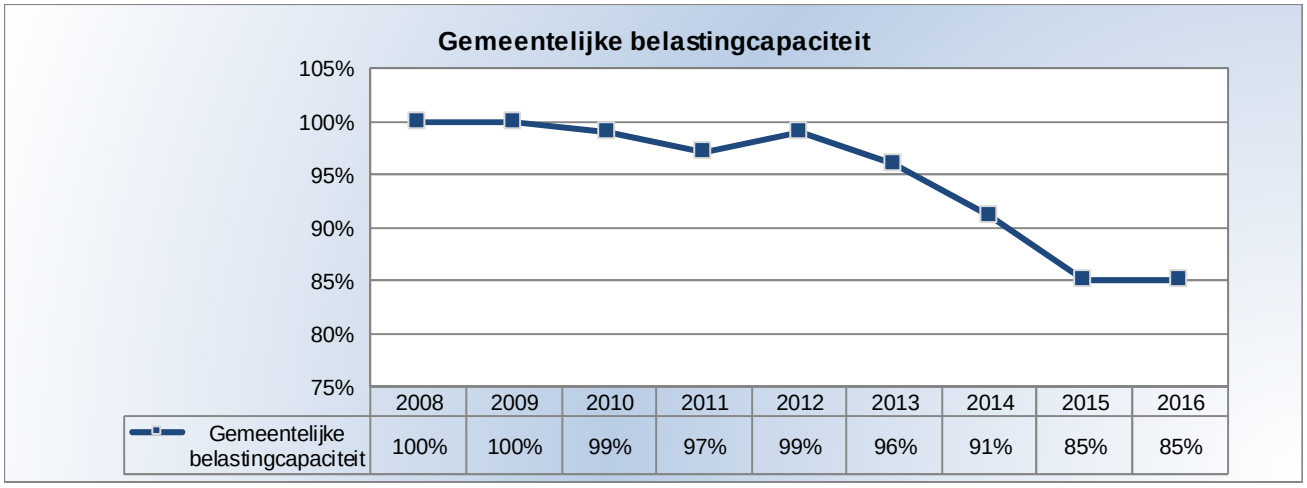

Zoals u ziet is in deze grafiek een neergaande trend waarneembaar. Dit betekent dat de woonlasten zich steeds verder onder het landelijk gemiddelde bewegen en de belastingcapaciteit in de loop van de jaren is toegenomen.
De daling van 2015 heeft zich in 2016 niet verder doorgezet. Dit komt doordat de tarieven niet verder zijn gedaald ten opzichte van 2015 als gevolg van het omgekeerd inzamelen van het afval.

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit		**Rekening 2015**	**Actuele Begroting**	**Rekening 2016**
A. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+	212	210	212
B. Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+	249	248	249
C. Afvalstoffenheffing voor een gezin	+	138	164	138
D. Eventuele heffingskorting voor een gezin	-	-	-	-
E. Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde		**599**	**622**	**599**
F. Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	/	704	718	704
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor		**85%**	**87%**	**85%**

Resumé

Kengetallen	Rekening 2015	Actuele Begroting	Rekening 2016
Netto schuldquote	58%	53%	54%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	43%	40%	41%
Solvabiliteitsratio	38%	27%	38%
Grondexploitatie	19%	20%	17%
Structurele exploitatieruimte	4%	1%	4%
Gemeentelijke belastingcapaciteit	85%	87%	85%

Verder wordt nog verwezen naar de databank van de provincie Overijssel voor informatie over de kengetallen in onze provincie. De databank is te vinden op https://overijssel.databank.nl/jive/?cat_show=Gemeentefinanci%C3%ABn.
Ook kunt u deze gegevens van de programmabegroting 2017 op de site van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) bij de houdbaarheidstest gemeentefinanciën versie 2017 raadplegen.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen
De kapitaalgoederen van de gemeente zijn voorzieningen in de openbare ruimte waarvoor investeringen zijn gedaan. Het gaat hierbij om voorzieningen zoals wegen, groen, water, riolering en gebouwen. Het onderhoud aan deze voorzieningen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Het onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

De processen die uiteindelijk leiden tot onderhoudsmaatregelen of investeringen zijn ingericht volgens de filosofie van assetmanagement zoals beschreven in NEN-ISO 5500. Hiervoor maakt de gemeente gebruik van een beheerpakket dat aan de hand van inventarisaties en inspecties in het veld up-to-date wordt gehouden. Uitgangspunt voor het gewenste kwaliteitsniveau is de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR), die in 2007 door de gemeenteraad is vastgesteld. Een nadere uitwerking hiervan is vastgelegd in verschillende beleidsdocumenten. In 2016 zijn veel van deze beleidsdocumenten vernieuwd. De consequenties van deze vernieuwing zal in het voorjaar van 2017 aan de raad worden voorgelegd.
In deze paragraaf onderhoud kapitaalgoederen zal per onderdeel de situatie van 2016 worden besproken.

Wegen

Areaal
Het wegenareaal bestaat uit:

Areaal Wegen	Oppervlak (ha)	%
• Asfalt	173	49%
• Cementbeton	11	3%
• Elementen	158	45%
• Onverhard	12	3%
Totaal	**354**	100%

Beleidskader
Het beleidskader voor het onderhoud van de wegen, voet- en fietspaden werd in 2016 nog gevormd door het 'Onderhoudsbeleidsplan wegen 2005-2008'. De gemeenteraad heeft bij het vaststellen van dit plan gekozen voor het scenario waarbij het kwaliteitsniveau van 2004 van de wegen wordt gehandhaafd. Voor de fietspaden is het kwaliteitsniveau 'comfortabel' het uitgangspunt.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
De financiële consequenties van het vastgestelde kwaliteitsniveau zijn ook berekend in het 'Onderhoudsbeleidsplan wegen 2005-2008'. Concreet betekende dit dat in 2005 een jaarlijks budget nodig was van € 1,6 mln. Door middel van jaarlijkse inspecties wordt de houdbaarheid van het beleid regelmatig tegen het licht gehouden. Iedere weg wordt minimaal eens per twee jaar geïnspecteerd, waarbij de wegen worden beoordeeld op verschillende schadebeelden. De inspectiegegevens worden met het geautomatiseerde wegbeheerpakket vertaald naar benodigde maatregelen. De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat gezien de leeftijd van het areaal een herijking van het beleid uit 2005 noodzakelijk is. In 2015 is daarom gestart met het bepalen van de uitgangspunten voor een nieuw beleids- en meerjarenplan voor het wegbeheer. Het nieuwe beleidsplan is ondertussen gereed en zal in het voorjaar van 2017 met de gemeenteraad worden gedeeld.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Met het vaststellen van het beleidskader in 2005 heeft de gemeenteraad ook ingestemd met een verhoging van het wegenbudget naar € 1,6 mln. Dit bedrag was ook in 2016 nog de basis voor het onderhoud van de wegen. In 2013 is wel een structurele bezuiniging op het budget doorgevoerd van € 250.000. De bezuiniging kon worden doorgevoerd zonder het verlaten van het afgesproken kwaliteitsniveau. Door slimmer aan te besteden kon worden geprofiteerd van de marktwerking. Daarnaast kon een efficiencyslag worden gemaakt door werkzaamheden te combineren en integraal op de markt te brengen. De vertaling van e.e.a. in de begroting van 2016 was als volgt.

Basisbedrag uit 2005	€ 1,60 mln.
Indexering en areaaluitbreiding	€ 0,35 mln.
Bezuiniging 2013	€ 0,25 mln. (-)
Overige kosten *)	€ 1,50 mln.
Totale budget wegen in 2016	*€ 3,20 mln.*

*) het gaat hierbij o.a. om doorbelasting, kapitaallasten en belastingen

Riolering

Areaal
De areaalgegevens van het riool zijn als volgt:

Areaal Riool	Aantal	Eenheid
• Vrijverval riolering	362	km
• Persleiding	156	km
• Gemalen	143	stuks
• Randvoorzieningen	12	stuks
• Minigemalen	1.247	stuks
• Drukriolering	246	km

Beleidskader
De beleidskaders voor de riolering zijn vastgesteld in het Watertakenplan Fluvius 2016-2021, dat is opgesteld met het waterschap Reest en Wieden en de zes inliggende gemeenten van het beheergebied van het waterschap. Voor de gemeentelijke watertaken zijn de volgende vijf bestuurlijke doelen gedefinieerd:

1. Risico's voor de volksgezondheid door aanraking schadelijke stoffen en geur-overlast maximaal beperken.
2. Beperk wateroverlast door water op straat en beperk overstroming maximaal.
3. Beperk hinder door falen van riolen en door verstopping of werkzaamheden.
4. Zorg voor goede oppervlaktewater-kwaliteit, voer zo weinig mogelijk schoon water af naar de zuivering.
5. De klant staat voorop. Aantal klachten zit onder het landelijk gemiddelde.

Twee doelen richten zich op communicatie, meldingen, klachten en afhandeling hiervan.
Het betreft doel 1: 'bescherm de volksgezondheid' en doel 5: 'zorgvuldige dienstverlening'. De overige drie doelen (doel 2: beperk wateroverlast, doel 3: beperk hinder en doel 4: spaar het milieu) bepalen in grote mate de inzet van menskracht en middelen. Daartoe wordt een aantal strategische keuzes gemaakt:

- Inzet op assetmanagement en een sterke betrokkenheid van inwoners en bedrijven;
- Inzet op versterken van de duurzaamheid;
- Maatregelen afleiden uit de ketenbenadering en de bestuurlijke doelen, daarbij zijn de zorgplichten leidend voor de mate waarin de gemeente haar verantwoordelijkheid invult:
    - Aanleg van nieuwe voorzieningen;
    - Gegevensbeheer;
    - Aansluiting op riolering of IBA;
    - Onderhoudswerkzaamheden;
    - Kwaliteit van riolering;
    - Functioneren van riolering;
    - Aanpak knelpunten;
    - Communicatie;
    - Klimaatverandering;
    - Afkoppelen;
    - Overdracht stedelijk water;
    - Zorgplicht grondwater.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
In het watertakenplan is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op het watertakenplan opgenomen in het Uitvoeringsplan Openbare Ruimte.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
De financiële consequenties van het watertakenplan zijn één op één verwerkt in de programmabegroting 2016-2019. De (globale) opbouw van het budget riolering is in onderstaande tabel weergegeven.

Onderzoek en planvorming	€ 0,21 mln.
Onderhoud riolering	€ 0,53 mln.
Onderhoud watersysteem	€ 1,31 mln.
Overige kosten *)	€ 1,03 mln.
Vaste lasten **)	€ 0,37 mln.
Totale budget exploitatie riolering in 2016(excl. kapitaallasten)	*€ 3,45 mln.*

*) het gaat hierbij o.a. om doorbelasting van uren
**) vaste lasten zijn o.a. energiekosten, kwijtscheldingen en telefoonkosten

Water en kunstwerken

Areaal
Het areaal water- en kunstwerken bestaat uit:

Water	Aantal	Eenheid
•Watergangen en stedelijk gebied	46	km
• Niet schouwsloten	119	km
• Schouwsloten	207	km
• Greppels	100	km
• Duikers	1.500	stuks

Kunstwerken	Aantal	Eenheid
• Kunstwerken (bruggen, steigers en overige voorzieningen)	335	stuks
• Havens	11	stuks
•Oever	120	km
• waarvan beschoeiingen	75	km

Beleidskader
Het gewenste kwaliteitsniveau van de water- en kunstwerken in de gemeente is vastgelegd in diverse beleidsnota's en plannen. De volgende documenten liggen ten grondslag aan het nagestreefde kwaliteitsniveau:

- Beleidsnota Kunstwerkenbeheer, DHV 2004;
- Beleidsplan oeverconstructies Steenwijkerland (2016-2020);
- Watertakenplan Fluvius 2016-2021;

In de beleidsnota Kunstwerkenbeheer is een analyse gemaakt van de staat van onderhoud van de kunstwerken, waarbij een aantal scenario's voor het meerjarenonderhoud is doorgerekend. In 2004 werd geconstateerd dat het onderhoudsniveau van de kunstwerken als redelijk goed kon worden bestempeld en dat het toenmalige budget op de korte termijn toereikend zou zijn. Op de langere termijn werd een tekort voorzien voor met name het onderhoud van de beschoeiing.

In 2015 is een beleidsplan oeverconstructies vastgesteld. In dit beleidsplan is op basis van voor- en nadelen van verschillende scenario's gekozen voor een variant waarbij daar waar beschoeiing echt nodig is bij vervanging gekozen wordt voor kunststof. Dit is een duurzaam en financieel gunstig scenario. Dit betekent dat er bij constatering van een matige, slechte of zeer slechte kwaliteit dient te worden gekeken of:

1. De beschoeiing onder verantwoordelijkheid van de gemeente valt (als het onder particuliere verantwoordelijkheid valt dan dient de gemeente de particulier aan te schrijven en te wijzen op de slechte staat van de beschoeiing, maar verder geen actie te ondernemen);
2. De locatie vraagt om beschoeiing of dat kan worden volstaan met een natuurlijke oever (als de huidige beschoeiing kan worden vervangen door ene natuurlijke oever dan is dat een duurzamere invulling);

3. De beschoeiing kan worden vervangen door een duurzame kunststof beschoeiing (als er toch beschoeiing dient te komen dan heeft een kunststof toepassing de voorkeur boven hout als de omstandigheden dit toelaten).

Voor wat betreft de oeverconstructies (bruggen) is ondertussen duidelijk dat het beleid uit 2004 niet langer houdbaar is. In 2016 is daarom een nieuw beleidsplan opgesteld. In het voorjaar van 2017 zal dit aan de raad worden voorgelegd.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
In de beleidsnota Kunstwerkbeheer 2004 wordt voor het gekozen kwaliteitsniveau een benodigd budget voor oeverconstructies en de havens van € 300.000 berekend. Doorvertaling van het beleid uit 2004 naar 2016 leidt (globaal) tot de volgende bedragen.

Bedragen x € 1.000	**Inschatting 2004**	**Indexering en areaaluitbreiding**	**Inschatting 2016**
Oeververbindingen	250	85	335
Havens	50	15	75

Het vastgestelde onderhoudsniveau voor het de oeverconstructies heeft de volgende financiële consequenties

Bedragen x € 1.000	**2016-2019**	**Vanaf 2021**
Uitgestelde vervangingen	300	
Planmatig onderhoud	300	300
Totaal	*600*	*300*

Voor het onderhouden van de waterpartijen van de gemeente is in het Watertakenplan 2016-2021 uitgegaan van de gegevens van het verbreed GRP van de vorige planperiode (2009-2015). De kosten voor dit onderhoud zijn als volgt:

Bedragen x € 1.000	**Raming jaarlijkse kosten x € 1.000**
Baggeren	950
Maaien en onderhouden sloten	280
Totaal benodigd op basis van watertakenplan	*1.230*

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Ten aanzien van het beheer van het stedelijk water (waterwegen en beschoeiingen) is door middel van het vaststellen van het watertakenplan voorzien in een gedeeltelijke dekking van de benodigde middelen. Voor de oeverconstructies wordt voor het resterende bedrag een begrotingswijziging voorgesteld. Voor wat betreft de baggeropgave wordt samen met de andere waterbeheerders in het gebied getracht om door middel van slim en integraal aan te besteden het gekozen onderhoudsniveau te realiseren.

In onderstaande overzichten is weergegeven hoe de benodigde bedragen zijn vertaald in de programmabegroting 2016-2020.

Oeververbindingen

Onderhoud en vervanging	€ 0,33 mln.
Overige kosten *)	€ 0,23 mln.
Totale budget oeververbindingen in 2016	*€ 0,56 mln.*

Waterwegen (stedelijk water)

Onderhoud beschoeiingen (voorstel)	€ 0,60 mln.
Baggeren	€ 0,48 mln.
Maaien sloten	€ 0,28 mln.
Overige kosten *)	-
Totale budget waterwegen in 2016	*€ 1,36 mln.*

Recreatieve voorzieningen

Jachthavens	€ 0,05 mln.
Recreatieve vijvers	€ 0,05 mln.
Overige kosten *)	€ 0,02 mln. (-)
Totale budget recreatieve voorzieningen in 2016	*€ 0,08 mln.*

*) overige kosten bestaan uit het saldo van doorbelastingen en baten

Openbaar groen en speelvoorzieningen

Areaal
Het areaal groen, sport- en speelvoorzieningen bestaat uit:

Areaal Groen- en speelvoorzieningen	Aantal	Eenheid
• Bomen	33.000	stuks
• Gazon	90	ha
• Extensief beheerd gras	85	ha
• Bermen	235	ha
• Hagen	2.500	m2
• Plantsoen	15,6	ha
• Landschappelijk groen (bos en houtwallen)	92,7	ha
• Speelplekken	170	stuks

Beleidskader
Openbaar groen heeft betrekking op boombeheer, plantsoenbeheer, maaibeheer en dierenweides. Hierbij zijn de volgende nota's en plannen van belang:
- De Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR);
- Beleidsnota Groen, 2007;
- Meerjarenprogramma Groen (MJP Groen), 2011;
- Landschapsontwikkelingsplan (LOP), 2005;
- Kwaliteitshandboek onderhoud openbare ruimte gemeente Steenwijkerland.

Voor de speelvoorzieningen zijn de volgende nota's van belang:
- Speelplekkenbeleid (2009);
- Meerjarenplan Spelen (2014).

In het landschapsontwikkelingsplan is aangegeven hoe het landschap ontwikkeld en beheerd kan worden. In de beleidsnota Groen worden de beheerambities met betrekking tot het groen beschreven. Een basis onderhoudsniveau is daarbij het uitgangspunt. Naast het dagelijks beheer zijn er ambities op het gebied van duurzaamheid, streekeigen beplanting en een schone, hele en veilige omgeving. Het meerjarenplan Groen geeft aan hoe aan deze ambitie invulling kan worden gegeven.

In 2014 heeft de gemeenteraad op basis van een evaluatie besloten om de lijn van het speelplekkenbeleid uit 2009 ('Plekken om (mee) te spelen') te continueren. In dit plan is vastgesteld dat de gemeente spelen en bewegen stimuleert en dat daarvoor voldoende speelruimte aangeboden wordt. Om het buitenspelen te stimuleren zijn er uitdagende natuurspeelplekken ontwikkeld gericht op beweging en het prikkelen van de fantasie. Bij het ontwerpen van speelplekken wordt rekening gehouden met medegebruik door kinderen met een beperking. Open schoolpleinen dragen bij in de behoefte aan speelruimte. Er zijn daarover met diverse scholen afspraken gemaakt. Bij het ontwerp en onderhoud van de openbare ruimte in het algemeen wordt nagegaan hoe de bespeelbaarheid verhoogd kan worden. Het onderhoud van de speelvoorzieningen zal op het basisniveau van 'schoon heel en veilig' worden uitgevoerd.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
In het meerjarenplan Groen is becijferd dat om de ambities die in het beleid zijn vastgelegd te kunnen waarmaken er een extra investering nodig is van € 1,1 mln. verdeeld over vier jaren. Daartegenover staat een structurele bezuiniging op het reguliere budget, die oploopt tot € 45.000 vanaf 2014.

In het meerjarenplan Spelen is voor een periode van 10 jaren becijferd hoeveel geld er nodig is om op het vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren. In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de komende vier jaren weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Totale benodigde onderhouds- en investeringskosten	*111*	*127*	*141*	*292*

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Met vaststellen van het MJP Groen heeft de gemeenteraad het hierboven genoemde investeringsbedrag voor de jaren 2011 t/m 2014 vrijgegeven. In 2016 is deze investering grotendeels afgerond.

In de begroting van 2014 is een structurele bezuiniging op het groenbudget doorgevoerd van in totaal € 150.000. Vooralsnog is het uitgangspunt dat de gewenste beeldkwaliteit van het groen kan worden gehandhaafd door slimmer aan te besteden en door (markt)partijen te betrekken bij de wijze waarop de beeldkwaliteit kan worden gerealiseerd. De verdeling van het beschikbare budget voor het groenonderhoud is als weergegeven in onderstaande tabel.

Openbaar groen in eigen beheer	€ 0,33 mln.
Openbaar groen NoordWestGroep	€ 0,67 mln.
Onderhoud bermen	€ 0,27 mln.
Onderhoud bomen	€ 0,13 mln.
Interne kosten	€ 2,40 mln.
Totale budget groen	*€ 3,80 mln.*

In 2014 is voor het onderhoud van de speelvoorzieningen besloten tot het instellen van een voorziening, met als doel kosten die in de toekomst worden verwacht te kunnen opvangen. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

Gebouwen

Areaal
Hieronder is een overzicht gegeven van de verschillende gebouwen die door de gemeente worden beheerd:

Gemeentelijke gebouwen	Aantal	Eenheid
• Binnensport accommodaties	8	stuks
• Buitensport accommodaties	17	stuks
• Gemeentelijke panden	2	stuks
• Werkplaatsen	4	stuks
• Brandweer	6	stuks
• Musea	3	stuks
• Wijkgebouwen	4	stuks
• Peuterspeelzalen	3	stuks
• Jeugdhonken	2	stuks
• Begraafplaatsen	16	stuks
• Woningen	9	stuks
• Recreatie	12	stuks
• Overige panden	52	stuks

Beleidskader
Voor de gebouwen die de gemeente in onderhoud heeft zijn onderhoudsplannen opgesteld. Hierin is het te verrichten onderhoud voor meerdere jaren vastgelegd, inclusief de onderhoudskosten waarmee rekening moet worden gehouden. Uitgegaan wordt van drie categorieën onderhoud. Het klachtenonderhoud betreft dagelijks voorkomende calamiteiten en storingen. Daarnaast is er het onderhoud waarvoor servicecontracten zijn afgesloten. Dit betreft voornamelijk technische installaties. Tenslotte is er het planmatig onderhoud.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
Op basis van bovengenoemde onderhoudsplannen is voor de periode van 2010 – 2020 een Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed opgesteld. Deze plannen worden ieder jaar bij de jaarrekening geactualiseerd. Bij de laatste actualisatie is becijferd dat de jaarlijkse kosten aan planmatig onderhoud gemiddeld € 710.000,- bedragen. Uitbreidingen en duurzame maatregelen vallen buiten dit planmatig onderhoud en zullen via investeringen moeten worden gerealiseerd.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Het Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed is verwerkt in de begroting. De maatregelen in 2016 zijn uitgevoerd op basis van het Uitvoeringsplan Maatschappelijk Vastgoed 2016.

Voor het Maatschappelijk Vastgoed is een voorziening ingesteld. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

3.4 Financiering

De financieringsparagraaf bevat informatie over het financieringsgedrag van de gemeente. In het kader van de Wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) zijn regels vastgesteld, die van kracht zijn voor het beheersen van financiële risico's op aangetrokken en uitgezette middelen. De Wet FIDO is een raamwerk die de risico's in het financieringsbeleid van de gemeente binnen de perken moet houden en tegelijkertijd flexibiliteit en transparantie in de financieringsstructuur mogelijk maakt. De Wet FIDO is voor onze gemeente nader uitgewerkt in het "Financieringsstatuut gemeente Steenwijkerland".
De gemeenteraad heeft het statuut in haar raadsvergadering van 21 juni 2011 vastgesteld. Een gevolg hiervan is dat de kaders met betrekking tot het beheren en beheersen van de geldstromen zijn vastgesteld.
Verder geeft de financieringsparagraaf informatie over algemene ontwikkelingen en concrete beleidsplannen van het risicobeheer, de gemeentefinanciering en het kasbeheer.

De gemeente Steenwijkerland streeft er naar om zorgvuldig (doeltreffend en doelmatig) omgaat met de beschikbare financiële middelen. Daarom wordt gestreefd dat benodigde leningen tegen zo laag mogelijke kosten worden aangetrokken, waardoor de renterisico's kunnen worden beheerst. Bij het afsluiten van leningen wordt rekening gehouden met de bestaande leningenportefeuille, maar ook met de rentevisie en de renterisiconorm. Wel wordt opgemerkt dat het aantrekken van gelden, alsmede de hoogte van het bedrag, afhankelijk zijn van de inkomende en uitgaande geldstromen bij de gemeente.

Risicobeheer
Een kernonderdeel van de financieringsparagraaf is het risicoprofiel. In dit verband worden onder risico verstaan:

- Renterisico's;
- Koersrisico's
- Kredietrisico's;
- (intern(liquiditeitsrisico's en
- Valutarisico's.

Bij onze leningenportefeuille loopt de gemeente een risico in verband met renteherziening en een risico in verband met herfinanciering. In 2016 zijn er geen leningen vervroegd afgelost.
Verder hebben we in 2016 in beperkte mate te maken gehad met zgn. kredietrisico's. Dit zijn risico's die zich kunnen voordoen bij het verstrekken van leningen aan onder andere publieke instellingen. De totale omvang van deze leningen bedroeg op 1 januari 2016 afgerond € 16,4 miljoen. Per 31 december 2016 bedroeg de restantschuld afgerond € 13,8 miljoen.

Renterisiconorm
Het doel van de renterisiconorm is om tot een zodanig opbouw van de leningenportefeuille te komen dat het renterisico door renteaanpassing en herfinanciering in voldoende mate worden beperkt. Als de leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, zal ook het renterisico over de vaste schuld gelijkmatig in de tijd zijn gespreid. Als bovengrens wordt een bedrag van 20% van het begrotingstotaal per 1 januari 2016 gehanteerd. Indien de jaarlijks te herfinancieren bedragen onder de norm blijven is er sprake van een beheerste en overzienbare situatie. Zoals uit onderstaande tabel blijkt bedraagt de ruimte onder de risiconorm in 2016 bijna € 17 miljoen te zijn.

bedragen x € 1.000

Renterisico	Rekening 2016	Rekening 2015
Renterisico vaste schulden		
Renteherziening o/g	2.885	-
Betaalde aflossingen	5.241	5.663
Renterisico vaste schulden	**8.126**	**5.663**
Toegestane renterisiconorm		
Omvang begroting 2016 (=grondslag)	124.815	117.822
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20,0%	20,0%
Toegestane renterisiconorm	**24.963**	**23.564**
Toets renterisiconorm		
Ruimte onder renterisiconorm	**16.837**	**17.901**
Overschrijding renterisiconorm		

Kasgeldlimiet
Ieder kwartaal wordt een opgave gedaan aan het CBS via informatieverstrekking derden (Iv3). Hieruit kunnen gegevens worden gehaald met betrekking tot de gemiddelde netto vlottende schuld. Dit bedrag mag de kasgeldlimiet –dit is de maximaal toegestane netto vlottende schuld- niet overschrijden. Het percentage voor de kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal, zijnde afgerond € 125 miljoen. Het bedrag van de kasgeldlimiet bedraagt afgerond € 10,6 miljoen.

bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Netto vlottende schuld				
Omvang vlottende schulden	10.010	10.492	2.277	1.428
Omvang vlottende middelen	509	1.154	431	400
Netto vlottende schuld	**9.501**	**9.338**	**1.846**	**1.028**
Toegestane kasgeldlimiet				
Omvang begroting 2016 (=grondslag)	124.815	124.815	124.815	124.815
Kasgeldlimiet (in % van de grondslag)	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	**10.609**	**10.609**	**10.609**	**10.609**
Toets kasgeldlimiet				
Ruimte onder kasgeldlimiet	**1.108**	**1.271**	**8.763**	**9.581**
Overschrijding kasgeldlimiet				

Zoals u ziet is de kasgeldlimiet niet overschreden. Bij overschrijding zal de toezichthouder indien de overschrijding meer dan twee kwartalen voortduurt ons “verplichten” een langlopende geldlening af te sluiten.

Koersrisico
In 2016 heeft de gemeente geen overtollige middelen uitgezet.

Kasbeheer
Het kasbeheer bestaat uit het saldo- en liquiditeitenbeheer en het beheer van de geldstromen van de debiteuren en crediteuren. Dagelijks wordt erop toegezien dat de liquiditeitspositie van voldoende omvang is om te garanderen dat de verplichtingen tijdig worden nagekomen. Het betalingsverkeer wordt elektronisch uitgevoerd door de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Naast een rekening bij de BNG heeft de gemeente nog een betaalrekening bij de Rabobank. In verband met een effectief saldobeheer en ter voorkoming van extra rentelasten worden positieve saldo regelmatig van deze rekening gestort naar de betaalrekening van de BNG.

Toegestane instrumenten bij het aantrekken van kortlopende middelen zijn daggeld, kasgeldleningen en kredietlimiet op rekeningcourantrekening. Voordat middelen worden aangetrokken met een looptijd korter dan 1 jaar, maar langer dan een maand, moet bij minimaal twee instellingen een offerte worden gevraagd. Kasgeldleningen met een looptijd korter dan een maand worden uit praktische overwegingen meestal afgesloten bij de huisbankier (BNG).
Het kasbeheer bestaat naast het liquiditeitenbeheer uit het beheer van de geldstromen van de debiteuren en crediteuren. De wettelijke betaaltermijn voor inkomende facturen bedraagt 28 dagen na dagtekening van de factuur, tenzij er redenen zijn om hiervan af te wijken.

Het debiteurenbeheer omvat het zorg dragen voor een tijdige ontvangst van betalingen. De betaaltermijn van uitgaande facturen bedraagt standaard 30 dagen na dagtekening van de factuur, tenzij anders is aangegeven.

De inning van belastingdebiteuren geschiedt zoveel mogelijk door middel van automatische incasso. Gemiddeld maakt 60% van de belastingdebiteuren gebruik hiervan. In 2015 was dit eveneens 60%. Verder komt het nog steeds voor dat er automatische incasso’s worden ingetrokken wegens onvoldoende saldo op de rekeningen van de belastingdebiteuren.

Financieringspositie
Net als in het bedrijfsleven is het bij de gemeente belangrijk om te weten of zij haar kortlopende en langlopende verplichtingen na kan komen. Hierbij wordt gekeken naar de stand van de investeringen enerzijds en de aanwezige financieringsmiddelen anderzijds. Als de boekwaarde van de investeringen groter is dan de aanwezige financieringsmiddelen, is er sprake van een financieringstekort. Van een financieringsoverschot is sprake als er minder is geïnvesteerd dan de aanwezige financieringsmiddelen. De gemeente beschikt over de volgende financieringsmiddelen: algemene en bestemmingsreserves, voorzieningen en langlopende leningen.

bedragen x € 1.000

Financieringsbehoefte	Begroting 01-01-2016	Rekening 01-01-2016	Rekening 31-12-2016	Verschil
Boekwaarde				
Boekwaarde vaste activa incl. voorraden	119.039	117.448	113.329	- 4.119
Boekwaarde leningen u/g	16.399	18.645	16.411	- 2.233
Totaal boekwaarde	**135.438**	**136.092**	**129.741**	**- 6.352**
Aanwezige financieringsmiddelen				
Eigen vermogen				
Reserves	40.140	51.484	51.115	- 369
Resultaat boekjaar		5.528	4.042	- 1.485
Totaal eigen vermogen	**40.140**	**57.011**	**55.157**	**- 1.854**
Vreemd vermogen				
Voorzieningen	3.401	5.398	6.633	1.236
Langlopende leningen	65.674	71.739	66.498	- 5.241
Totaal vreemd vermogen	**69.075**	**77.136**	**73.131**	**- 4.005**
Totaal financieringsmiddelen	**109.215**	**134.148**	**128.288**	**- 5.860**
Financieringstekort (-/-) c.q. overschot (+/+)	**- 26.223**	**- 1.945**	**- 1.452**	**492**

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt is het financieringstekort met € 492.000 afgenomen. Deze afname wordt voornamelijk veroorzaakt door het hebben van regelmatig positieve saldi op onze rekeningcourantrekening bij de BNG Bank. Verder zijn er diverse investeringen gerealiseerd zoals renovaties sportaccommodaties in Belt-Schutsloot, Kuinre en Wanneperveen, riolering in Blankenham, Blokzijl en Vollenhove, uitbreiding aantal starterleningen, aankoop locatie Hoofdstraat 6-8 in Oldemarkt en overdracht recht van erfpacht van de Meenthe. Verder zijn er investeringen gedaan op het gebied van automatisering (o.a. bladeservers, inrichting 80 werkplekken, ontwikkeling kritische applicaties, klantenzuil frontoffice met pinautomaten en firewall). Daarnaast zijn bij de afdeling Openbare Werken de volgende machines/apparaten aangeschaft een snipperaar, Rioned, New Holland trekker, blackbox, zoutstrooier, aanhangkar, hogere auto en bedrijfsauto's.
Het financieringstekort in de begroting is vele malen hoger omdat hierbij rekening wordt gehouden met de realisatie van alle in uitvoering genomen investeringen.

3.5 Bedrijfsvoering

In het bestuursprogramma Financiën en bedrijfsvoering is aangegeven dat het jaar 2016 in het teken stond van de verdere uitvoering van het concernplan dat is vastgesteld op basis van de Toekomstagenda voor de organisatie met de thema's Dienstverlening, Participatie, Interne organisatie en Samenwerking. Onderstaand wordt nader ingezoomd op deze vier thema's en de realisatie 2016.

Dienstverlening
In 2015 is de visie op dienstverlening vastgesteld. Het jaar 2016 stond voor dienstverlening in het teken van 'spreken met één stem', een van de onderdelen uit die visie. Met teamleiders, aanjagers en medewerkers zijn we op zoek gegaan naar goede voorbeelden uit de praktijk, om met elkaar vast te stellen wat 'één stem' betekent en om te leren van elkaar. 'Met één stem' hebben we ook gesproken over de nieuwe Omgevingswet in relatie tot dienstverlening en participatie. Dit heeft geresulteerd in een verkenningsrapportage. We zijn gestart met het in kaart te brengen van de klantbeleving door in gesprek te gaan met onze inwoners en ondernemers. In kaart is gebracht hoe inwoners en ondernemers onze dienstverlening ervaren en hoe we dit kunnen verbeteren. We hebben een aantal processen bekeken door de ogen van de inwoner en ondernemer, zoals het aanvragen van een reisdocument en de vestiging van een bedrijf aan huis. De Dag van de Dienstverlening, een dag over alles wat met dienstverlening te maken heeft, is door het Aanjaagteam dienstverlening in 2016 georganiseerd om de organisatie bewust te maken van goede dienstverlening. Sprekers van buiten de organisatie zijn met ons in gesprek gegaan over hun (manier van) dienstverlening en hebben ons daarmee een (interactieve) spiegel voor gehouden. 211 medewerkers namen deel aan de Dag van de Dienstverlening.

Participatie
Doelstelling binnen dit thema is het meer betrekken van inwoners bij plannen, activiteiten en voorzieningen en inwoners de ruimte te geven voor eigen initiatieven. Geslaagde projecten in dit kader waren in 2016 onder andere de herinrichting van de wijk De Torenlanden in Steenwijk, de verfraaiing van de dorpsentree in Sint Jansklooster en de aanpak van de Oldemarktseweg in Steenwijkerwold. Intern is een organisatiebrede werkgroep, onder de naam De Werkplaats, nadrukkelijk met dit onderwerp aan de slag. Deze werkgroep brengt op diverse manieren het betrekken van inwoners intern onder de aandacht met workshops, participatietours en meedenk-sessies. Naast veel aandacht voor gedrag en houding en concrete (inwoners)projecten zijn in 2016 onderwerpen als het "over grenzen denken" (Koloniën van Weldadigheid), taal/dialect, Big data, inwonersonderzoeken en overleg met Plaatselijk Belangen specifiek in de spotlight gezet.

Samenwerking
Het vergroten van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid en het zo mogelijk verlagen van kosten zijn bij samenwerking onze uitgangspunten. We boeken daarin steeds meer resultaten. We werken op verschillende onderdelen volop samen, met diverse gemeenten in de regio. Zo hebben we met Westerveld, Meppel, Zwartewaterland en Staphorst beleid ontwikkeld voor de Participatiewet. Met deze partners (excl. Zwartewaterland) pakken we ook samen de werkgeversdienstverlening op. Daarnaast is er natuurlijk de samenwerking in ruimer verband in de BVO Jeugd, de Veiligheidsregio en in de gemeenschappelijke regeling die inmiddels "staat" voor de RUD IJsselland. Met Zwartewaterland en Staphorst werken we samen in het beheer van de openbare ruimte (ingenieursdiensten) en op het gebied inkoop (met ingang van 1 januari 2017 in de vorm van een gezamenlijke inkoopadviesfunctie voor alle vragen over inkoop en aanbestedingen en begeleiding van grote aanbestedingen). Medio januari 2017 is gestart met het gezamenlijke klantcontactcentrum: telefonische vragen van inwoners en ondernemers uit Zwartewaterland worden nu zoveel mogelijk in het 1e contact beantwoord door het KCC van Steenwijkerland. Ten slotte is in 2016 in regionaal verband samenwerking opgepakt op het gebied van interne controle.

Interne organisatie

We zijn een lerende organisatie die zich richt op wendbaarheid en verbinding. Een organisatie waar met plezier gewerkt wordt, in goede arbeidsomstandigheden.

Evenwichtige leeftijdsopbouw

We constateren dat de organisatie aan het vergrijzen is. Daarom hebben we het 'Generatiepact' ingevoerd. Hiermee biedt de gemeente medewerkers van 60 jaar en ouder de mogelijkheid om minder te werken met gedeeltelijk behoud van salaris. De loonkosten die bespaard worden door het generatiepact zijn in 2016 ingezet om jongeren aan te nemen. We zijn gestart met een traineetraject van 5 - nieuw geworven - jongeren onder de 27 jaar.

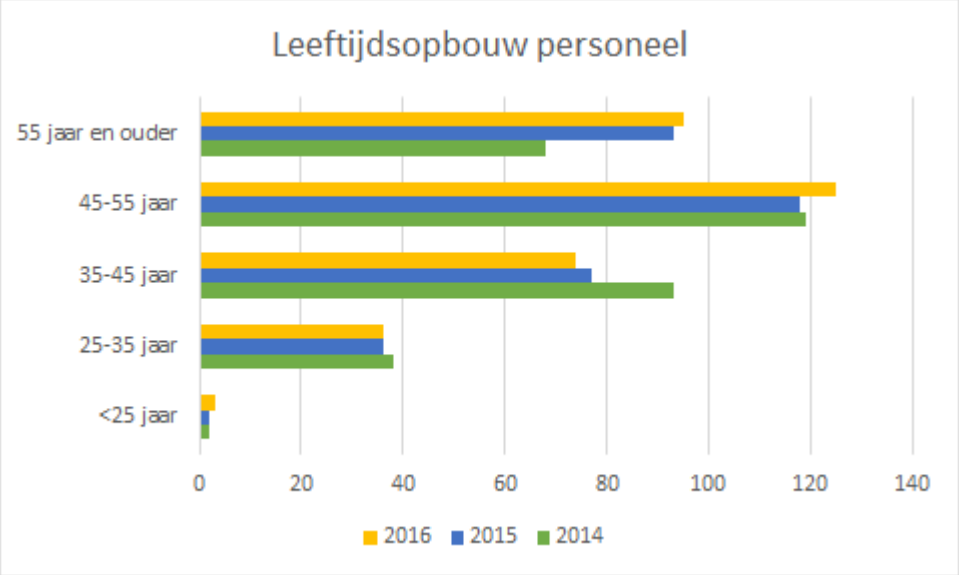

Opleidingen

Wij willen een professionele organisatie zijn. Daarom geven we medewerkers de ruimte om talenten te ontwikkelen en ambities te verwezenlijken. Wij bevorderen scholing en ontwikkeling zodat zowel de medewerkers als de organisatie voorbereid zijn op ontwikkelingen en nieuwe eisen. Naast de reguliere opleiding en vorming voor medewerkers, hebben wij een eigen concernopleidingsprogramma, dat is afgestemd op de thema`s van de Toekomstagenda. Het accent van de trainingen ligt op de benodigde vaardigheden, gedrags- en houdingsaspecten die horen bij de nieuwe rol en positie van onze gemeentelijke organisatie. In 2016 hebben 187 medewerkers één of meerdere van deze concerntrainingen gevolgd, naast andere cursussen en vakopleidingen.

Mobiliteit

Een belangrijk onderwerp voor ons als lerende organisatie die zich richt op wendbaarheid en verbinding is mobiliteit. We bieden medewerkers kansen voor mobiliteit en om door te groeien. Een nieuwe plek betekent voor velen ook een nieuwe inspirerende uitdaging. Soms op heel verrassende en onverwachte wijze. Intern maken wij gebruik van een mobiliteitspool. Een medewerker die deel uitmaakt van deze pool, krijgt een vacature als eerste te zien. Daarnaast werken we samen met 18 overheidsorganisaties in de Talentenregio. Als er een vacature is bij een van de aangesloten organisaties, dan wordt deze eerst via de interne vacaturemarkt van Talentenregio aangeboden. In 2016 zijn er 21 medewerkers die deels dan wel geheel gedetacheerd zijn bij een andere organisatie. We blijven het instrument mobiliteit hanteren en verder uitbouwen. Wat gestart is als project is inmiddels ingebed in de organisatie.

Kansen voor mensen met een beperking

De gemeentelijke organisatie doet veel op het gebied van het bieden van werk aan mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. Als gemeente investeren wij op allerlei manieren in werk voor mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt. Uiteraard in de eerste plaats via de NoordWestGroep (NWG), onze eigen gemeentelijke N.V.. Maar ook op andere wijze, zoals bijvoorbeeld door het aanbieden van werkervaringsplaatsen aan mensen met een uitkering, of dat nu Wajongers zijn of mensen die uit de ziektewet of bijstand komen of mensen die langdurig werkloos zijn. Met de werkervaring die ze opdoen, worden hun kansen op een baan vergroot.

Er is sprake van een intensieve samenwerking met de Intergemeentelijke Sociale dienst/ NoordWestGroep (IGSD/NWG). Zowel wat betreft de invulling van werkervaringsplaatsen als het gunnen van werk aan de NWG. Zo is in 2016 alleen al voor groenonderhoudswerkzaamheden gezorgd voor ca 72 fte aan arbeidsplaatsen bij de NWG. Dit vertegenwoordigt een waarde van

ca. € 1,3 miljoen (32% van de totale jaaromzet NWG).

3.6 Verbonden partijen

Op 9 februari 2016 heeft de raad de nota "Verbonden partijen" vastgesteld. Het proces van deelnemingen is echter een dynamisch gebeuren. Regelmatig moet deze nota dan ook worden herzien. Hieronder treft u de belangrijkste resultaten en wijzigingen aan welke binnen de kaders van de reeds vastgestelde nota passen.
Bij de begroting is al aangegeven welke voornemens de gemeente had met haar aandelenbezit, namelijk het streven naar een zo hoog mogelijk rendement in de vorm van dividend.
De visie van ons certificatenbezit bij Dataland moet leiden tot het op korte termijn verlagen van de lastendruk bij verzoeken om gebouwgegevens en het verbeteren van de kwaliteit van de eigen vastgoedgegevens.
Landelijke, regionale of plaatselijke ontwikkelingen hebben in 2016 geen aanleiding gegeven bovengenoemde standpunten los te laten en over te gaan tot vervreemding. Wel is een besluit genomen om de eeuwigdurende achtergestelde leningen van Enexis, de zogenaamde Edon leningen, om te zetten in aandelen. Eén en ander is eind 2016 geëffectueerd.
Afhankelijk van de mate van verbondenheid (bijv. geplaatst aandelenkapitaal) zijn wij in staat om invloed op het beleid van de betreffende verbonden partij uit te oefenen. De genoemde verbonden partijen kennen hun eigen risicopositie. Daar waar sprake is van een aanzienlijk, niet afgedekt, risico wordt dit meegenomen bij de paragraaf weerstandsvermogen.
Inmiddels zijn van de BNG, Enexis en Vitens de jaarresultaten over 2016 bekend. In de eerstkomende aandeelhoudersvergaderingen van 2017 zullen deze stukken worden vastgesteld. Van deze verbonden partijen zullen dan ook de laatst bekende cijfers worden meegenomen. Bij de overige verbonden partijen moeten de jaarstukken over 2016 nog worden ontvangen. Daarom zijn bij het onderdeel vermogenspositie en resultaat de gegevens over 2015 vermeld.
De bijlage is conform het raadsvoorstel van 9 februari 2016 opgesteld en worden in de volgende categorieën gepresenteerd (zie ook paragraaf 3.2):

- vennootschappen en coöperaties
- stichtingen en verenigingen
- gemeenschappelijke regelingen en

De 4e categorie, de "overige verbonden partijen" is momenteel niet voorradig.

1. Vennootschappen en coöperaties

1.1. BNG

Verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten N.V.
Activiteiten	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven te voorzien in kredietverlening aan decentrale overheden en in kredietverlening onder garantie van overheden.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente op een zo goedkoop mogelijke manier kan lenen om de rentekosten zo laag mogelijk te houden. Ook zijn de financiële zekerheden en stabiliteit van maatschappelijk belang.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Nederlandse overheden (50% rijk, 50% gemeenten, provincies en waterschappen)
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 129.675 aandelen à € 2,50. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 0,24%
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Brus

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Dividend (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	165	3.430	127.721	24%	283
2014	74	3.582	149.891	24%	126
2015	132	4.163 (**)	145.317	27%	226
2016 (*)	212	4.486(**)	149.514	32%	365

(*) verwacht
(**) incl. hybride kapitaal

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2016 in 2017 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	De kosten voor toezicht, informatietechnologie en personeel blijven een stijgende lijn vertonen. Grote inspanningen blijven nodig om te kunnen voldoen aan de snel veranderende wet- en regelgeving en de uitgebreide rapportagevereisten die hieruit voortvloeien. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de te verwachten nettowinst over 2017.
Risico's	Beperkt, tot deelname aandelenkapitaal. Financiers hebben vertrouwen in de bank dat het risico van kredietverlening aan de BNG bank beperkt is, gezien het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat.

1.2. Enexis

Verbonden partij	Enexis Holding N.V.
Activiteiten	Enexis is verantwoordelijk voor: - Distribueren en transporteren van energie. - Het in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie en transportnetten in relatie tot energie. - Het ontplooien van andere operationele en ondersteunende activiteiten mits deze binnen de wettelijke grenzen vallen.
Inhoudelijk belang	Om de consument te beschermen tegen een monopolist is wettelijk bepaald dat netbeheerders in publieke handen moeten blijven.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering

Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 290.983 aandelen à € 1. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 0,20%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Brus

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Dividend (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	232	3.370	2.554	53,8%	239.1
2014	258	3.517	2.593	54,8%	265,5
2015	217	3.608	2.531	51,0%	223,1
2016 (*)	201	3.704	2.608	50,9%	207

(*) werkelijk

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2016 in 2017 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	De zgn. Edon-leningen zijn eind december omgezet in aandelen. Hierdoor is het aandelenvermogen met 13.029 stuks uitgebreid. Over 2016 is nog wel de rente-ontvangst ad € 36.756,-- ontvangen. In de aandeelhoudersvergadering van april 2017 zal Enexis, haar nieuwe strategie vast stellen.
Risico's	De afgelopen jaren zijn de financiële prestaties stabiel geweest. Conclusie is dat Enexis een financieel gezond bedrijf is. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de "Vordering op Enexis Vennootschap" levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders.

1.3. Rendo Holding N.V.

Verbonden partij	Rendo Holding N.V.
Activiteiten	Rendo houdt zich als regionale netbeheerder van elektriciteit- en gasnetten primair bezig met het ontwerp, de bouw en het beheer van energienetwerken. Daarnaast houdt zij zich bezig met activiteiten gericht op onderhoud, verhuur en verkoop van energieverbruikstoestellen en adviseert of participeert o.a. in duurzaamheids- en innovatieprojecten op gebied van energie.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat er een betrouwbare, betaalbare en schone energievoorziening is op de korte en lange termijn. De wet verplicht een splitsing van gasbedrijven in een leverings- en productiedeel, waarbij het leveringsdeel in publieke handen moet blijven. Het publiek belang kan het best behartigd worden in een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Gemeenten Hoogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 198 aandelen à € 453,78. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 19,98%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Brus

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Dividend (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	1.998	57	86	40%	13,5
2014	1.498	58	77	40%	10,4

2015	1.498	61	76	45%	11,0
2016 (*)	1.498	62	72		

(*) verwacht

Ontwikkelingen	In de komende periode gaan de wettelijk gemaximeerde tarieven omlaag. Dit is een stimulans voor de Rendo om kosten te besparen. De komende jaren houdt Rendo rekening met een dividenduitkering van € 7,5 miljoen.
Risico's	N.V. Rendo Holding bestaat uit Rendo Netwerken. Rendo Netwerken beheert en onderhoudt het gas- en elektriciteitsnetwerk. Gezien de aard van de activiteiten is Rendo Netwerken een vrij stabiele vennootschap. Bij een eventuele overname in verband met sectorordening vervalt het dividend. De opbrengst is naar verwachting (aanzienlijk) lager dan de huidige dividendopbrengst.

1.4. Vitens N.V.

Verbonden partij	Vitens N.V.
Activiteiten	Het doel van Vitens is een betrouwbare en onafhankelijke watervoorziening tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.
Inhoudelijk belang	Het is wettelijk vastgelegd dat de aandelen van waterbedrijven alleen in publieke handen mogen zijn, omdat de drinkwatervoorziening een publiek belang is. Het belang wordt het beste verwezenlijkt door middel van een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Provincies Overijssel, Utrecht, Flevoland, Gelderland, Drenthe en Friesland en gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 60.227 aandelen á € 56,50. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 1,042%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Brus

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Dividend (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	164	438,3	1.273,5	25,6%	39,3
2014	174	421,2	1.292,5	24,6%	42,1
2015	231	471,7	1.242,7	27,5%	55,4
2016 (*)	202	489,1	1.249,2	28,1%	48,5

(*) werkelijk

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2016 in 2017 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	Vitens werkt aan een verbeterde dienstverlening aan klanten, een grotere waardering voor het product en een goede bescherming van de drinkwaterbronnen. Verder werkt het bedrijf onder meer aan de implementatie van de nieuwe Omgevingswet. Eind november 2016 heeft de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILG) de "prestatievergelijking drinkwaterbedrijven 2015" opgeleverd. In deze driejaarlijkse prestatievergelijking worden de prestaties van de drinkwaterbedrijven onderling vergeleken. Het doel hiervan is de prestaties van de sectoren te verbeteren, de doelmatigheid te bevorderen en de transparatie te vergroten. Binnen zes maanden nadat de rapportage is uitgebracht maken de drinkwaterbedrijven hun voornemens om de prestaties te verbeteren aan de minister bekend, evenals de termijn waarbinnen ze dat zullen doen. Eén en ander is verwoord in het verbeterplan. Naast de eis van kostendekkendheid op totaalniveau moeten de tarieven op individueel niveau in ieder geval in redelijke verhouding staan tot de kosten. Een wijziging van de tarieven heeft effect op de tarieven die klanten in rekening worden gebracht. Het jaar 2018 is een goed

	moment om een wijziging door te voeren, aangezien de tarieven voor 2018 op totaal niveau een significante daling laten zien. De verwachting is dat het uit te keren dividend voor de periode 2017-2019 zal dalen. Dit wordt veroorzaakt door een daling van het verwachte jaarlijkse resultaat. Inmiddels is de WACC (maximaal te behalen rendement) voor de jaren 2016 en 2017 vastgesteld op 4,2% (2014 en 2015: 4,8%). Daarnaast is de verwachting dat de WACC voor de jaren 2018 en 2019 nog verder zal dalen als gevolg van de lage langlopende marktrente.
Risico's	De deelneming brengt voor de gemeente een gering risico met zich mee. Vitens opereert maar zeer beperkt in een concurrerende omgeving, de marktrisico's zin daarom beperkt. De operationele risico's zijn niet klein omdat het product moet voldoen aan hoge kwaliteitseisen.

1.5. Rova N.V.

Verbonden partij	Rova N.V.
Activiteiten	Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van afvalzorgplicht van gemeenten.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat de gemeente de afvalverwerking tegen de zo laag mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert. Het publiek belang kan behartigd worden door middel van een publieksrechtelijk deelname op basis van de Wgr.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Afvalverwijdering Utrecht, gemeenten in West Overijssel, Amersfoort, Meppel, Apeldoorn, Oost-Gelre, Twenterand, Urk, Aalten, Olst-Wijhe, Winterswijk en Westerveld.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 579 aandelen á € 113,45. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 8,24%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Brus

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Dividend (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	406(*)	22,1	32	27,5%	5,4
2014	281	23,6	31	30,2%	5,7
2015	324	25,8	31	31,5%	6,8
2016 (*)	270	30	28		4,3

(*) verwacht

Opgemerkt wordt dat de dividenduitkeringen pas worden uitgekeerd in het jaar daarop. Zo zal de dividenduitkering over 2016 in 2017 worden ontvangen.

Ontwikkelingen	De behaalde resultaten in de transitie van afval naar grondstoffen (omgekeerd inzamelen) en de implementatie van de BOR-dienstverlening zijn positief te noemen. De Rova zal zich hierop blijven inzetten. Verder wordt gezocht door het uitbreiden van samenwerking met gemeenten, bijvoorbeeld op het terrein van beheer openbare ruimte en groenbeheer en is Rova actief rondom de implementatie van de participatiewet (bijvoorbeeld door het bieden van leerwerktrajecten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt).
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal.

1.6. Wadinko N.V.

Verbonden partij	Wadinko N.V.
Activiteiten	Het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken en het bevorderen van de werkgelegenheid in de provincie, één en ander in de ruimste zin van het woord.
Inhoudelijk belang	Wadinko heeft tot doel het creëren van werkgelegenheid door middel van het stimuleren van bedrijvigheid. Dit is van maatschappelijk belang, maar strikt genomen geen publiek belang omdat het een normale economische activiteit betreft. Er zijn concurrerende particuliere initiatieven die met vergelijkbare participaties hetzelfde doel bereiken. Het is daarmee niet optimaal om als gemeente in een privaatrechtelijke partij te participeren.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en 20 gemeenten in Overijssel plus gemeenten Meppel, Noordoostpolder, Urk en Westerveld.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 130 aandelen á € 100. Het aandeel in het totale aandelenvermogen is 5%.
Vertegenwoordiger	Algemene vergadering aandeelhouders: wethouder Brus

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Dividend (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	65	54	n.v.t.		1,6
2014	65	60	n.v.t.		7,4
2015	65	65	n.v.t.		6,0
2016 (*)	65	63	n.v.t.		2,4

(*) verwacht

Ontwikkelingen	Het beleid voor de komende zal worden voortgezet met als doelstelling: - 5.000 arbeidsplaatsen in 2021 bij Wadinko participaties en - gemiddeld 4% rendement op eigen vermogen.
Risico's	Verbonden met de taken van Wadinko zijn er ondernemingsrisico's. De participatiemaatschappij zorgt dat zij invloed uitoefent op de ondernemingen waarin zij participeert via een Raad van Commissarissen of een aandeelhoudersovereenkomst. Het is echter niet te zeggen welke risico's Wadinko precies loopt met betrekking tot de aangegane participaties. De afgelopen jaren is een positief financieel resultaat gedraaid. Dit wil echter niet zeggen dat het bedrijf financieel gezond blijft, vanwege de afhankelijkheid van de financiële posities van de participerende partijen. Vooralsnog is het eigen vermogen (liquide middelen) hoog genoeg om risico's op te vangen.

1.7. Noordwestgroep N.V.

Verbonden partij	Noordwestgroep N.V.
Activiteiten	Het doel van de vennootschap is op sociaal-economisch verantwoorde wijze inwoners van de gemeente Steenwijkerland met een grote afstand tot de arbeidsmarkt toe te leiden naar betaalde arbeid.
Inhoudelijk belang	Het publiek belang, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking aan het arbeidsproces laten deelnemen, is wettelijk gezien een taak van de gemeente en wordt verwezenlijkt via de Noordwestgroep N.V.

Bestuursprogramma	Steenwijker***landers*** zijn actief
Deelnemende partijen	Gemeente Steenwijkerland
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit thans 100% van de uitgegeven aandelen, zijnde 1.200 à € 453,78 per aandeel.
Vertegenwoordiger	Wethouder Dedden

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Bijdrage (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	0,4				
2014	0,5	1,0	2,4	0	0
2015	0,3	1,0	2,4	0,31	0
2016 (*)	0,7	1,0	2,4	0,35	0

(*) verwacht

Ontwikkelingen	Voor de komende jaren wordt geen rekening gehouden met een dividenduitkering. Wel wordt rekening gehouden met een te betalen bijdrage van € 220.000 in 2015 oplopend tot € 745.000 in 2018. Op termijn zal de sociale werkvoorziening worden teruggebracht tot 30% van het huidige budget. Alleen voor personen die zijn aangewezen op beschut werken zal dan nog een vergoeding worden ontvangen.
Risico's	De jaarlijkse verlaging van de rijkssubsidie betekent een financieel risico voor de gemeente, zeker als Noordwestgroep hier geen nieuwe inkomsten tegenover zet.

1.8. Vennootschappen na verkoop Essent

In 2009 werd het productie- en leveringsdeel van Essent verkocht aan RWE. Bij de verkoop is een aantal tijdelijke B.V.'s opgericht om de belangen van de aandeelhouders te behartigen. In 2016 zullen CBL Vennootschap B.V., Verkoop Vennootschap B.V. en Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. naar verwachting worden opgeheven.

Verbonden partij	Vordering op Enexis B.V.
Activiteiten en inhoudelijk belang	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. Enexis beschikte over onvoldoende contante middelen om de koopprijs te kunnen betalen. Dit bedrag is omgezet in een lening van de aandeelhouders van Essent. De B.V. is in het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 4.062 aandelen, zijnde een aandeel in het totaal aandelenvermogen van 0,20%. De gemeente heeft nog 2 leningen uitstaan: - Lening C, einddatum 30/9/2016, rente 4,65% € 970.000 - Lening D, einddatum 30/9/2019, rente 7,20% € 680.000
Vertegenwoordiger	Wethouder Brus

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Rente-inkomsten (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)

2013	134				
2014	94				
2015	94	0,045	860		
2016	90	0,025	355		-0,02

Ontwikkelingen	Lening C is in 2016 vervroegd afgelost. Lening D mag niet vervroegd worden afgelost. In verband met aflossing van de zgn. EDON-leningen ontvangt de gemeente over een bedrag van € 30.466 de rentevergoeding. Verder is het aandelenvermogen met 174 stuks toegenomen. In verband met liquidatie van de Verkoop Vennootschap B.V. is in 2016 een finale agio uitkering ontvangen van € 161.528. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag afgerond $ 19,1 mln. is door JP Morgan in de verhouding 50%-50% uitbetaald aan RWE en aan de vennootschap. Het restant bedrag is onder inhouding van $ 1 mln. en 15% dividendbelasting naar rato van het belang in CBL Vennootschap B.V. uitbetaald aan de aandeelhouders. In 2016 is een finale dividenduitkering uit het Escrow Fonds van € 14.969 ontvangen. Verder is er een bedrag van $ 1 mln. aangehouden voor eventuele nakomende advies- en afwikkelingskosten. De verwachting is dat dit bedrag medio 2017 nog grotendeels vrijvalt en uitgekeerd kan worden aan de aandeelhouders. Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap B.V. tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten € 29.768.308,-. Het restbedrag in het General Escrow Fonds van € 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan Verkoop Vennootschap B.V. Dit bedrag is vervolgens aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in Verkoop Vennootschap B.V. uitbetaald. In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders van Attero een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst, zijnde € 13,5 miljoen, door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat op deze rekening wordt aangehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Waterland heeft op 22 mei 2015 een claim van ten minste € 9,5 miljoen ingediend bij de CSV Amsterdam B.V. Vanwege die claim, diende - conform de afspraken vastgelegd in de koopovereenkomst - het gehele in escrow geplaatste bedrag ter beschikking te blijven ter afwikkeling van deze claim. De contractuele beoogde verlaging per 27 mei 2015 van het escrow bedrag (lees: betaling door de notaris van € 9,5 miljoen aan de CSV Amsterdam B.V. en daarmee aan de verkopende aandeelhouders) heeft daarom niet plaatsgevonden. In juni 2016 is een compromis bereikt tussen Waterland en de vennootschap voor een bedrag van € 5.464.217 over de belastingclaims tot en met de periode waarin Attero integraal onderdeel, als Essent Milieu, uitmaakte van de Essent-organisatie. Het bedrag is betaald uit het escrow fonds van € 13,5 miljoen. Daarnaast is door Attero een bedrag betaald aan de vennootschap van EUR 3.406.063 voor de (eventuele) belastingteruggaven over deze periode. Het bedrag is toegevoegd aan de overige reserves van de vennootschap. De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kan worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. De diverse vennootschappen moeten nog in stand worden gehouden tot en met 2019 in verband met een aantal juridische overeenkomsten, die in het verleden zijn afgesloten.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000,--).

2. Stichtingen en verenigingen

2.1. Stichting Dataland

Verbonden partij	Stichting administratiekantoor Dataland
Activiteiten	Dataland verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijke vastgoed, GEO- en WOZ-informatie voor publieke en private afnemers in Nederland.
Inhoudelijk belang	Deelname is een vorm van samenwerking tussen gemeenten ter behartiging van het openbaar belang en met als resultaat efficiëntie en kennisvoordelen op het gebied van toegankelijkheid van overheidsinformatie. Dankzij de samenwerking met deelnemende gemeenten, vele afnemers en andere betrokkenen bij de overheidsinformatievoorziening is Dataland uitgegroeid tot het landelijke kennis- en dataknooppunt voor vastgoed, geo- en WOZ gerelateerde gemeentelijke gegevens.
Bestuursprogramma	Steenwijkerl***anders*** voelen zich welkom
Deelnemende partijen	Diverse Nederlandse gemeenten
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 22.640 certificaten à € 0,10 per certificaat. Participatie geschiedt door de eenmalige aankoop van certificaten naar rato van het aantal gebouwen in de gemeente. Hiermee krijgt de gemeente zeggenschap over het beleid van Dataland.
Vertegenwoordiger	De gemeente is als participant vertegenwoordigd in de certificaathoudersvergadering.

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Bijdrage (*1.000) (*)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	0,0	0,5	0,6		
2014	0,4	0,8	0,6		0,3
2015	0,3				
2016	0,2				

(*) vergoeding voor gemeente als verstrekker van gegevens

Ontwikkelingen	Jaarlijks wordt een (zeer geringe) vergoeding aan deelnemende gemeenten uitgekeerd voor het leveren van de gemeentelijke gegevens. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan de certificaathoudende gemeenten uitgekeerd.
Risico's	Dataland is een stichting zonder winstoogmerk. Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in de certificaten geïnvesteerde bedrag.

2.2. Stichting GovUnited

Verbonden partij	Stichting GovUnited
Activiteiten	Door expertise en slagkracht van afzonderlijke gemeenten te bundelen en samen te werken werkt GovUnited aan de ambities van de e-overheid.
Inhoudelijk belang	Doelstelling is door samenwerking met andere gemeenten lagere ICT-kosten te realiseren.
Bestuursprogramma	Financiën en bedrijfsvoering
Deelnemende partijen	Gemeenten Aa en Hunze, Berkelland, Hilversum, Middelburg, Rheden, Renkum, Steenwijkerland, Terneuzen, Teylingen, Uithoorn, Utrecht, Werkendam, Westerveld, Winterswijk en Zutphen.
Aandeel en zeggenschap	Vertegenwoordiging in de programmaraad
Vertegenwoordiger	Gemeentesecretaris S. Weistra

Financieel	In begroting	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat

	opgenomen				
Jaar	Bijdrage (*1.000) (*)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	10				
2014	10				
2015	10				
2016	10				

(*) gemeente betaalt daarnaast een bedrag per inwoner afhankelijk van productafname

Ontwikkelingen	GovUnited is gestopt per 13 oktober 2016.
Risico's	In 2016 konden gemeenten rechtstreeks, of via de stichting als rechtspersoon, betrokken raken in juridische trajecten ingezet door derden. De eventuele kosten direct daaraan verbonden zijn niet in de begroting verdisconteerd. In dit kader dient het weerstandsvermogen van de stichting € 200.000,-- te bedragen om zeker te kunnen stellen, dat de stichting onbezwaard kan worden geliquideerd. Met ingang van 14 oktober 2016 is er een contract aangegaan met Greenvalley voor de betreffende applicaties. Hiermee is het financiële risico met stichting GovUnited van de baan.

3. Gemeenschappelijke regelingen

3.1. GGD IJsselland

Verbonden partij	Gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) IJsselland
Activiteiten	De GGD IJsselland bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de ruim 500.000 inwoners van 11 gemeenten in IJsselland
Inhoudelijk belang	De gemeente heeft de wettelijke taak om de gezondheid van de burgers te bevorderen en te beschermen tegen ziekten en calamiteiten. Daarnaast is de gemeente verplicht een gemeenschappelijke gezondheidsdienst te hebben. Het publiek belang kan het best gediend worden door middel van een publiekrechtelijke deelname op basis van de Wgr.
Bestuursprogramma	Steenwijker***landers*** doen het samen
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem. De (basis)bijdrage per gemeente wordt berekend aan de hand van het aantal inwoners.
Vertegenwoordiger	Algemeen bestuur: wethouder Frantzen

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Bijdrage (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	0,7	1,4	6,5	11%	0,2
2014	0,7	1,9	6,3	16%	0,4
2015	0,7	2,4	6,1	20%	0,6
2016	0,7	1,5	10,2		0,8

Ontwikkelingen	De vele veranderingen op het gebied van jeugdzorg, WMO, participatie en de beweging in het onderwijs vragen van de GGD IJsselland om mee te bewegen, in te spelen op vernieuwing en aan te passen. In 2016 is de verdeelsleutel voor de bijdrage jeugdzorg aangepast. De communicatie hieromtrent richting de gemeente Steenwijkerland was niet altijd even duidelijk. Uiteindelijk is met het bestuur een overgangsregeling overeengekomen voor de jaren 2017 en 2018.

	In 2017 zal nagegaan worden of het mogelijk is de Jeugdgezondheidszorg onder te brengen bij de GGD. Een extern bureau ondersteunt de gemeente bij het onderzoek hiernaar.
Risico's	In de begroting van de GGD worden de volgende risico's vermeld: publieke gezondheid asielzoekers, risico's voormalig regio IJssel-Vecht, forensische geneeskunde, extra inzet van medewerkers bij uitbraak infectieziekte en boventalligheid van personeel vanwege afnemende activiteiten. GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Op basis van de meerjarenraming is het risico voor de gemeente Steenwijkerland klein.

3.2. Veiligheidsregio IJsselland

Verbonden partij	Veiligheidsregio IJsselland
Activiteiten	Veiligheidsregio IJsselland werkt met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en het bieden van geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen zijn alle publieke belangen. Deze belangen kunnen het beste behartigd worden door middel van een gemeenschappelijke regeling op basis van de Wgr.
Bestuursprogramma	Steenwijker***landers*** voelen zich thuis
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Algemeen bestuur: burgemeester Bats

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Bijdrage (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013					
2014	2,5	1,4	43,1		3,7
2015	2,7	2,1	42,3		2
2016	2,7	2,5	27,8		2

Ontwikkelingen	Voorafgaand aan de begroting 2017 is de verdeelmethodiek herzien. Door het algemeen bestuur is op 23 maart 2016 namelijk gekozen voor een combinatiemodel voor de verdeling van de kosten. De kosten worden vanaf 2017 voor 75% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 25% op basis van een meer geobjectiveerde methodiek, te weten het gemeentefonds. Na drie jaar, dus in 2019, wordt de verdeelmethodiek opnieuw geëvalueerd waarbij in principe het gekozen combinatiemodel gehandhaafd blijft. Er wordt alleen gekeken of het geobjectiveerde aandeel van het gemeentefonds in de verdeelmethodiek kan worden vergroot. Voorafgaand aan de evaluatie wordt door het algemeen bestuur op basis van de ontwikkelingen op dat moment besloten hoe de evaluatie exact vorm zal krijgen.
Risico's	Veiligheidsregio IJsselland heeft op 31-12-2016 een weerstandsvermogen van één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Dit betekent dat de veiligheidsregio bij een dergelijke weerstandscapaciteit naar verwachting eenmaal in de zes à zeven jaar niet in staat zal zijn zonder aanvullende financiering een positief eigen vermogen te behouden. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit als onvoldoende te beschouwen. Het is echter wel raadzaam definitieve uitspraken pas te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's. De benoemde

	risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort voor een percentage van 7,92%.

3.3. IGSD Steenwijkerland/Westerveld

Verbonden partij	Intergemeentelijke Sociale Dienst (IGSD) Steenwijkerland en Westerveld
Activiteiten	Uitvoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB), de bijzondere bijstand, het minimabeleid en de participatiewet.
Inhoudelijk belang	Het samenwerkingsverband is ingesteld om door middel van vergaande samenwerking op het gebied van de uitvoering van Wet Werk en Bijstand en aanverwante wetten de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren, de kwetsbaarheid te verminderen en de efficiëncy te verhogen. Een gemeenschappelijke regeling op basis van de Wgr leent zich hier het best voor.
Bestuursprogramma	Steenwijker***landers*** zijn actief
Deelnemende partijen	Gemeenten Steenwijkerland en Westerveld
Aandeel en zeggenschap	
Vertegenwoordiger	Wethouder Dedden (DB) en wethouders Frantzen en Brus (beiden in het AB)

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Bijdrage (*1 mln)	Eigen vermogen (31/12; * 1.000)	Vreemd vermogen (31/12; * 1.000)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1.000)
2013	2,8	3,8	453	0	-9,0
2014	3,3	9,3	384	0	5,5
2015	3,4	2,0	302	0	-7,2
2016(*)	3,7	10,4	235	0	8

(*) voorlopige cijfers

Ontwikkelingen	Op uitvoeringsniveau werkt de IGSD samen met de Noordwestgroep. Daarnaast wordt op dit moment gekeken naar de toekomst van de IGSD. Tevens is en wordt er aandacht besteed aan een plan om extra personen te laten uitstromen naar werk.
Risico's	De gemeenten zijn risicodrager voor de uitvoering van de taken van de IGSD. De belangrijkste risico's en onzekerheden waarmee de IGSD te maken heeft vloeien voort uit de Participatiewet, de bijzondere bijstand en het minimabeleid. Het is daarom van belang een dusdanige organisatie neer te zetten, die voldoende weerstand heeft om tegenvallers op te vangen. Het gaat dan om substantiële tegenvallers. Die weerstand kan bestaan uit bijvoorbeeld reserves en/of een structuur die de flexibiliteit heeft te reageren op veranderende omstandigheden. De IGSD heeft besloten geen reserves te vormen.

3.4. Regionale Uitvoeringsdienst

Verbonden partij	Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) IJsselland
Activiteiten	De RUD is een netwerkorganisatie op het gebied van de milieuwetgeving, - regelgeving en – handhaving.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke milieutaken uitvoert op een regionale schaal om zo minder kwetsbaar en meer efficiënt te zijn.
Bestuursprogramma	Steenwijker***landers*** zijn actief
Deelnemende partijen	Provincie Overijsel en de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.

Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges en gedeputeerde staten.
Vertegenwoordiger	Wethouder Wagteveld

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Bijdrage (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2013	50				
2014	50				
2015	54 (*)				
2016	50				

(*) inclusief een bedrag van € 3.608 voor het strategisch opleidingsplan bij de RUD. Daarnaast is nog een bijdrage betaald voor frictiekosten SEPH aan de provincie Overijssel van € 1.644. Verder zijn er kosten en/of opbrengsten geweest voor de jaarlijkse detachering en inlening van personeel.

Ontwikkelingen	Wettelijke wijzigingen in september 2015 hebben een aantal consequenties voor de RUD IJsselland. Eén ervan betreft de organisatievorm. De huidige netwerkorganisatie zal per 1 januari 2018 veranderen naar een Omgevings-dienst met een eigen gemeenschappelijke regeling.
Risico's	De netwerk RUD kan alleen goed functioneren als er voldoende (gelijk-gestemde) ambitie en actieve deelname is, voldoende mandaat voor regionale aansturing en coördinatie, niet alleen gericht op de eigen opgaven maar op de regionale opgaven. Zoals hierboven gesteld wordt de organisatievorm van de RUD aangepast. De omzetting naar een openbaar lichaam vergt een vergelijkbaar traject als dat van de brandweer naar de veiligheidsregio, met aanverwante financiële consequenties.

3.5. Jeugdzorg IJsselland

Verbonden partij	Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland
Activiteiten	De uitvoeringsorganisatie fungeert als aankoopcentrale voor gemeenten. Verder beheert de uitvoeringsorganisatie namens de gemeenten de in het kader van de inkoop gesloten overeenkomsten.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke jeugdzorgtaken uitvoert en daarbij regionaal samenwerkt om zo efficiënt mogelijk te zijn.
Bestuursprogramma	Steenwijker***landers*** doen het samen
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het college wijst uit haar midden één lid van het bestuur aan.
Vertegenwoordiger	Wethouder Frantzen

Financieel	In begroting opgenomen	Vermogenspositie en bedrijfsresultaat			
Jaar	Bijdrage (*1.000)	Eigen vermogen (31/12; * 1 mln.)	Vreemd vermogen (31/12; * 1 mln.)	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat (* 1 mln.)
2015	93	0	12,1	0	0
2016 (*)	97	0	10,0	0	0

(*) verwacht

Ontwikkelingen	In 2016 is de gemeenschappelijke regeling geëvalueerd. In november 2016 heeft de raad ermee ingestemd de regeling met 1 jaar (2017 (te verlengen).

Risico's	De financiële solidariteit (verevening) wordt met de verlenging van de gemeenschappelijke regeling losgelaten. Voor uitzonderlijke situaties (onvoorzienbaar, onontkoombaar, onuitstelbaar en niet beïnvloedbaar) is een aparte regeling in het leven geroepen. Een tijdige managementinformatie is belangrijk omdat de facturering van de jeugdhulp via de BVO loopt. Over- en onderschrijdingen komen naar voren bij de managementinformatie.

3.7 Uitvoering grondbeleid 2016

In 2016 is de verkoop van kavels iets boven de gemaakte planning verlopen. Wat nog belangrijker is, is het feit dat er ook meer kavels in de vrije sector zijn verkocht. Waar de afgelopen jaren vooral kavels voor rijwoningen werden verkocht aan projectontwikkelaars, zijn in 2016 ook meer kavels verkocht aan particulieren voor de bouw van twee-onder-één-kapwoningen of vrijstaande woningen.

Definitie grondbeleid
Het grondbeleid van de gemeente Steenwijkerland is als volgt gedefinieerd:
Het op verantwoorde wijze handhaven dan wel wijzigen van het bestaande grondgebruik ten behoeve van gebiedsontwikkeling (het ontwikkelen van nieuwe gebieden om in te wonen, werken en recreëren) en onroerende zaken (tijdelijk beheer), dan wel het op een actieve manier realiseren van gewenste veranderingen in het grondgebruik, waarbij het steeds meer gaat om het stimuleren van derden om te investeren in onroerend goed en openbare ruimte tegen een goede prijs/kwaliteit verhouding, binnen de daarvoor te stellen termijnen en tegen maatschappelijk aanvaardbare offers, opdat dit past in de door de gemeente geformuleerde doelstellingen op het gebied van het ruimtelijk beleid, gebaseerd op de behoefte aan woon-, werk- en utiliteitsvoorzieningen met bijbehorende infrastructuur en leefomgeving.

Belangrijke gebeurtenissen 2016
In 2016 hebben zich binnen het grondbedrijf een aantal belangrijke ontwikkelingen voorgedaan. De belangrijkste wijziging is het project Eeserwold. Door de commissie BBV is in maart 2016 de notitie faciliterend grondbeleid bekendgemaakt. Er zijn wijzigingen geweest in de regels voor faciliterend grondbeleid en deze hebben effect op het project Eeserwold. In het project heeft de gemeente geen grondpositie. In het verleden is het project (door een kleine verkoop van grond met functiewijziging) toch aangemerkt als actief grondbeleid en opgenomen in het grondbedrijf. Door de aangescherpte regels is dit niet meer mogelijk. Het financiële gevolg is dat de totale boekwaarde van het project in de jaarrekening 2016 als verlies moet worden genomen. Dit betekent een verliesneming van € 2.144.000. Hiermee is het project geen onderdeel meer van het grondbedrijf. Uiteraard zal het project wel worden doorgezet binnen de gemeentelijke organisatie. Op het moment van schrijven wordt er gewerkt aan een herziening van het bestemmingsplan. Ook worden er overleggen gevoerd met de ontwikkelaars over de toekomstige ontwikkelingen en over de financiële afspraken.
Verder is het rentepercentage wat aan de grondexploitaties wordt doorberekend verlaagd naar 0,6%. Dit heeft een gunstig effect op het resultaat van diverse grondexploitaties.

Programma Woningbouw
In 2016 zijn in totaal 41 woningbouwkavels verkocht, terwijl er 35 kavels begroot waren. De fasering in de diverse projecten komen nu in lijn met de gerealiseerde verkoop. Ook voor de komende jaren is het aantal geprognosticeerde kavelverkopen behouden ingeschat. Van belang is om de projecten goed aan te laten sluiten op de vraag uit de markt, zodat de verkoop van kavels op niveau blijft.

Programma Bedrijventerreinen
Voor het te realiseren programma bedrijventerreinen is in 2016 ruim 7.000 m2 aan grond verkocht. In de voorgaande jaren was dit beduidend minder (2014: 2.600 m2 en 2015: 1.700 m2). De markt trekt weer langzaam aan, als gevolg van wat grotere investeringsruimte bij bedrijven. Ook voor de komende jaren wordt een voorzichtig positieve ontwikkeling verwacht.

Resultaten
De prognose van het gezamenlijk resultaat 2016 tot en met 2035 van de onderhanden grondexploitaties was per ultimo 2015 € 7,6 miljoen positief. In 2016 is conform Besluit Begroting en Verantwoording per saldo circa € 2.150.000,- verlies genomen. In een aantal grondexploitaties is winst genomen. Daarnaast is er een groot verlies genomen door het afsluiten van het project Eeserwold, als gevolg van wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording. Mede door een verlaging van het rentepercentage, de gedane verliesnemingen en positieve ontwikkelingen binnen de projecten is het resultaat van de diverse grondexploitaties op eindwaarde verbeterd met € 310.000. De prognose van het gezamenlijk resultaat tot en met 2035 van de onderhanden grondexploitaties is per ultimo 2016 € 7.959.000 positief. Bij het bepalen van dit gezamenlijk resultaat is uitgegaan van marktconforme prijsniveaus.

Door de veranderingen in de grondexploitaties kunnen er in verschillende projecten winsten genomen worden en moeten in andere projecten verliezen worden genomen. Per saldo betekent dit voor 2016 een verlies binnen het grondbedrijf van € 2.150.000. Dit verlies wordt verrekend met de Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG). De ARG zakt hierdoor onder de minimaal gewenste buffer van € 3.500.000. Het totale risico binnen de grondexploitaties is op basis van de jaarrekening 2016 ca. € 3.094.000. Bij de vorige jaarrekening was dit risicoprofiel € 3.183.000. Dit verschil is met name te verklaren door het afsluiten van het project Eeserwold. Voor dit project is geen risicobuffer meer nodig. In principe is de omvang van de ARG dus voldoende om de risico's binnen het grondbedrijf op te vangen. Echter is in het grondbeleid bepaald dat de minimale omvang van de ARG € 3.500.000 moet bedragen. Derhalve wordt de ARG door de Algemene dienst aangevuld.